

LAPSIASIAVALTUUTETTU
BARNOMBUDSMANNEN

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2012 | Barnombudsmannens årsbok 2012

Lasten ja nuorten kunta luo hyvinvointia

En kommun för barn och unga skapar välfärd

Opas kuntapäätäjille sekä lasten ja nuorten palveluiden kehittäjille
Handbok för kommunala beslutsfattare och utvecklare av tjänster för barn och unga

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:5
Barnombudsmannens byrå. Publikationer 2012:5

Lasten ja nuorten kunta luo hyvinvointia En kommun för barn och unga skapar välfärd

---

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2012
Barnombudsmannens årsbok 2012

kuva/bild: Emilia Mattila

Valokuvat | Fotos

Porin lastenkulttuurikeskus – Satakunnan Lastenkulttuuriverkosto:
Vähäx valottaa valokuvafestivaali lapsille ja nuorille 2011.

Lue tarkemmin kuvista ja valokuvafestivaalista sivulta 66.

Julkaisun kuvituksena käytetyt valokuvat eivät liity tekstisisältöön, eli tekstissä esiintyvät sitaattit eivät ole kuvissa olevien lasten ja nuorten ajatuksia.

Björneborgs barnkulturcentrum – Nätverket för barnkultur i Satakunta:
Vähäx valottaa fotofestivalen för barn och ungdomar 2011.

Läs mera om foton och fotofestivalen på sidan 67.

Illustrationsbilderna har inget samband med textinnehållet. Citaten i texten representerar inte uppfattningarna hos de barn och unga som syns på fotografierna.

2

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2012.

Lasten ja nuorten kunta luo hyvinvointia.

Opas kuntapäätäjille sekä lasten ja nuorten palveluiden kehittäjille.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:5.

Barnombudsmannens årsbok 2012.

En kommun för barn och unga skapar välfärd.

Handbok för kommunala beslutsfattare och utvecklare av tjänster för barn och unga.

Barnombudsmannens byrå. Publikationer 2012:5.

Toimitustyö | Redigering

Tiinu Wuolio / Medita Communication Oy

Graafinen suunnittelu | Grafisk planering

Workshop Pälvä Oy

Kannen kuva | Pärm bild

Sara Nieminen

Kuvituskuvat | Illustrationsbilder

Colourbox, 123 rf, Liikenneturva,

Henkilökunnan kuvasi Tommi Anttonen

Foton på personalen Tommi Anttonen

Paino | Tryck

Aksidenssi, Helsinki 5/2012

ISSN 1798-3991 (painettu / print)

ISSN 1798-4009 (verkkojulkaisu / online)

ISBN 978-952-00-3231-9 (nid. / inh.)

ISBN 978-952-00-3232-6 (PDF)

PDF julkaistu verkossa | PDF publicerad på nätet

6/2012 (päivitetty 14.6.2012)

www.lapsiasia.fi

Lasten ja nuorten kunta luo hyvinvointia En kommun för barn och unga skapar välfärd

Sisältö	Innehåll
Tiivistelmä 4–5	Sammanfattning
Abstract 6–7	Översikt
Esipuhe 8–9	Förord
Kohti lapsille ja nuorille parempaa kuntaa!	1 Mot en bättre kommun för barn och unga!
Lapsi- ja nuorisopolitiikka on kuntajohdon asia 11–13	Barn- och ungdomspolitiken är en fråga för kommunens ledning
Kuntauudistuksessa ennakoitava vaikutuksia lapsiin 14–15	Kommunreformens konsekvenser för barnen ska utredas på förhand
Lasten ja nuorten kokemustieto avuksi palveluiden kehittämisessä	2 Barnens och ungdomarnas erfarenhetsbaserade kunskaper som hjälp vid utvecklingen av tjänsterna
Kohtaamisen laatu ratkaisee 17	Mötets kvalitet avgör
”Aikuiset eivät tiedä, mitä nuorille kuuluu” 18–19	”Vuxna vet inte hur de unga har det”
Nuoret kehittämässä sijaishuollon palveluja 20–23	Unga deltar i utvecklingen av tjänster för vård utom hemmet
Lapset osaavat arvioida hoidon laatua 24–25	Barnen kan bedöma vårdens kvalitet
Nuoret neuvonantajat arvioivat joukkoliikennettä 26–27	Unga rådgivare utvärderar kollektivtrafiken
Huomioita lapsen oikeuksista Suomessa	3 Observationer om barnets rättigheter i Finland
YK:lta osuva arvio lapsen oikeuksista Suomessa 29–31	FN gav en träffande bedömning av barnets rättigheter i Finland
Kouluviihyydestä tarvitaan kansallinen arviointi 32–35	Nationell undersökning av trivseln i skolan behövs
Aikuisille paremmat valmiudet puuttua lasten ja nuorten kokemaan syrjintään 36	Vuxna behöver bättre beredskap att ingripa i diskriminering av barn och ungdomar
Lapsen oikeudet osaksi vammaispolitiikkaa 37–39	Barnets rättigheter ska införas som en del i handikappolitiken
Kasvatuksesta kannattaa puhua 40–45	Det lönar sig att tala om fostran
Palveluohjausta ja oikeusturvatiedotusta parannettava 46–49	Servicerådgivningen och rättsskyddsinformationen måste förbättras
Lapsiasiavaltuutetun johtopäätökset kansalaisyhteydenotoista 2011 50–51	Barnombudsmannens slutsatser av medborgarkontakterna 2011
Lapsiystävällinen oikeus vaatii aikuisilta asennemuutosta 52–53	Ett rättsväsende som tar hänsyn till barnens behov förutsätter en attitydförändring av de vuxna
Lausunnot ja aloitteet vaikuttavat 54–55	Utlåtanden och initiativ har påverkan
Lapsiasiavaltuutetun toimisto 2011	4 Barnombudsmannens byrå 2011
Lasten ja nuorten vahvan osallistumisen vuosi 2011 56–61	Ett år av aktivt deltagande för barn och unga 2011
Toimiston henkilöstö ja tehtävät 62–63	Byråns personal och arbetsbeskrivningar
Liitteet	Bilagor
Lapsiasianeuvottelukunnan kokoonpano 2011–2015 64–65	Barnombudsmannadelegationens medlemmar 2011–2015
Lapsen ottama valokuva avautuu täysin vasta keskustelussa 66–67	Betydelsen av fotografier som barnen tagit klarnar genom samtal
Lapsen oikeuksien sopimus lyhyesti 68–70	Barnkonventionen i korthet

Tiivistelmä

Lasten ja nuorten kunta luo hyvinvointia.

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2012. Helsinki 2012. 72 s.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:5.

Lapsiasiavaltuutettu raportoi vuosittain valtio-neuvostolle toiminnastaan sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oikeuksien tilasta Suomessa. Vuosikirja on myös tiivis tietopaketti uusille kuntapäätäjille lapsen ja nuoren oikeuksista ja hyvinvoinnista, jotka toteutuvat tai jäävät toteutumatta kotona ja kotikunnassa. Suomi on sitoutunut YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, joka velvoittaa päätäjää ja kaikkia lasten kanssa toimivia aikuisia asettamaan lapsen edun etusijalle. Lapsella on oikeus saada suoja, oma osuutensa voimavaroista sekä osallistua itseään koskevien päätösten valmisteluun.

Lapset ja nuoret osaavat arvioida käyttämiensä palvelujen laatua ja toimivuutta. Kysymällä suoraan heiltä voi kehittää palveluiden laatua ja vaikuttavuutta ja kohdentaa käytettävissä olevat voimavarat oikein. Lasten ja nuorten osallistuminen ehkäisee ongelmia ja luo hyvinvointia, mikä on myös viisasta taloudenpitoa. Lasten, nuorten ja perheiden laadukkaat ja oikea-aikaiset palvelut ovat sijoitus kunnan ja myös kansakunnan tulevaisuuteen sekä kestäväan taloudelliseen hyvinvointiin.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston selvitykset ja julkaisut tarjoavat hyödyllistä tietoa ja suuntaviivoja lasten ja nuorten palveluista päätäville. Viime vuonna julkaisuisa korostuivat erityistä tukea tarvitsevien lasten oikeudet sekä raportointi YK:n lapsen oikeuksien komitealle. Lapsiasiavaltuutettu myös julkaisi vähemmistövaltuutetun kanssa yhteiset suositukset nuorten kokeman syrjinnän ehkäisemiseksi.

YK:n lapsen oikeuksien komitea seuraa määrävuoosin sopimuksen toteutumista siihen sitoutuneissa jäsenmaissa ja antaa perusteellisen raportoinnin pohjalta suosituksia toimenpiteiksi. Suomi sai tuoreimmat suositukset viime kesänä. Niitä edelsi valtion, järjestöjen ja nyt myös lapsiasiavaltuutetun raportointi ja kuuleminen lapsen oikeuksien tilasta Suomessa. Lapsiasiavaltuutettu ja järjestöt järjestivät YK:n raportiojalle myös tilaisuuden kuulla suoraan suomalaisia lapsia ja nuoria, joiden näkemykset komitea myös otti hyvin huomioon. Komitea kiinnitti huomiota erityisesti lastensuojelun laatuun ja laitoskeskeisyyteen, kansainvälisessä vertailussa huonoon kouluviihtyvyyteen, koulukiusaamisen yleisyyteen ja syrjinnän kokemuksiin. Se suositti Suomea vahvistamaan lasten osallistumista, yhteisöllisyyttä ja erilaisuuden hyväksymistä.

Suomi sai YK:n komitealta kiitosta ohjelmatyöstä ja uudistuksista, joiden tavoitteena on vahvistaa lapsen

oikeuksien toteutumista Suomessa. Se myös toivoi lapsipolitiikan selkeämpää koordinoitua eri ministeriöiden sekä kuntien kesken ja piti tarpeellisenä vahvistaa lapsen oikeuksiin liittyvää koulutusta lasten kanssa työskenteleville.

Lasten ja nuorten oikeusturvan parantaminen on lapsiasiavaltuutetun toiminnan painopisteitä. Se liittyy sekä oikeuskäytäntöihin että tiedottamiseen oikeuksista ja oikeusturvakeinoista lapsille ja nuorille ymmärrettävällä tavalla. Kansalaisten jatkuvasti lisääntyneet yhteydenotot suoraan lapsiasiavaltuutetun toimistoon osoittavat, ettei aikuisillakaan ole riittävästi tietoa palveluista ja siitä, kenen puoleen ongelmassa voisi kääntyä. Etenkin lastensuojeluasioissa liian monet kokevat, etteivät tule kuulluksi. Sosiaali- ja potilasasiamiesten sekä valtion aluehallintovirastojen tuleekin pikaisesti parantaa tiedottamista omasta toiminnastaan, asiakkaiden ja potilaiden oikeuksista ja oikeusturvakeinoista. Lakien ja perusoikeuksien toteutumista valvovien viranomaisten tulee muutenkin toiminnassaan ottaa paremmin huomioon lasten ja nuorten erityistarpeet.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto osallistuu vuosittain moniin valtionhallinnon työryhmiin ja valmistelee aloitteita, lausuntoja ja kannanottoja. Lausuntojen aiheina ovat olleet muun muassa tieliikenteen turvallisuussuunnitelma, joukkoliikenteen valtakunnallinen palvelutaso, kansallinen ihmisoikeuksien toimintaohjelma ja isyyslain sekä adoptiolain uudistaminen. Lapsiasiavaltuutettu on yhteistyökumppaneidensa kanssa tuonut julkiseen keskusteluun myös lapsen oikeuden kasvatukseen ja perheiden yhteiseen aikaan. Lapsen oikeuksien päivän kasvatusteemaa pohjustettiin keskustelukirjalla Kymmenen kysymystä kasvatuksesta.

Lapsiasiavaltuutetun tukena toimiva lapsiasianeuvotelukunta teki merkittävän aloitteen vankiperheiden lasten aseman kohentamiseksi. Lapsiasiavaltuutettu on vauhdittanut ministeriöiden toimia myös lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä koskevan lain puutteiden korjaamiseksi. ●

Asiasanat:
hyvinvointi, kasvatusta, lapsen asema, lapsen oikeudet, lapset, lapsi- ja perhepolitiikka, lapsuus, nuoret, oikeusturva, toimintakertomukset

Sammanfattning

En kommun för barn och unga skapar välfärd.

Barnombudsmannens årsbok 2012. Helsingfors 2012. 72 s.

Barnombudsmannens byrås publikationer 2012:5.

Barnombudsmannen rapporterar årligen till statsrådet om sin verksamhet samt om hur barns och ungdomars rättigheter tillgodoses och välfärd har utvecklats i Finland. Årsboken är också ett informationspaket för nya kommunala beslutsfattare om barnets och den ungas rättigheter och välbefinnande, som förverkligas eller inte förverkligas hemma och i kommunen. Finland har förbundit sig vid FN:s barnkonvention, som ålägger beslutsfattare och alla vuxna som arbetar med barn skyldighet att prioritera barnets bästa. Barnet har rätt att få skydd och sin egen andel av resurserna, och barnet ska också få delta i beredningen av beslut som gäller honom eller henne.

Barn och unga kan utvärdera kvaliteten på och funktionaliteten av de tjänster som de använder. Genom att fråga dem kan kommunen utveckla tjänsternas kvalitet och effektivitet och inrikta de tillgängliga resurserna rätt. Barnens och de ungas deltagande förebygger problem och skapar välfärd, vilket också är klok hushållning. Högklassiga tjänster för barn, unga och familjer som ges vid rätt tidpunkt är en investering i kommunens och nationens framtid och i vår hållbara ekonomiska välfärd.

Barnombudsmannens byrås utredningar och publikationer ger nyttig information och riktlinjer för dem som beslutar om tjänsterna för barn och unga. I följande betonade publikationerna i synnerhet rättigheterna för barn som behöver särskilt stöd samt rapporteringen till FN:s kommitté för barnets rättigheter. Barnombudsmannen publicerade också tillsammans med minoritetsombudsmannen gemensamma rekommendationer för förebyggande av diskriminering som unga upplever.

FN:s kommitté för barnets rättigheter följer upp med regelbundna intervaller hur barnkonventionen förverkligas i de länder som förbundit sig vid den och ger länderna åtgärdsrekommendationer utifrån grundliga rapporter. Finland fick de senaste rekommendationerna i fjol somras. De föregicks av rapporter och hörande av staten, organisationerna och nu även barnombudsmannen gällande förverkligandet av barnets rättigheter i Finland. Barnombudsmannen och organisationerna beredde dessutom FN:s rapportör möjlighet att direkt höra finländska barn och unga, vilkas åsikter kommittén också beaktade i stor omfattning. Kommittén fäste särskild uppmärksamhet vid barnskyddets kvalitet och betoning av anstaltsvård, vid den i en internationell jämförelse dåliga trivseln i skolan samt vid förekomsten av mobbning och erfarenheter av diskriminering. Kommit-

tén rekommenderade att Finland ökar barnens deltagande, gemenskap och tolerans.

Finland fick dessutom beröm av FN:s kommitté för sitt programarbete och de reformer som avser att främja förverkligandet av barnets rättigheter i Finland. Kommittén efterlyste en klarare samordning av barnpolitiken mellan de olika ministerierna och kommunerna och ansåg det nödvändigt att utbildningen om barnets rättigheter till dem som arbetar med barn ökas.

Att förbättra rättsskyddet för barn och unga är en av tyngdpunkterna i barnombudsmannens verksamhet. Denna strävan handlar både om rättspraxis och om informationen av rättigheter och rättsskyddsmedel på ett sådant sätt som barn och unga förstår. Allt fler medborgare tar kontakt med barnombudsmannens byrå, vilket visar att inte heller vuxna har tillräckligt med information om tjänsterna och om till vilken instans de kan vända sig när de har problem. Särskilt inom barnskyddet upplever alltför många att de inte blir hörda. Social- och patientombudsmännen och statens regionförvaltningsverk ska snabbt förbättra sin information om sin egen verksamhet samt om klienternas och patienternas rättigheter och rättsskyddsmedel. De myndigheter som övervakar iakttagandet av lagar och förverkligandet av de grundläggande rättigheterna ska även i övrigt i sin verksamhet bättre beakta barnens och de ungas särskilda behov.

Barnombudsmannens byrå deltar årligen i arbetet i många arbetsgrupper och bereder förslag, utlåtanden och ställningstaganden. Byrån har avgett utlåtande bland annat om säkerhetsplanen för vägtrafiken, den nationella servicenivån inom kollektivtrafiken, det nationella åtgärdsprogrammet för mänskliga rättigheter samt reformen av faderskapslagen och adoptionslagen. Barnombudsmannen har tillsammans med sina samarbetspartner också bidragit till att väcka en offentlig debatt om barnets rätt till fostran och gemensam tid med familjen. Temat för den internationella barndagen var fostran. Som underlag för temat publicerades en debattbok med tio frågor om fostran.

Barnombudsmannadelegationen, som stöder barnombudsmannens arbete, gjorde ett viktigt initiativ för att förbättra situationen för barn i fångfamiljer. Barnombudsmannen har också arbetat för att snabba upp ministeriernas åtgärder för att korrigera bristerna i lagen om kontroll av brottsbakgrunden av personer som arbetar med barn. ●

Ämnesord:

barn, barndom, barnets rättigheter, barnets ställning, barn- och familjepolitik, fostran, rättsskydd, unga, verksamhetsberättelser, välfärd

Abstract

Childfriendly municipality creates wellbeing.

Annual Report of the Ombudsman for Children 2012.

Helsinki 2012. 72 pages. Publications of the Office of the Ombudsman for Children in Finland 2012:5.

6 The Ombudsman for Children submits an Annual Report to the Government describing activities undertaken and the state of the well-being and rights of children and young people in Finland. The Annual Report is a compact information package for municipal decision-makers, containing information on the rights and well-being of children and young people which may or may not be fulfilled in their homes and in home municipalities. Finland is committed to upholding the UN Convention on the Rights of the Child, which obligates all decision-makers and adults working with children to put the child's interest first. Children are entitled to protection, to their share of resources, and to participation in decision-making that concerns them.

Children and young people are capable of making assessments of the quality and effectiveness of the services they use. Asking them directly helps to improve the quality and effectiveness of services and to allocate the available resources appropriately. Encouraging participation among children and young people prevents problems and creates well-being, which also makes sense economically. Timely, high-quality services for children, young people and families represent an investment in the future of municipalities and the nation, as well as in sustainable economic well-being.

The Office of the Ombudsman for Children publishes studies and publications that offer useful information and guidelines to those making decisions on services for children and young people. Last year, these publications emphasised the rights of children in need of special support, and reporting to the UN Committee on the Rights of the Child. Together with the Ombudsman for Minorities, the Ombudsman for Children published joint recommendations for the prevention of discrimination against young people.

The UN Committee on the Rights of the Child periodically monitors the enforcement of the Convention in committed member countries, issuing recommendations for action on the basis of extensive reports. The most recent recommendations for Finland were issued last summer. Before these recommendations were issued, the government, organisations and the Ombudsman for Children reported to the Committee, and were consulted on the current state of children's rights in Finland. The Ombudsman for Children and organisations arranged an opportunity for the UN Special Rapporteur to talk directly to Finnish children and young people. The Committee took their views fully into consideration, paying attention to the quality and institutionalisation of child protection, dissatisfaction in schools, which is relatively high in interna-

tional terms, widespread school bullying and experiences of exclusion. The Committee recommended stronger engagement and participation by children, a community approach, and acceptance of diversity.

In addition, the UN Committee commends Finland for its programme work and reforms aimed at strengthening the implementation of the rights of the child in Finland. It also hoped for better coordination between different ministries and municipalities, and identified the need to provide more education on children's rights to those working with them.

Improving the legal protection of children and young people is one of the key priorities in the work conducted by the Ombudsman for Children. This involves informing children and young people of legal practices and proceedings, and of their rights and legal safeguards in a way they can understand. The growing number of contacts made by citizens directly to the Office of the Ombudsman for Children indicates that not all adults are sufficiently aware of the services available, nor do they know who to turn to if they have problems. In child protection matters in particular, many people feel that they are not heard. Social and patient ombudsmen and the Regional State Administrative Agencies should take swift action to improve their communication on their activities and the rights and legal safeguards of customers and patients. Authorities supervising the fulfilment of legal and basic rights should pay more attention to taking the special needs of children and young people into account.

The Office of the Ombudsman for Children annually participates in several committees and drafts numerous initiatives, statements and opinions. Statements were prepared on themes including the safety plan for road traffic, the national service level of the public transport system, the national human rights action plan, and the reform of the Paternity Act and the Adoption Act. In co-operation with various partners, the Ombudsman for Children has also raised discussions on a child's right to an upbringing and to spend time with its family. A discussion book "Kymmenen kysymystä kasvatuksesta" (Ten Questions on Upbringing) laid the groundwork for the educational theme selected for Children's Rights Day.

The Advisory Board for the Ombudsman for Children launched a major initiative to improve the position of children with imprisoned parents. In addition, the Ombudsman for Children has accelerated the work conducted in various ministries to address the shortcomings of the Act on Checking the Criminal Background of Persons Working with Children. ●

Key words:

well-being, upbringing, child status, child rights, children, child and family policy, childhood, youth, legal protection, annual reports.

Čoahkkáigeassu

(pohjoissaame)

Lasten ja nuorten kunta luo hyvinvointia

(Mánáid ja nuoraid gielda buktá buorredilli).

Mánáidáittardeaddji jahkegirji 2012. Helsset 2012. 72 s.

Mánáidáittardeaddji doaimmahaga prentosat 2012:5.

Mánáidáittardeaddji raportere jahkásaččat stáhtaráđđái doaimmas birra sihke mánáid ja nuoraid buorredilli ja vuoigatvuođaid dili birra Suomas. Jahkegirji lea maid oanehis diehtopakehtta ođđa gielamearrideaddjiide máná ja nuora vuoigatvuođain ja buorredillis, mat ollašuvvet dahje báhcet ollašuvakehtta ruovttus ja ruovttugielddas. Suopma lea čatnasan ON:a máná vuoigatvuođaid soahpamuššii, mii geatnegahtta mearrideaddjiid ja buot mánáiguin doaimbirávesolbmuid ásahtit máná ovddu ovdasadjái. Mánás lea vuoigatvuohta oažžut suoji, iežas ossodaga resurssain sihke oassálastit alccesis guoski mearrádušaid válmmaštallamii.

Mánát ja nuorat máhttet árvoštallat iežaset geavahan bálvalusaid kvalitehta ja doaimmilvuođa. Jearramiin njuolga sis sáhtá ovddidit bálvalusaid kvalitehta ja beaktilvuođa ja juohkit riehta daid resurssaid, mat leat geavaheames. Mánáid ja nuoraid oassálastin eastada váttisvuođaid ja buktá buorredilli, mii gullá maid jierbmás ekonomiadikšumii. Mánáid, nuoraid ja bearrašiid rivttes áigge addon ja kvalitehta dáfus buorre bálvalusat leat investeren gieldda ja maid riikka álbmoga boahttevuhitii ja suvdilis ekonomalaš buorredillái.

Mánáidáittardeaddji doaimmahaga čielggadeamit ja prentosat fálet ávkkálaš dieđu ja prinsihpaid sidjiide, geat mearridit mánáid ja nuoraid bálvalusain. Mannan jagi prentosiin lei deaddu erenomáš doarjaga dárbbáseaddji mánáid vuoigatvuođain sihke reporteremis ON:a máná vuoigatvuođaid komiteai. Mánáidáittardeaddji maiddái almmustahtii ovtta vehádatáittardeaddjiin oktasaš ávžžuhusaid nuoraid vásihan vealaheami eastadeami várás.

ON:a máná vuoigatvuođaid komitea čuovvu mearregajiid soahpamuša ollašuvvama dasa čatnasan lahttoriikain ja addá vuđolaš reporterema vuodul ávžžuhusaid mo doaimmat. Suopma oaččui varrasamos ávžžuhusaid mannan gease. Daid ovdal lei stáhta, organisašuvnnaid ja dál maid mánáidáittardeaddji raporteren ja gullan máná vuoigatvuođaid dili birra Suomas. Mánáidáittardeaddji ja organisašuvnnaid ordnejedje ON:a raporterejeaddjai maid dilálašvuođa gullat njuolga suomelaš mánáid ja nuoraid, geaid oainnuid komitea maid válddii bures vuhtii. Komitea giddii fuopmášumi erenomážit mánáid-suodjalusa kvalitehtii ja dasa ahte lágádusain lea nu stuorra deaddu Suomas, sihke maid riikkaidgaskasaš veardádallamis fuones skuvlaloaktimii, skuvlagivssideami dábálašvuhtii ja vealaheami vásáhusaide. Dat ávžžuhii

Suoma nannet mánáid oassálastima, searvvušlašvuođa ja earáláganvuođa dohkkeheami.

Suopma oaččui ON:a komiteas giitosa prográmma-barggus ja ođastusain, maid ulbmilin lea nannet máná vuoigatvuođaid ollašuvvama Suomas. Dat maid sávi mánnápolitihka čielgasut koordinerema sierra ministerioid sihke gielddaid gaskkas ja anii dárbbálašžan nannet máná vuoigatvuođaide guoski skuvlema sidjiide, geat barget mánáiguin.

Mánáid ja nuoraid vuoigatvuođadorvvu buorideapmi lea okta mánáidáittardeaddji doaimma deaddosurggiin. Dat laktasa sihke vuoigatvuođageavadiidda ja dieđiheapmái vuoigatvuođaid ja vuoigatvuođadorvovugiid birra mánáide ja nuoraide áddehahtti vugiin. Riikkavuložiid jámma lassánan oktavuodaváldimat njuolga mánáidáittardeaddji doaimmahakkii čujuhit, ahte ii rávesolbmunge leat doarvái diehtu bálvalusain ja das, gean beallái váttisvuođain sáhtášii jorgalit. Eandalit mánáid-suodjalánáššiiin menddo mángasat dovdet, ahte sii eai guldaluvvo. Sosiála- ja pasientaáššeolbmot sihke stáhta guovlohálddahušvirgedoaimmahagat galgetge hoahpus buoridit dieđiheami iežaset doaimma, áššehasaid ja pasientaid vuoigatvuođaid ja vuoigatvuođadorvovugiid birra. Láhka- ja vuodđovuoigatvuođaid ollašuvvama bearráigeahčči eiseválddit galget muđuige doaimmasteaset váldit buorebut vuhtii mánáid ja nuoraid sierradárbbuid.

Mánáidáittardeaddji doaimmahat oassálastá jahkásaččat mánggaide stáhtahálddahusa bargojavkkuide ja válmmaštallá álgagiid, cealkámušaid ja bealváldimiid. Cealkámušaid fáddán leamašan earet eará geaidnohtolaga dorvvolašvuođaplána, joavkohtolaga riikkavidosaš bálvalusdássi, álbmotlaš olmmošvuoigatvuođaid doaimmaprogramma ja áhččivuođalága sihke adopsuvdnalága ođasmahttin. Mánáidáittardeaddji lea ovtta bargoguimmiidiguin buktán almmolaš ságastallamii maid máná vuoigatvuođa bajásgeassimii ja bearrašiid oktasaš áigái. Máná vuoigatvuođaid beavvi bajásgeassin-temá álggahuvvui ságastallangirjiin Logi gažaldaga bajásgeassimis. Mánáidáittardeaddji doarjjan doaimmi mánáidáššiid ráđđádallangoddi dagai mearkkašahtti álgaga, mo buoridit fángabearrašiid mánáid sajádaga. Mánáidáittardeaddji lea hoahpuhan ministerioid doaimmaid maid mánáiguin bargi olbmuid rihkusduogáza čielggadeapmái guoski lága váilevuođaid divvuma várás. ●

Áššesánit:

buorredilli, bajásgeassin, máná sajádat, máná vuoigatvuođat, mánát, mánná- ja bearašpolitihka, mánnávuolta, nuorat, vuoigatvuođadorvu, doaimmačielgehusat.

Miksi lasten ja nuorten kunta?

Vuosi 2012 on isojen kuntarakaisujen vuosi. Uuden kuntarakenteen ja -lainsäädännön suuntaviivat lähivuosille ovat linjauksen alla. Kuntavaaleissa kuullaan kansalaisten ääntä. Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja on siksi laadittu tueksi kuntien asioista päättävälle.

Miksi kunnan kannattaa olla lapsille ja nuorille hyvä? Miksi kunnan palveluiden kehittämisessä on viisasta ottaa huomioon myös lasten ja nuorten omat kokemukset? Miksi lapsi on tärkeä?

Ensimmäiseksi tulevat useimmalla mieleen tulevaisuuteen kurkottavat perustelut. ”Lapset ovat tulevaisuutemme”, sanoo moni. Uusin tutkimuskin on osoittanut, että aikuisiän hyvinvointi ja toimintakyky ratkaistaan pitkälti jo pikkulapsiaikana. Pienen lapsen läheisten ihmissuhteiden jatkuvuus ja aikuisten huolenpito kannattelee kauaksi.

”Sijointus lapsiin ja lapsuuteen on kannattavaa” – niin on perustellut myös taloudellisen kehityksen kannalta valtiota neuvova OECD.

Lapset eivät kuitenkaan ole vain tulevaisuuteen valmennettavia työntekijän alkuja. Lapset ja nuoret ovat ihmisiä ihan tässä ja nyt. Niin valtio kuin kunnatkin ovat sitoutuneet vaalimaan jokaisen lapsen ihmisarvoa kun eduskunta on hyväksynyt YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen vuonna 1991. Kaikilla lapsilla on yhdenvertainen ja itseisarvoinen oikeus hyvään elämään jo tänään.

Lapsi ja nuori on monessa aikuisen armoilla. Lasten hyvinvointi ja turvallisuus on riippuvainen aikuisten valinnoista niin kodin arjessa, päivähoidossa, koulussa tai vaikkapa liikenteessä. Lapset ja nuoret vanhempineen elävät tärkeintä arkeaan kotikunnassa, sen asuinympäristöissä ja palveluissa. Kunta voi ratkaisuillaan tukea aikuisten viisaita valintoja lasten hyväksi.

Lapset ja nuoret käyttävät monia kunnan palveluita. Heillä on kokemusta niiden toimivuudesta. Palveluista saadaan vaikuttavampia, kun myös lasten ja nuorten tärkeät asiat otetaan huomioon laadun kehittämisessä. Siksi päättäjien kannattaa kysyä myös lapsilta ja nuorilta.

Kunnan määrärahoista leijonan osa käytetään lasten ja nuorten palveluihin. Lasten, nuorten ja perheiden ongelmien ehkäisy ja hyvinvoinnin edistäminen vähentävät kustannuksia pitkällä aikavälillä. Lapsille ja nuorille hyvä kunta on myös veronmaksajien etu.

Lapset ja nuoret uudistavat yhteiskuntaa. He haastavat aikuisia perustelemaan, vaativat usein hidastamaan tahtia ja ajattelemaan konkreettisesti. Siksi lapsille ja nuorille hyvä kunta on myös aikuisille hyvä ja ihmissläheinen.

8 ”Lapset ja nuoret uudistavat yhteiskuntaa. He haastavat aikuisia perustelemaan, vaativat usein hidastamaan tahtia ja ajattelemaan konkreettisesti. Siksi lapsille ja nuorille hyvä kunta on myös aikuisille hyvä ja ihmissläheinen.”

Jyväskylä 2.5.2012

Maria Kaisa Aula, lapsiasiavaltuutettu

Varför en kommun för barn och unga?

2012 är ett år av stora kommunala beslut. Arbetet med de närmaste årens riktlinjer för den nya kommunstrukturen och kommunlagstiftningen pågår just nu, och i kommunalvalet får medborgarna uttrycka sina åsikter. Därför har barnombudsmannens årsbok i år riktats till dem som fattar beslut i kommunerna.

Varför är det nyttigt för en kommun att vara bra för barn och unga? Varför är det klokt att också beakta barnens och de ungas egna erfarenheter vid utvecklingen av kommunens tjänster? Varför är barnet viktigt?

Först kommer man att tänka på de motiveringar som pekar framåt i tiden. ”Barnen är vår framtid”, säger många. Även den senaste forskningen har visat att vuxenålderns välbefinnande och funktionsförmåga avgörs i stor omfattning redan i småbarns-åldern. Nära mänskliga relationer och omvårdnad och fostran som småbarn bär människan även i vuxen ålder.

”Det lönar sig att satsa på barnen och barndomen”. Även OECD, som ger finska staten råd om ekonomisk utveckling, har framfört detta ställningstagande.

Barn är emellertid inte bara framtida arbetstagare som ska utbildas och tränas för de kommande arbetsuppgifterna. Barn och unga är människor – här och nu. Genom riksdagens godkännande av FN:s barnkonvention 1991 är såväl staten som kommunerna skyldiga att slå vakt om barnets mänskliga värde. Alla barn har ett egenvärde och en jämlik rätt till ett gott liv redan i dag.

Barn och unga är beroende av vuxna i många avseenden. De vuxnas val både i hemmet, i dagvården, i skolan och i trafiken har avgörande betydelse för barnens välmående och trygghet. Barn och unga och deras föräldrar tillbringar sin viktigaste tid om vardagarna i hemkommunen, i dess boendemiljö och dess tjänster. Kommunen kan med sina lösningar stöda de vuxnas kloka beslut för barnets bästa.

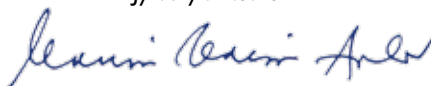
Barn och unga använder sig av många kommunala tjänster och därigenom har de erfarenhet av hur tjänsterna fungerar. Det blir möjligt att erbjuda tjänster med större effekt om även de faktorer som är viktiga för barn och unga beaktas vid utvecklandet av kvaliteten. Därför är det klokt av beslutsfattarna att också fråga barnen och de unga om råd.

En betydande del av kommunens anslag används för produktion av tjänster för barn och unga. Förebyggandet av problem bland barn, unga och familjer och främjande av deras välbefinnande minskar kostnaderna på längre sikt. Det ligger även i skattebetalarnas intresse att ha en kommun som är bra för barn och unga.

Barnen och ungdomarna förnyar samhället. De vill ha motiveringar av de vuxna och kräver dessutom ofta att de vuxna saktar farten och tänker konkret. Därför är en bra kommun för barn och unga också en bra och mänskliga kommun för vuxna.

”Barnen och ungdomarna förnyar samhället. De vill ha motiveringar av de vuxna och kräver dessutom ofta att de vuxna saktar farten och tänker konkret. Därför är en bra kommun för barn och unga också en bra och mänskliga kommun för vuxna.”

Jyväskylä 2.5.2012

Maria Kaisa Aula, barnombudsman

Kohti lapsille ja nuorille parempaa kuntaa!

Lapset ja nuoret vanhempineen elävät tärkeintä arkeaan kotikunnassa, sen asuinympäristöissä ja eri palveluissa. Vaikka alle 18-vuotiaat eivät äänestä, he ovat kuntalaisia, joiden näkemykset tulee ottaa huomioon kun palveluja suunnitellaan. Myös kuntauudistuksen vaikutuksia lapsiin ja nuoriin tulee ennakoida tavoitteena lapsille paras kunta. Tähän velvoittaa YK:n lapsen oikeuksien sopimus, johon Suomen eduskunta sitoutui vuonna 1991. Samaa edellyttävät perustuslaki, lastensuojelulaki ja nuorisolaki.

10

1

kuva/bild: Vintiöt-ryhmä/Guppen Vintiöt

Mot en bättre kommun för barn och unga!

Barn och unga och deras föräldrar tillbringar sin viktigaste tid om vardagarna i hemkommunen, i dess boendemiljö och dess tjänster. Även om unga under 18 år inte får rösta är de invånare i kommunen, därför ska deras åsikter beaktas vid planeringen av tjänsterna. Även kommunreformens konsekvenser för barn och unga ska förutses med målet att skapa den bästa kommunen för barnen. Det är Finlands skyldighet enligt FN:s barnkonvention, som riksdagen förband sig vid 1991. Detsamma förutsätter grundlagen, barnskyddslagen och ungdomslagen.

Lapsi- ja nuorisopolitiikka on kuntajohdon asia

■ Lasten ja nuorten palveluihin käytetään kuntien menoista huomattavan suuri osa. Siksi kuntajohdon – niin virkamiesten kuin luottamushenkilöidenkin kannattaa suunnitella lasten, nuorten ja perheiden palveluita kokonaisuutena siten, että perheiden ja lasten pahoinvointia ehkäistään. Mitä aikaisemmassa vaiheessa lapset ja vanhemmat saavat tukea – sitä pienemmiksi jäävät kustannukset.

Kuntajohdon asia on myös varmistaa, että kunnassa tiedetään miten lapset ja nuoret voivat. Sitä on syytä kysyä myös lapsilta ja nuorilta itseltään. Päätösten vaikutuksia lapsiin ja perheisiin tulee selvittää ennakoon. Silloin vältetään ikäviltä yllätyksiltä ja arvaamatomilta haittavaikutuksilta.

Kuntajohdon asia on myös varmistaa, että ammattilaisten osaamista lasten ja nuorten kohtaamisessa vahvistetaan. Lisäksi ammattilaisten on tärkeä osata toimia yhdessä yli hallinnonalarajojen. Vapaaehtoistyön ja vanhempien verkostoitumisen tuki kuuluu myös lapsi- ja nuorisoystävällisen kunnan strategiaan.

Onko kunnassasi kunnossa?

- Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden monialainen suunnittelu ja johtaminen
- Otetaan selvää miten lapset ja nuoret voivat
- Ehkäisevien palveluiden ja hyvinvoinnin vahvistaminen: tukea ajoissa!
- Päätösten lapsivaikutusten arviointi – lapsen paras etusijalle!
- Lasten ja nuorten osallistuminen ja kokemustiedon hyödyntäminen
- Ammattilaisten osaaminen lasten ja nuorten kohtaamisessa sekä keskinäisessä yhteistyössä
- Vapaaehtoistyön ja vanhempien verkostoitumisen tuki

Lasten ja nuorten osallistuminen luo hyvinvointia

Osallistuminen ja lasten suojeleminen kuuluvat yhteen. Osallistuminen tuo lapselle arvokkuuden tunteen ja kokemuksen. Nähdäksesi ja kuulluksi tuleminen on

Barn- och ungdomspolitiken är en fråga för kommunens ledning

■ En betydande del av kommunens utgifter härör från tjänster för barn och unga. Därför lönar det sig för kommunens ledning – både tjänstemän och förtroendevalda – att planera tjänster för barn, unga och familjer som helheter på ett sådant sätt att det blir möjligt att förebygga problem bland barn och familjer. Ju tidigare barnen och föräldrarna får stöd, desto lägre blir kostnaderna.

Kommunledningen svarar också för att säkerställa att kommunen vet hur barnen och de unga har det. Det ska man också fråga direkt av barnen och ungdomarna. Konsekvenserna av beslut för barnen och familjerna ska utredas i förväg. Då slipper man tråkiga överraskningar och oförutsedda missförhållanden.

Kommunens ledning ska dessutom säkerställa att experternas kunskaper för att möta barn och unga utvecklas. Det är också viktigt för de professionella att kunna samarbeta över gränserna mellan förvaltningsområdena. En barn- och ungdomsvänlig kommun har även infört stöd till frivilligarbetet och föräldrarnas nätverksbygge i sin strategi.

Är allt i ordning i din kommun?

- Multiprofessionell planering och ledning av tjänster för barn, unga och familjer
- Man tar reda på hur barn och unga har det
- Att stärka de förebyggande tjänsterna och välbefinnandet: ge stöd i tid!
- Utvärdering av beslutens barnkonsekvenser – prioritera barnets bästa!
- Barnens och ungdomarnas deltagande och utnyttjande av deras erfarenhetsbaserade kunskaper
- Professionellt kunnande vid möte av barn och unga och inom det ömsesidiga samarbetet
- Stöd till frivilligarbetet och föräldrarnas nätverksbygge

Barnens och ungdomars deltagande skapar välfärd

Deltagande och skyddet av barnen hör samman. Deltagande ger barnet en känsla och erfarenhet av att vara värdefull. Att bli sedd och hörd är motsatsen till att vara

yksinäisyyden ja syrjässä olemisen vastakohta. Hyvä osallistuminen on lapsen ja aikuisen vuoropuhelua. Kohtaamiseen tarvitaan aikuisen aikaa ja kiinnostusta lapsen ja nuoren omaan näkökulmaan.

Arkinen vuorovaikutus tärkeintä

Tärkeintä osallistumista on lapsen tai nuoren ja aikuisen arkinen vuorovaikutus kotona, koulussa, harrastuksissa, terveysasemalla tai lastensuojelussa. Kunnassa lasten ja nuorten mielipiteiden kartoittamiseen tarvitaan myös paikallisia rakenteita kuten oppilaskunnat, lastenparlamentit ja nuorisovaltuustot. Niitä tarvitaan myös lasten, nuorten ja päättäjien kohtaamiseen.

Lapsille ja nuorille palveluiden käyttäjinä kertyy näkemystä siitä, miten kunnan palvelut toimivat. Lasten ja nuorten kokemustieto on kunnalle voimavara, jota neuvokkaan kuntapäättäjän kannattaa hyödyntää.

Lasten osallistuminen luo hyvinvointia. Mitä paremmin aikuiset ovat perillä lasten ja nuorten kokemuksesta, sitä laadukkaampia palveluja he osaavat tarjota. Kehno tai puuttuva palvelu voi aiheuttaa suuriakin kustannuksia. Vain laadukas palvelu on vaikuttava ja hintansa arvoinen.

Päätösten lapsivaikutusten arviointi on tärkeä osa vastuullista valmistelua ja päätöksentekoa. Sen tueksi tarvitaan lasten ja nuorten omaa osallistumista.

12

ensam och åsidosatt. Bra deltagande är dialog mellan barnet och den vuxna. Ett möte kräver tid av den vuxna och intresse för barnets och den ungas eget perspektiv.

Viktigast med umgänge i vardagen

Den viktigaste formen av deltagande är det vardagliga umgänget mellan barnet eller ungdomen och den vuxna hemma, i skolan, i fritidsaktiviteterna, på hälsovårdscentralen eller inom barnskyddet. I kommunen behövs också lokala strukturer för att kartlägga barnens

ÄR DIN KOMMUN REPRESENTERAD I BARNENS RIKSDAG I FINLAND?

Barnens Parlament i Finland är en kanal genom vilken barn i åldern 9–14 år kan påverka. Parlamentet bygger upp interaktion mellan barn och beslutsfattare. Myndigheter och beslutsfattare kan ställa direkta frågor till barnen om olika ärenden.

Alla kommuner kan utnämna en medlem i lågstadietill till Barnens Parlament. Stiftelsen för Barnens Parlament i Finland hjälper kommunerna att grunda lokala barnriksdagar, genom vilka barnen kan framföra sina åsikter och erfarenhetsbaserade kunskaper till beslutsfattarna.

www.lastenparlamentti.fi

ONKO KUNTASI EDUSTETTUNA SUOMEN LASTEN PARLAMENTISSA?

Suomen Lasten Parlamentti on 9–14-vuotiaiden lasten vaikuttamiskanavan. Se rakentaa vuorovaikutusta lasten ja päättäjien kesken. Viranomaiset ja päättäjät voivat kysyä ja selvittää erilaisia asioita suoraan lapsilta.

Kaikki kunnat voivat nimetä Lasten Parlamenttiin alakouluikäisen edustajansa. Suomen Lasten Parlamentin Säätiö auttaa kuntia perustamaan paikallisia lastenparlamentteja, joiden kautta lapset voivat tuoda näkemyksiään ja kokemustietoaan päättäjien käyttöön.

www.lastenparlamentti.fi

Lapset ja nuoret osallistuvat

- Yksilöinä – lapsen ja nuoren kohtaaminen palvelussa, koulussa, kotona
- Kokemusasiantuntijoina – lasten ja nuorten kokemus välittyy palveluiden laadun kehittämiseen (kyselyt, vertaisryhmät)
- Kansalaisina ja kuntalaisina – lasten ja nuorten tärkeät asiat otetaan huomioon kunnassa, vuorovaikutus lasten ja päättäjien kanssa toimii (oppilaskunnat, lasten parlamentit, nuorisovaltuustot, järjestöt)

och ungdomarnas åsikter, till exempel elevkårer, barnparlament och ungdomsfullmäktige. De behövs också för att barn, unga och beslutsfattare ska kunna mötas.

Som användare av tjänsterna ser barnen och de unga hur kommunens tjänster verkligen fungerar. Barnens och ungdomarnas erfarenhetsbaserade kunskaper är en resurs för kommunen och de kommunala beslutsfattarna gör klokt i att använda sig av dem.

Barnens deltagande skapar välfärd. Ju bättre informerade vuxna är om barnens och ungdomarnas erfarenheter, desto högre klassiga tjänster kan de erbjuda. En dålig tjänst eller avsaknaden av en nödvändig tjänst kan orsaka stora utgifter. Endast högklassig tjänst har effekt och är värd sitt pris.

Utvärdering av beslutens barnkonsekvenser är en del av en ansvarsfull beredning och beslutsfattning. Det ska stödjas genom barnens och ungdomarnas deltagande.

Barn och unga deltar

- Som individer – de vuxna möter barnet och ungdomen i tjänsten, i skolan, hemma
- Som experter med erfarenhetsmässiga kunskaper – barnens och de ungas erfarenheter förs vidare och används för att utveckla tjänsternas kvalitet (enkäter, kamratgrupper)
- Som medborgare och kommuninvånare – saker som är viktiga för barn och unga beaktas i kommunen, interaktionen mellan barnen och beslutsfattarna fungerar (elevkårer, barnparlament, ungdomsfullmäktige, organisationer)

Työvälineitä kuntapäätäjille Redskap för kommunens beslutsfattare

JULKAISUT
LÖYTYVÄT SIVULTA
www.lapsiasia.fi/julkaisut
PUBLIKATIONERNA
FINNS PÅ WEBBSIDAN

Alila Kirsi: *Lapsivaikutusten arviointi – kansallisia ja kansainvälisiä näkökulmia*
(*Bedömning av barnkonsekvenserna – nationella och internationella infallsvinklar*)

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011:7.

Miten voi varmistaa, että ratkaisut edistävät lasten ja nuorten parasta? Lapsivaikutusten arviointi on paras tapa tarkastella lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä kokonaisuutena, lapsia ja heidän perheitään kuunnellen ja osallistaen.

Hur kan man säkerställa att besluten främjar barnens och de ungas bästa? Bedömning av barnkonsekvenserna är det bästa sättet att utreda faktorer som påverkar välbefinnandet hos barn, unga och familjer som helhet under det att man lyssnar på barnen och deras familjer och bereder dem möjligheter att medverka.

Varhaisten vuosien palveluista parempi kokonaisuus
(*Bättre servicehelhet under barnets tidiga år*)

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2009:3.

Lapsiasiavaltuutetun linjaukset päivähoitolain kokonaisuudistukseen sekä kunnan pienten lasten palveluiden kehittämiseen.

Barnombudsmannens riktlinjer för totalreformen av dagvårdslagen och för utveckling av kommunens tjänster för små barn.

Aila Puustinen-Korhonen & Tarja Pösö: *Toteutuuko lapsen oikeus pysyviin kasvuolosuhteisiin?* (*Förverkligas barnets rätt till bestående uppväxtförhållanden?*)

Julkaisijat: Lapsiasiavaltuutetun toimisto, Lastensuojelun Keskusliitto.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2010:3.

Lapsiasiavaltuutettu, Lastensuojelun Keskusliitto sekä Kuntaliitto haluavat edistää keskustelua suomalaisen lastensuojelun laadusta, vaikuttavuudesta ja kehittämistarpeista. Asiantuntijat tarkastelevat aihetta huostaanotetun lapsen sosiaalisten suhteiden, tukitoimien ja työntekijäsuhteiden pysyvyyden näkökulmasta.

Barnombudsmannen, Centralförbundet för barnskydd och Finlands Kommunförbund vill främja debatten om det finländska barnskyddets kvalitet, funktion och reformbehov. Experter diskuterar ämnet med perspektiv på barnets sociala relationer, stödätgarderna och behovet av bestående relationer med anställda.

Anne Hujala (toim./red.): *Erityistä tukea tarvitseva lapsi on ensisijaisesti lapsi.*

Lapsen oikeudet osaksi vammaispolitiikkaa. (Ett barn som behöver särskilt stöd är i första hand ett barn. Barnets rättigheter som en del av handikappolitiken).

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011:10.

Selvityksessä kartoitettiin erityistä tukea tarvitsevien sekä vammaisten lasten ja heidän perheidensä arkea ja lapsen oikeuksien näkökulmaa. Kuntien välillä on paljon eroja. Tilanteen parantamiseksi vanhempien tulee saada riittävästi tukea arkeensa ja asianmukaista ohjausta löytääkseen palvelut, joihin heillä ja vammaisella lapsella on oikeus.

I utredningen redogörs för synpunkter som gäller barn som behöver särskilt stöd, handikappade barn och deras familjer samt för barnets rättigheter. Det finns stora skillnader mellan kommunerna. För att råda bot på situationen behöver föräldrarna få tillräckligt med stöd och ändamålsenlig handledning i sin vardag, så att de hittar de tjänster som de och deras handikappade barn har rätt att få.

Miten lapsen oikeudet toteutuvat Suomessa? Raportti YK:n lapsen oikeuksien komitealle
(*Hur förverkligas barnens rättigheter i Finland? Rapport till FN:s kommitté för barnets rättigheter*).

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011:2.

Lapsiasiavaltuutettu antoi YK:lle arvionsa lapsen oikeuksien toteutumisesta Suomessa. Yksinäisyys, suorituspainet ja erilaisuuden oudoksunta olivat lasten itsensä esille tuomia huolenaiheita.

Barnombudsmannen lämnade sin bedömning av förverkligandet av barnets rättigheter i Finland till FN. Ensamhet, prestationstryck och förundran över dem som är annorlunda är bekymmer som barnen själva lyfter fram.

Kuntaudistuksessa ennakoitava vaikutuksia lapsiin

Jyrki Kataisen hallitus valmistelelee kuntauudistusta, jonka tavoitteena on vahvoin peruskuntiin pohjautuva kuntarakente. Tarkoituksena on turvata laadukkaat ja yhdenvertaiset kunnalliset palvelut koko maassa sekä vahvistaa kuntatalouden edellytyksiä, kunnallista itsehallintoa ja paikallista demokratiaa.

Uudistuksen vaikutuksia lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin tulee ennakoita aktiivisesti. Tämä edellyttää lapsivaikutusten arvioinnin osaamisen vahvistamista niin kansallisesti kuin paikallisestikin.

Suomen valtio on sitoutunut YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, jonka mukaan julkisen vallan ratkaisuisa tulee lapsen etu asettaa etusijalle. Tämä on tarpeen pitää mielessä myös kuntauudistuksen suunnittelussa ja toimeenpanossa.

”Päätäjien ja virkamiesten tulee ottaa selvää myös lasten, nuorten ja vanhempien näkemyksistä osana ratkaisujensa lapsivaikutusten arviointia”, neuvottelukunnan puheenjohtaja Maria Kaisa Aula toteaa.

Kuntauudistuksella tulee edistää lasten ja perheiden yhdenvertaisuutta, palveluiden saatavuutta omalla asuinalueella, ehkäisevien palveluiden vahvistumis-

ta sekä paikallisten yhteisöjen vapaaehtoistoimintaa. Lasten tasa-arvoinen pääsy palveluihin sekä palveluiden laatu asuinkunnasta riippumatta on yksi keskeisiä puutteita YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumisen kannalta Suomessa.

Erytisyryhmien kuten vammaisten lasten ja maahanmuuttajalasten sekä heidän perheidensä palveluisa osaamista tulee parantaa. Erikseen on huomioitava harvaan asutuilla alueilla asuvien lasten palveluiden turvaaminen. Esimerkiksi lastensuojelun verkkopalveluiden kehittämiseen tarvitaan kansallisia ratkaisuja.

Neuvottelukunnan mielestä lasten, nuorten ja perheiden palveluita tulee jatkossa johtaa ja suunnitella yli hallinnonalarajojen. Niistä tulee kehittää hallinnonalarajat ylittäviä toiminnallisia ja asiakaslähtöisiä kokonaisuuksia. Toimintakulttuurien muutokset vaativat keskustelua ja aikaa.

Lapsiasianeuvottelukunta verkostoi valtionhallinnon, kuntien, järjestöjen ja muiden asiantuntijoiden osaamista lapsiasioissa. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivan neuvottelukunnan tehtävänä on edistää aloittein lapsen oikeuksia ja hyvinvointia sekä toimia lapsiasiavaltuutetun tukena.

Kommunreformens konsekvenser för barnen ska utredas på förhand

Jyrki Katainens regering förbereder en kommunreform som siktar på att skapa en kommunstruktur som bygger på starka baskommuner. Syftet är att trygga högklassiga och jämlika kommunala tjänster i hela landet och att stärka förutsättningarna för den kommunala ekonomin, det kommunala självstyret och den lokala demokratin.

Reformens konsekvenser för barnens, ungdomarnas och familjernas välbefinnande ska aktivt utredas på förhand både på det riksomfattande och på det lokala planet. Detta förutsätter att kunnandet inom bedömningen av barnkonsekvenser ökas.

Finska staten har förbundit sig vid FN:s barnkonvention, enligt vilken barnets bästa ska prioriteras vid offentliga beslut. Denna princip ska iaktas även vid planeringen och verkställandet av kommunreformen.

”Beslutsfattarna och tjänstemännen ska också ta reda på barnens, de ungas och föräldrarnas åsikter som en del av bedömningen av beslutens barnkonsekvenser”, säger delegationens ordförande Maria Kaisa Aula.

Kommunreformen bör främja barnens och familjernas jämställdhet, tillgången på tjänster på deras boningsområden, stärkandet av förebyggande tjänster samt de lokala samfundens och gemenskapernas frivilliga verksamhet.

Några av de största missförhållandena med tanke på genomförandet av FN:s barnkonvention i Finland är att barn inte har jämlikt tillträde till service och att tjänsternas kvalitet varierar beroende på boendekommun.

Kompetensen ska förbättras inom service för specialgrupper, såsom handikappade barn och invandrabarn och deras familjer. En fråga som kräver särskild uppmärksamhet är tryggandet av tjänster för barn som bor i glesbygden. Exempelvis utvecklingen av nätverkstjänster inom barnskyddet kräver nationella lösningar.

Enligt delegationen ska tjänster för barn, unga och familjer i fortsättningen planeras och ledas på ett sätt som överskrider de administrativa gränserna. Tjänsterna ska utvecklas till funktionella och kundinriktade helheter som överskrider gränserna mellan förvaltningsområdena. Förändringen av verksamhetskulturer kräver diskussion och tid.

Barnombudsmannadelegationen skapar nätverk för kunnande inom statsförvaltningens, kommunernas, organisationernas och de övriga experternas kunnande i barnärenden. Delegationen, som fungerar i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet, har till uppgift att lämna initiativ som främjar barnets rättigheter och välbefinnande samt att fungera som barnombudsmannens stöd.

Onko kuntasi lapsi- ja nuorisoystävällinen?

Lapsille ja nuorille hyvässä kunnassa

- Arvostetaan lapsuutta ja nuoruutta sekä lapsen ja nuoren tapaa toimia.
- Tunnistetaan sekä lapsen ja nuoren suojelun että osallistumisen tarpeen.
- Käytetään lasten ja nuorten kokemusasiantuntemusta toiminnan kehittämisessä sekä edistetään lasten/nuorten ja päättäjäien vuoropuhelua.
- Edistetään sukupolvien välistä yhteyttä ja perheiden yhdessäoloa.
- Jätetään tilaa leikille ja levolle sekä arvostetaan hyvää ruokaa.
- Jaetaan tietoa lapsille ja nuorille heille ymmärrettävästi.
- Otetaan puheeksi ja korjataan tilanteet, joissa aikuiset käyttävät valtaansa väärin (esim. väkivalta, hyväksikäyttö).
- Ehkäistään eriarvoistumista: esim. maksut, kuljetukset.
- Huomioidaan vähemmistöihin kuuluvat lapset, nuoret ja perheet.
- Huomataan lapsen ja nuoren tarpeet, kun hoidetaan tai autetaan vanhempaa.
- Toimitaan työnantajana lapsi- ja perheystävällisesti.

Är din kommun barn- och ungdomsvänlig?

En kommun som är bra för barn och unga

- Uppskattar barndoms- och ungdomstiden samt barnets och den ungas sätt att verka.
- Identifierar barnens och de ungas behov av skydd och möjligheter till deltagande.
- Tillgodogör sig barnens och de ungas erfarenhetsbaserade kunskaper vid utvecklingen av verksamheten samt främjar dialogen mellan barn/unga och beslutsfattare.
- Främjar kontakten mellan generationerna och familjernas umgänge.
- Lämna utrymme för lek och vila och sätter värde på god mat.
- Ger barn och unga information på ett sätt som de förstår.
- Tar upp och åtgärdar situationer där vuxna missbrukar sin makt (t.ex. våld, utnyttjande).
- Förebygger ojämlikhet: t.ex. avgifter, transporter.
- Beaktar barn, unga och familjer som tillhör minoriteterna.
- Beaktar barnets och den ungas behov då en förälder får vård eller hjälp.
- Handlar barn- och ungdomsvänligt som arbetsgivare.

Lapsivaikutusten arviointi tulossa seurakuntiin

■ Yli 50 seurakunnassa on nimetty lapsiasiahenkilö edistämään lapsivaikutusten arviointia kaikessa toiminnassa. Lapsiasiavaltuutettu tukee uutta toimintamallia ja painottaa lasten omien kokemusten ja tarkeysjärjestysten selvittämistä heitä koskevissa asioissa. Usein lapsille ovat tärkeitä tiloihin ja fyysiseen ympäristöön, liikkumisen mahdollisuuksiin ja ruokaan liittyvät asiat. Olennaisia ovat myös tutut aikuiset ja toiminnan ilmapiiri.

”Päätösten arviointi tietoisesti lapsen parhaan kannalta edistää hyvää hallintoa tuomalla avoimuutta ja läpinäkyvyyttä päätöksentekoon”, Maria Kaisa Aula muistuttaa.

Lapsen etu ei välttämättä ole sama kuin lapsen mielipiteen mukainen ratkaisu. Aikuisen velvollisuus on arvioida kokonaisuutena, miten lapsen etu parhaiten toteutuisi.

Lapsiasiahenkilöiden valinta on osa lasten ja nuorten osallisuutta tukevaa, seurakunnallisten palvelujärjestöjen ja kirkkohallituksen *Näyn ja kuulun* -hanketta. Hanke edistää vuoden 2009 kirkolliskokouksen päätöstä lapsivaikutusten arvioinnin käyttöönotosta seurakuntien toiminnassa ja hallinnossa.

Församlingarna går in för barnkonsekvensbedömning

■ Över 50 församlingar har utsett en barnombudsman i syfte att främja bedömningen av barnkonsekvenser i all verksamhet. Barnombudsmannen stöder den nya verksamhetsmodellen och betonar vikten av att utreda barnens egna erfarenheter i ärenden som gäller dem. Barn ser ofta lokalerna och den fysiska miljön, möjligheterna att röra på sig och maten som viktiga faktorer. Även bekanta vuxna och en god atmosfär är viktiga för dem.

”Att medvetet utvärdera besluten med hänsyn till barnets bästa främjar god förvaltning genom att göra beslutsfattandet öppnare och mer transparent”, påminner Maria Kaisa Aula.

Att agera för barnets bästa är nödvändigtvis inte samma som att alltid följa barnets åsikt. Det ligger på den vuxnas ansvar att göra en övergripande bedömning av hur barnets bästa kan förverkligas på bästa sätt.

Införandet av barnombudsmän i församlingarna är en del av projektet *Sedd och hörd*, som samordnas av församlingarnas serviceorganisationer och kyrkostyrelsen. Projektet främjar genomförandet av kyrkostyrelsens beslut av 2009 om införandet av barnkonsekvensbedömning i församlingarnas verksamhet och förvaltning.

Lasten ja nuorten kokemustieto avuksi palveluiden kehittämisessä

Lapsille ja nuorille kertyy palveluiden toimivuudesta paljon kokemusta, jota aikuiset eivät riittävästi hyödynnä palveluiden kehittämisessä. Palveluista saataisiin laadukkaampia ja vaikuttavampia, jos ammattilaiset ottaisivat lapset ja nuoret kumppaneikseen palveluiden kehittämiseen.

16

2

kuva/bidi: Eetu Ella

Barnens och ungdomarnas erfarenhetsbaserade kunskaper som hjälp vid utvecklingen av tjänsterna

Barn och unga samlar stor erfarenhet av hur olika tjänster fungerar, men de vuxna tillgodogör sig inte deras kunskaper i tillräcklig omfattning vid utvecklingen av tjänsterna. Det vore möjligt att göra tjänsterna högklassigare och mer effektiva, om experterna tog barn och unga med som partner i arbetet med att utveckla tjänsterna.

Kohtaamisen laatu ratkaisee

■ Lasten ja nuorten kannalta palvelut ovat ihmisiä. Jos ammatti-ihmisellä ja lapsella on aikaa kohdata niin että tullaan tutuiksi, se parantaa palvelun laatua ja vaikuttavuutta. Lapsia ajatellaan ammattilaisten näkökulmasta helposti oppilaina, potilaina, kuntoutujiina ja lastensuojelusiakkaina. Lapsen kannalta laatua on kuitenkin se, että hänet kohdataan kokonaisuena ihmisenä iloineen ja suruineen.

Lasten hyväksi on suunniteltu paljon palveluita mutta lapset eivät useinkaan saa niistä tietoa heille itselleen ymmärrettävällä tavalla. Koulu on lapsille tutuin ja tärkein kodin ulkopuolinen yhteisö. Mitä tiiviimmin erilaiset palvelut kiinnittyvät koulun yhteyteen, sitä enemmän alenee kynnys palveluihin hakeutumiseen. Terveys- ja sosiaalipalveluissa tulee lisätä lapsille ja nuorille räätälöityä tiedottamista.

Lasten ja nuorten kanssa työskentelevillä ammattilaisilla tulee olla hyvät vuorovaikutustaidot sekä aikaa lasten kohtaamiseen. Hyvät ammattilaiset haluavat ottaa selvää lapsen ja nuoren kokemuksista. He perustelevat ehdotuksensa ja ratkaisunsa. He eivät anna katteettomia lupauksia. He tukevat ihmissuhteiden jatkuvuutta. Heillä on perustiedot myös muista las-

ten, nuorten ja perheiden palveluista ja he toimivat verkostoituneesti. He varmistavat myös lapsen hyvinvoinnin, jos perheen vanhemmat ovat kuntoutettavana tai hoidettavana.

Laadukas auttaminen vaatii lasta kunnioittavan asenteen lisäksi myös riittävästi auttavia aikuisia. Eri kunnissa asuvat lapset eivät ole tältä kannalta yhdenvertaisessa asemassa. Niukoillakin voimavaroilla saadaan parempia tuloksia, jos aikuiset hyödyntävät lasten ja nuorten tiedon palveluiden kehittämisessä.

Lasten kokemaan laatuun palveluissa vaikuttavat:

- ihmissuhteet: tunnetaanko työntekijöitä?
- työntekijöiden vaihtuvuus ja tavoitettavuus
- onko aikuinen kiinnostunut lapsesta kokonaisuena ihmisenä?
- tilojen kauneus ja värit
- ruoka/tarjoilut
- ilmapiiri
- onko lapsilla ylipäätään tietoa palveluista?
- aikuisten aika ja vuorovaikutustaidot
- aikuisten perustelut päätöksille
- ammattikuntien yhteistyökyky ja tieto toisistaan

Mötets kvalitet avgör

■ Barn och unga bildar sin uppfattning om tjänsterna genom de människor som de möter. Om en expert och ett barn har tid att mötas och bli bekanta, blir tjänstens kvalitet och effekt bättre. Experter tänker ofta på barn som elever, patienter, rehabiliteringspatienter eller klienter inom barnskyddet, men för barnet är kvalitet att bli bemött som en hel människa med alla personliga glädjeämnen och sorger.

Det finns många tjänster som har planerats med tanke på barnets bästa, men barnen får ofta inte sådan information om tjänsterna som de förstår. Skolan är barnens mest bekanta och viktigaste gemenskap utanför hemmet. Ju bättre olika tjänster är integrerade med skolan, desto lättare är det för barnen och de unga att söka sig till dem. Det behövs mer information som är anpassad för barn och unga inom social- och hälsovårdstjänsterna.

Experter som arbetar med barn och unga ska ha goda interaktiva färdigheter och tid att möta barnen. Bra experter vill ta reda på barnets och den ungas erfarenheter. De motiverar sina förslag och lösningar. De ger inte löften som saknar täckning. De stöder kontinuerliga mänskliga relationer. De har också grundläggande kunskaper om andra tjänster för barn, unga och familjer

och använder sig av nätverksbaserade arbetsmetoder. De försäkrar även barnens välfärd om familjens föräldrar rehabiliteras eller ges tjänster.

Högklassig hjälp kräver en respektfull attityd mot barnet, men också tillräckligt många hjälpande vuxna. Barn i olika kommuner är inte jämlika i detta avseende. Resultaten blir bättre även om resurserna är små om de vuxna tillgodoser sig barnens och de ungas kunskaper vid utvecklingen av tjänsterna.

Den kvalitet inom tjänsterna som barnen upplever påverkas av:

- de mänskliga relationerna: känner barnen de anställda?
- personalomsättningen och personalens tillgänglighet
- den vuxnas intresse för barnet som människa
- lokalernas trivsamt och färger
- maten/serveringen
- atmosfären
- barnets kunskaper om tjänsterna
- de vuxnas tid och interaktiva färdigheter
- de vuxnas motiveringar av beslut
- de olika yrkesgruppernas samarbetsförmåga och kunskaper om varandra

”Aikuiset eivät tiedä, mitä nuorille kuuluu”

Aikuiset nuorten ympärillä eivät näy tietävän, miten nuori voi. Vaikeakaan oireilua on pidetty pitkään piilossa lähiaikuisilta, Mannerheimin Lastensuojeluliiton auttavista puhelin- ja nettipalveluista vastaava Tatjana Pajamäki kertoo.

”Pyrimme siihen, että kynnys ottaa yhteyttä mistä tahansa asiasta on mahdollisimman matala. Lapset eivät hahmota elämäänsä jonkin yksittäisen ongelman kautta soittaakseen tiettyyn paikkaan, vaan elämä hahmottuu kokonaisuutena”, Tatjana Pajamäki sanoo.

MLL:n puhelin- ja nettipalvelu on lapsiasiavaltuutetun yhteistyökumppani. Yhteistyön tavoitteena on vuoden 2012 aikana koota ammattilaisille apuvälineitä lasten ja nuorten parempaan kohtaamiseen palveluissa.

Lisää osaamista nuoren kohtaamiseen

Nuorilla ei useinkaan ole tietoa, mitä eri ammattilaisten työhön kuuluu. Kouluista myös puuttuu kuraattoreita ja psykologeja, tai hoitavien henkilöiden vaihtuvuus on suuri.

”Nuoret eivät aina luota ammattiauttajiin. Esimerkiksi vaitiolovelvollisuus ei heitä vakuuta tai siitä ei

tiedetä, vaan pientenkin asioiden epäillään leviävän koulussa”, Tatjana Pajamäki kertoo.

Kohtaamisissa on muitakin ongelmia eikä pöydän yllä synny keskusteluyhteyttä.

”Joskus nuori on voinut käydä vuosia tapaamassa ammattilaista, jolla ei silti ole käsitystä, mitä nuoren elämässä oikeasti tapahtuu”, Tatjana Pajamäki toteaa.

”Nuoruudella on merkittävä rooli ihmisen kehitykselle, miten kukin ristipaineiden alla selviytyy. Siinä pitäisi ehdottomasti olla tukena nuoruuden erityislaatua tuntevia ja nuoren kohtaamisen osaavia aikuisia.”

Hyvä ammattilainen lapsen näkökulmasta

Tuttu työntekijä, joka

- ei vaihdu jatkuvasti
- on tavoitettavissa
- on kiinnostunut minusta ihmisenä
- antaa aikaa
- antaa tietoa
- näkee mahdollisuuteni
- tukee harrastuksiani

”Vuxna vet inte hur de unga har det”

Det verkar som om de vuxna omkring den unga inte vet hur den unga mår. Unga kan hemlighålla till och med allvarliga symptom för de vuxna i den närmaste kretsen, berättar Tatjana Pajamäki, som svarar för telefon- och webbtjänsterna vid Mannerheim's Barnskyddsförbund.

”Vi försöker göra det så lätt som möjligt för barn och unga att kontakta oss i alla tänkbara frågor. Barn gestaltar inte sina liv utifrån ett enskilt problem, för att sedan ringa ett bestämt ställe, utan för dem är livet en helhet”, säger Tatjana Pajamäki.

Mannerheim's Barnskyddsförbunds telefon- och webbtjänst är samarbetspartner till barnombudsmanen. Målet med samarbetet 2012 är att samla redskap som hjälper experter att möta barn och unga bättre inom tjänsterna.

Bättre kunskaper i att möta unga

Unga vet ofta inte vad de olika experternas arbetsuppgifter går ut på. Dessutom saknar skolorna kuratorer och psykologer, eller så är omsättningen bland den vårdande personalen stor.

”Unga litar inte alltid på professionella inom vården. De är exempelvis inte övertygade av tystnadsplikten,

eller så är de inte medvetna om den och misstänker därför att hela skolan får veta om deras stora och små bekymmer”, berättar Tatjana Pajamäki.

Vid möten mellan barn och unga kan det också uppstå andra problem som gör att det inte uppstår någon dialog mellan parterna.

”Ibland kan en ung ha besökt en expert i flera års tid utan att experten lyckats ta reda på vad som händer på riktigt i den ungas liv”, konstaterar Tatjana Pajamäki.

”Ungdomstiden spelar en viktig roll för en människas utveckling, för hur man klarar sig under tryck från olika håll. Därför behövs det absolut stöd av vuxna som har kunskaper om ungdomstidens särdrag och vet hur en ung person ska mötas.”

En bra expert ur barnets perspektiv

En bekant anställd, som

- inte byts ut hela tiden
- kan nås
- är intresserad av mig som människa
- ger mig tid
- ger mig information
- ser mina möjligheter
- stöder mina fritidsaktiviteter

Tukeeko kuntasi Mannerheimin Lastensuojeluliiton lasten ja nuorten puhelinta ja nettiä?

- Yli 30 vuotta toiminut palvelu on tarkoitettu kaikille alle 21-vuotiaille.
- Yhteyttä voi ottaa myös sähköpostilla, kirjeitse ja chatin kautta.
- Viime vuonna yhteydenottoja oli yli 38 000.
- Puheluista vain joka kymmenenteen voidaan vastata.
- Vastaamassa ovat koulutetut vapaaehtoiset, joiden apuna on ammattityöntekijä.
- Rahoitus tulee RAY:lta, kunnilta sekä yksittäisiltä lahjoittajilta.

"Kertominen jollekin vähän tuntemattomalle aikuiselle voi olla pelottavaa ja ei välttämättä tiedä, voiko henkilöön luottaa sataprosenttisesti."

Stöder din kommun Mannerheims Barnskyddsförbunds telefon och nättjänst för barn och unga?

- Tjänsten, som har fungerat i över 30 år, är avsedd för alla under 21.
- Tjänsten kan också kontaktas per e-post, brev och chatt.
- I fjol kontaktades tjänsten över 38 000 gånger.
- Endast vart tionde samtal kan besvaras.
- De som svarar är utbildade frivilliga som får stöd och handledning av en utbildad expert.
- Finansieringen kommer från Penningautomatföreningen, kommuner och privata donatorer.

"Det kan kännas skrämmande att berätta för någon litet mera främmande vuxen om man inte vet om man säkert kan lita på personen till hundra procent."

Nuoret kehittämässä sijaishuollon palveluja

Sijaishuollon kansallinen Uskomme sinuun – Usko sinäkin -kiertue kokosi lasten ja nuorten palautetta sijaishuollon palvelujen kehittämiseksi. Esiin nousivat ihmissuhteiden, henkilökohtaisen selviytymisen, oikeudenmukaisuuden ja tiedonsaannin teemat. Raportti kiertueen kokemuksista julkaistaan syksyllä.

Lapset ja nuoret tarvitsevat aikuisia

Kiertueen tilaisuuksissa nousivat esiin samat teemat, joita nuorten kanssa työskennellessä usein on tarvetta käsitellä, kertoo kiertueesta raporttia laativa Pipsa Vario Pesäpuu ry:n *Selviytyjistä*.

Pipsa Vario huomauttaa, että jokaisen nuoren takana on ollut aktiivinen aikuinen, joka on kannustanut nuoria mukaan. Innokkaimmat osallistuiivat oman paikkakuntansa lisäksi valtakunnalliseen sijaishuollon foorumiin Vaasassa.

Kiertueen teki ainutlaatuiseksi nuorten vertaisohjaajien mukanaolo.

”Nuoret muuttuivat silminnähden, kun meidän vertaisohjaajat kertoivat olleensa myös sijoitettuja. Keskustelun taso oli ihan muuta kuin jos me ammattilai-

set olisimme vetäneet tilaisuuksia”, Johanna Barkman Pesäpuusta toteaa.

Hän arvioi, että niin perheissä kuin laitoksissa on halua nuorten osallistamiseen, mutta arjen kiireet ja kova työtahti pitävät pihdeissään. Huomio tuleekin kohdistaa sinne, missä resursseista päätetään.

”Laatua ja vaikuttavuutta on se, että meillä on riittävästi resursoitu sosiaalityöntekijöitä ja että sijaisperheet saavat tukea. Sosiaalityöntekijällä on oltava oikeasti aikaa lapsen ja nuoren tapaamiseen”, ja heitä pitäisi olla enemmän, Johanna Barkman sanoo.

Lastensuojelussa toimivan ammattitaitoa ovat:

- hyvät vuorovaikutustaidot
- lapsen ja nuoren kokemustiedon arvostaminen
- asioiden perustelevuus
- ettei anna katteettomia lupauksia
- lapsen ja nuoren ihmissuhteiden jatkuvuuden tukeminen
- sijoituspaikan pysyvyyden tukeminen
- vanhempien kuntouttaminen

Unga deltar i utvecklingen av tjänster för vård utom hemmet

Den riksomfattande turnén för vård utom hemmet Uskomme sinuun – Usko sinäkin (Vi tror på dig – Du ska också göra det själv) samlade respons av barn och unga i syfte att utveckla tjänsterna för vård utom hemmet. Teman som kom fram i responsen var mänskliga relationer, kampen för att klara sig, rättvisa och tillgången på information. En rapport om erfarenheterna under turnén publiceras på hösten.

Barn och unga behöver vuxna

På de evenemang som ordnades under turnén aktualiserades samma teman som vi ofta diskuterar när vi arbetar med unga, berättar Pipsa Vario från gruppen *Selviytyjät* i föreningen Pesäpuu ry. Hon arbetar med att sammanställa rapporten om turnén.

Bakom varje ung deltagare finns en aktiv vuxen som uppmuntrar honom eller henne att delta, påpekar Pipsa Vario. De mest entusiastiska unga deltog inte bara i evenemanget på sin hemort, utan också i det riksomfattande forumet för vården utom hemmet i Vasa.

Turnén var unik på grund av de unga handledare i samma situation som medverkade.

”De unga förändrades påtagligt när våra unga handledare berättade att de också varit utplacerade. Diskussionens nivå var något helt annat än om någon av oss professionella lett evenemangen”, konstaterar Johanna Barkman från Pesäpuu.

Enligt hennes uppfattning finns det nog vilja i både familjerna och på anstalterna att bereda de unga möjlighet att delta, men vardagsbrådskan och den hårda arbetstakten håller de vuxna i ett hårt grepp. Man bör därför rikta uppmärksamheten till de instanser som fattar besluten om resurserna.

Viktiga element i kompetensen hos dem som arbetar inom barnskyddet är att:

- ha goda interaktiva färdigheter
- uppskatta barnets och den ungas erfarenhetsbaserade kunskaper
- inte ge löften som inte håller
- stöda kontinuiteten i barnets och den ungas mänskliga relationer
- stöda en permanent placering
- rehabilitera föräldrarna

Uskomme sinuun – Usko sinäkin -kiertue tavoitti 120 lasta ja nuorta

- Tilaisuudet 12–18-vuotiaille nuorille, joilla oli kokemusta sijaishuollosta.
- Nuoria rohkaistiin tuomaan esiin näkemyksiään palveluista.
- Tilaisuus saada tietoa oikeuksista, vahvistaa itsetuntoa ja rohkaista unelmoimaan ja asettamaan tavoitteita elämässä.
- Ammatillisista perhekodeissa ja laitoksissa asuvat 15–17-vuotiaat olivat aktiivisimpia, mutta osallistujia oli myös sijaisperheistä.
- Paikkakuntina 8.6.–29.11.2011 Espoo, Kuopio, Vaasa, Pori, Oulu ja Helsinki.
- Toteuttajina lapsiasiavaltuutetun toimisto, Pesäpuu ry ja Selviytyjät-ryhmä sekä Lastensuojelun Keskusliitto ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL.
- Raportti kiertueelta ilmestyy syksyllä 2012 lapsiasiavaltuutetun julkaisuna.

Turnén Uskomme sinuun –Usko Sinäkin nådde 120 barn och unga

- Evenemangen var avsedda för unga i åldern 12–18 år som hade erfarenhet av vård utom hemmet.
- De unga uppmuntrades att uttrycka sina åsikter om tjänsterna.
- En möjlighet för unga att få information om rättigheter och stärka sin självkänsla och ett tillfälle att uppmuntra de unga att drömma och ställa upp mål för sina liv.
- De aktivaste deltagarna var 15–17-åringar som bor i professionella familjehem och på anstalter, men turnén hade också deltagare från fosterfamiljer.
- Orter 8.6.–29.11.2011 Esbo, Kuopio, Vasa, Björneborg, Uleåborg och Helsingfors.
- Arrangörer: barnombudsmannens byrå, Pesäpuu ry och gruppen Selviytyjät samt Centralförbundet för Barnskydd och Institutet för hälsa och välfärd THL.
- En rapport om turnén publiceras av barnombudsmannens byrå hösten 2012.

”Kiire pitäisi lailla kieltää”

Pesäpuun ja *Selviytyjien* vetämistä keskusteluista vietään aina terveisiä eteenpäin, jotta yhä useammat aikuiset lastensuojelussa ymmärtäisivät, mikä nuorille on tärkeää. Lakimies Jaana Tervo lapsiasiavaltuutetun toimistosta välitti Us-Us-kiertueen viestiä suoraan lastensuojelun palveluita tuottaville ammattilaisille. Satakunnan tilaisuudessa oli mukana 60 lastenkotien johtajaa ja alan yrittäjiä.

”Siellä todettiin, että kiire pitäisi lailla kieltää. Laadukas työ vaatii aikaa, joka mahdollistaa esimerkiksi aikuisen ja lapsen tutustumisen ja luottamuksen rakentumisen”, itsekin aiemmin sosiaalityöntekijänä työskennellyt Jaana Tervo painottaa.

Pipsa Varjo kertoo, että *Nuorten foorumin* viestit tavoittivat 800 kuulijaa Lastensuojelun Keskusliiton sijaishuollon päivillä Vaasassa syksyllä 2011. Tätä osuutta myös kiiteltiin päivän parhaana antina.

Johanna Barkman korostaa avointa yhteistyötä ja kumppanuutta lastensuojelun laadun kehittämistyössä. Lähivuosien tavoitteena on synnyttää nuorten kehittäjäryhmiä ja vertaisohjaajia eri puolille maata.

”Vertaistuki on arvokasta, mutta tarvitaan myös aikuisia kuuntelemaan nuoria ja ottamaan nuoresta kopin. Mitä muistoja ja tunteita näissä tilaisuuksissa mieleen nouseekin, on tärkeää että siinä on aikuinen, jonka puoleen voi kääntyä.”

Näistä keskusteltiin:

- selviytymisestä: mitkä asiat auttavat selviytymään
- ihmissuhteista; keneen voin luottaa ja keneen voin turvautua
- oikeudenmukaisuudesta: säännöistä, rajoituksista ja valvonnasta
- tiedon saannista ja päätösten perusteluista
- sosiaalityöntekijän roolista ja saatavuudesta
- ennakkoluuloista ja syrjinnästä
- elämäkokemusten käsittelystä
- kavereista ja koulusta
- unesta ja ruuasta
- unelmista

”Kvalitet och effektivitet är att verksamheten tilldelas tillräckligt många socialarbetare och att fosterfamiljerna får stöd. En socialarbetare måste genuint ha tid att möta barnet eller den unga, och socialarbetarna borde vara fler”, säger Johanna Barkman.

”Brådska borde vara förbjuden i lag”

Efter samtalen vid Pesäpuu och *Selviytyjät* för socialarbetarna alltid hälsningarna vidare, så att allt fler vuxna inom barnskyddet får veta vad som är viktigt för de unga. Jurist Jaana Tervo vid barnombudsmannens byrå berättade om lärdomarna av Us-Us-turnén för professionella som producerar service inom barnskyddet. I evenemanget i Satakunta deltog 60 barnhemschefer och företagare i branschen.

”På evenemanget konstaterade vi att brådska borde förbjudas i lag. Högklassigt arbete kräver tid som exempelvis gör det möjligt för den vuxna och barnet att lära känna varandra och bygga upp ett ömsesidigt förtroende”, säger Jaana Tervo, som tidigare arbetat som socialarbetare.

Pipsa Varjo berättar att budskapet från De ungas forum nådde 800 lyssnare på Centraförbundet för Barnskydds temadagar för vård utom hemmet i Vasa hösten 2011. Inslaget fick beröm som en av de bästa programpunkterna på temadagarna.

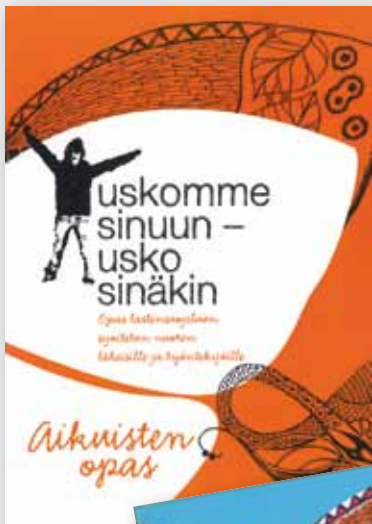
Johanna Barkman betonar betydelsen av öppet samarbete och partnerskap vid utvecklingen av kvaliteten inom barnskyddet. De närmaste årens mål är att inrätta utvecklingsgrupper för unga och få handledare i samma situation på olika håll i landet.

”Stödet av personer i samma situation är värdefullt, men det behövs också vuxna som lyssnar på de unga och som är på plats när den unga behöver hjälp. Under dessa evenemang aktualiseras minnen och känslor av många olika slag, och då det är viktigt att det finns en vuxen på plats som de unga kan vända sig till.”

Dessa frågor diskuterades:

- överlevnad: vilka saker hjälper de unga att klara sig
- relationer: vem kan jag lita på och ty mig till
- rättvisa: regler, begränsningar och övervakning
- delgivande av beslut och motiveringarna till besluten
- socialarbetarens roll och tillgänglighet
- fördomar och diskriminering
- behandling av livserfarenheter
- kompisar och skolan
- sömn och mat
- drömmar

Opas nuorilta nuorille ja nyt myös aikuisille: Tietoa ja tsemppiä!

■ Pesäpuun *Selviytyjät*-tiimi on tuottanut nuorille selviytymisoppaan otsikolla *Uskomme sinuun – Usko sinäkin*. Lastensuojelun käsikirjaa nuorilta nuorille on painettu 19 000 kappaletta, joista kaksi kolmannesta on jaettu maksutta. Sitä voi edelleen tilata Lastensuojelun Keskusliitosta ja Pesäpuusta pientä maksua vastaan tai ladata ilmaiseksi verkosta.

Opas antaa nuorille sekä tietoa lastensuojelusta että rohkaisua ja toivoa tulevaisuuden suunnitteluun. Tietoa ja tsemppiä nuoret odottavat myös sijaishuollossa toimivilta aikuisilta.

Oppaasta onkin vastikään ilmestynyt myös aikuisille tarkoitettu versio.

”Haluamme puhutella lasten ja nuorten tärkeiden lähi aikuisten arvomaailmaa”, Johanna Barkman selvittää.

”Muutos lähtee ruohonjuuritasolta. Siellä on niitä hyviä kantavia aikuisia. Viranomaisverkosto tulee paljon hitaammin perässä.”

Lapsiasiavaltuutetun toimisto on ollut mukana ideoinnassa ja toimittamassa oppaita. Niihin voi tutustua pdf-muodossa osoitteessa www.lskl.fi/usus sekä tilata painettuna verkkokaupoista www.lskl.fi sekä www.pesapuu.fi

En guide av unga för unga och nu även för vuxna: Kunskaper och kämpatag!

■ Teamet *Selviytyjät* vid Pesäpuu har producerat en handbok för unga med rubriken *Uskomme sinuun – Usko sinäkin* (Vi tror på dig – Det ska också du göra). Handboken i barnskydd från unga till unga har tryckts i 19 000 exemplar, av vilka två tredjedelar har delats ut avgiftsfritt. Boken kan fortfarande beställas från Centralförbundet för Barnskydd och Pesäpuu mot en liten avgift eller laddas ned gratis på webben.

Handboken ger unga information om barnskyddet och uppmuntran och hopp för planering av framtiden. Unga väntar sig kunskaper och kämpatag också av de vuxna som arbetar inom vården utom hemmet.

Handboken har nyligen utkommit i en version för vuxna.

”Vi vill påverka värdena hos närstående vuxna som är viktiga för barn och unga”, förklarar Johanna Barkman.

”Förändringen börjar på gräsrotsnivå. Där finns goda vuxna som bär unga. Myndighetsnätverket kommer mycket långsammare efter.”

Barnombudsmannens byrå har deltagit i arbetet med att planera och redigera handböckerna. De finns i pdf på adressen www.lskl.fi/usus, och de kan beställas i tryck från webbbutikerna www.lskl.fi samt www.pesapuu.fi

Lapset osaavat arvioida hoidon laatua

Lapsille on terveystalvuuissa tärkeää, että lääkärit ja hoitajat kuuntelevat heitä ja osaavat selittää asioita heille ymmärrettävällä tavalla. Mitä nuorempi lapsi, sitä merkittävämpää on myös oman vanhemman mahdollisuus olla mukana sairaalassa ja tarpeen mukaan hoitotoimien aikana.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto selvitti keväällä 2011 Euroopan neuvoston pyynnöstä lasten ja nuorten kokemuksiä terveydenhuollosta Suomessa. Kysely oli osa Euroopan laajuista vastaavaa kyselyä, jonka tuloksia hyödynnettiin syksyllä hyväksytyihin Euroopan neuvoston lapsiystävällisen terveydenhuollon linjauksiin.

HUS, HYKS:n Lasten ja nuorten sairaalan sekä Keski-Suomen keskussairaalan lastenosaston kanssa toteutetun kyselyn perusteella lapsille on terveystalvuuissa tärkeää, että lääkärit ja hoitajat kuuntelevat heitä. Myös ymmärrettävän tiedon saaminen hoitotoimista ja sairaalassa olosta on tarpeen. Kyselyssä nousivat esiin myös ympäristön lapsiystävällisyys, mahdollisuus saada 'kodin makuista ruokaa' sekä ikätasoinen, riittävä tekeminen sairaalassa.

Lapset toivovat vanhemmille mahdollisuutta yöpyä sairaalassa

Tärkeä kehittämiskohde pienten lasten kannalta oli vanhempien mahdollisuus yöpyä sairaalassa, mikä tulisi ottaa huomioon sairaaloiden peruskorjaus- ja uudisrakennushankkeita suunniteltaessa. Kyselyyn vastanneista lapsista ja nuorista noin joka kolmannella vanhemmat olivat olleet yötä mukana sairaalassa. Neljä viidestä alle 10-vuotiaasta lapsesta, joiden vanhemmat eivät olleet yötä sairaalassa, olisi toivonut vanhemman läsnäoloa.

Lapsiasiavaltuutetun kyselyyn vastasi yhteensä 54 lasta ja nuorta. Alle 10-vuotiaita oli 33 prosenttia, 10–12-vuotiaita 29 prosenttia, 13–15-vuotiaita 28 prosenttia ja 16–18-vuotiaita 10 prosenttia.

Suurin osa kyselyyn vastanneista lapsista ilmoitti saaneensa hoidostaan haluamaansa tietoa. Selvä enemmistö myös arvioi ymmärtäneensä saamansa tiedot. Lapsista 89 prosenttia oli kokenut terveydenhuollon ammattilaisten puhuneen hoitotilanteesta suoraan myös heille eikä vain mukana olleelle aikuiselle.

Barnen kan bedöma vårdens kvalitet

Inom hälsovårdstjänsterna är det viktigt för barn att läkarna och sjuksköterna lyssnar på dem och kan förklara saker på ett sätt som de förstår. Ju yngre barnet är, desto viktigare är det att en förälder kan vara med på sjukhuset och vid behov även under behandlingen.

Våren 2011 utredde barnombudsmannens byrå på uppdrag av Europarådet barnens och de ungas erfarenheter av hälsovården i Finland. Enkäten var en del av en europaomfattande undersökning, vars resultat utnyttjades vid utformningen av Europarådets riktlinjer för barnvänlig hälsovård, som godkändes i höstas.

Enkäten, som genomfördes i samarbete med Barn- och ungdomssjukhuset vid HUCS och barnavdelningen vid Mellersta Finlands centralsjukhus, visar att det är viktigt för barnen i hälsotjänsterna att läkarna och sjuksköterna lyssnar på dem. Det är också viktigt att de får sådan information om sjukhusvistelsen och behandlingsåtgärderna som de förstår. Andra viktiga faktorer som enkäten lyfte fram var en barnvänlig miljö, möjligheten att få mat som har samma smak som maten hemma och möjligheterna till tillräckliga aktiviteter på sjukhuset.

Föräldrarna ska beredas möjlighet att övernatta på sjukhuset

Ett viktigt förbättringsobjekt för små barn är att föräldrarna bereds möjlighet att övernatta på sjukhuset. Detta ska beaktas vid planeringen av ombyggnad och nybyggnad av sjukhus. Cirka en tredjedel av alla barn och unga som besvarade enkäten hade haft föräldrarna med sig över natten på sjukhuset. Fyra av fem barn under 10 år som inte hade haft föräldrarna med sig över natten på sjukhuset önskade att en förälder varit med.

Sammanlagt 54 barn och unga besvarade barnombudsmannens enkät. Andelen barn under 10 år var 33 procent, 10–12-åringar 29 procent, 13–15-åringar 28 procent och 16–18-åringar 10 procent.

Största delen av barnen som besvarade enkäten meddelade att de fått den information om vården som de önskat. En klar majoritet bedömde också att de förstätt informationen. Sammanlagt 89 procent av barnen upplevde att professionella inom hälsovården talat direkt också till dem i vård situationer, och inte bara till den ledsagande vuxna.

Kirsi Pollari, som genomförde enkäten, konstaterar

Kyselyn toteuttanut Kirsi Pollari toteaa, ettei yksinomaan pienimuotoisesta Suomen kyselystä voi tehdä yleisiä johtopäätöksiä.

”Se kuitenkin herättää pohtimaan lapsen ja nuoren asemaa oman hoitonsa arvioijana sekä itsenäisenä palautteen antajana. Lasten kokemusten esille tuominen on tärkeää, sillä aikuisten käsitykset hoidon hyvästä laadusta voivat poiketa lasten omista mielipiteistä”, hän sanoo.

Terveydenhuollon kehittäminen lapsiystävällisempään suuntaan edellyttää, että lapset voivat itse oman asiansa tuntijoina kokemuksillaan osallistua kehittämistyöhön.

”Lapsen tarpeet ja hyvinvoinnin huomioon ottava hoito tuottaa myös parempia tuloksia”, Kirsi Pollari muistuttaa.

Lasten kokemuksia terveydenhuollosta – Euroopan neuvoston lasten terveydenhuoltoon liittyvän kyselyn Suomen raportti ja Euroopan neuvoston raportti www.lapsiasia.fi/osallistuminen

Euroopan neuvoston lapsiystävällisen terveydenhuollon linjaukset englanniksi http://bit.ly/coe_childfriendly_healthcare

att man inte kan dra allmänna slutsatser av den småskaliga enkäten i Finland.

”Den väcker dock oss att tänka på barnets och den ungas möjligheter att själv utvärdera sin vård och lämna respons självständigt. Det är viktigt att lyfta barnens erfarenheter eftersom vuxna kan ha en annan uppfattning om högklassig vård än barnen”, säger hon.

Att utveckla hälsovården i en mer barnvänlig riktning förutsätter att barnen som experter i sina egna ärenden kan med stöd av sina erfarenheter delta i utvecklingsarbetet.

”Vård som tar hänsyn till barnets behov och välmående ger också bättre resultat”, påminner Kirsi Pollari.

Lasten kokemuksia terveydenhuollosta – Euroopan neuvoston lasten terveydenhuoltoon liittyvän kyselyn Suomen raportti (Barnens erfarenheter inom hälsovården – Finlands rapport i samband med Europarådets undersökning av hälsovården för barn) www.lapsiasia.fi/osallistuminen

Europarådets riktlinjer för barnvänlig hälsovård på engelska http://bit.ly/coe_childfriendly_healthcare

Nuoren toive lääkärille: ”Puhuisi ihmisten kielellä”

■ Lapsiasiavaltuutettu kokosi lasten ja nuorten kokemuksia terveydenhuollon palveluista ToukoFest-päivillä Jyväskylässä. Kyselyyn vastasi 66 lasta ja nuorta. Enemmistö vastanneista arvioi, että heitä kuullaan ja he saavat enimmäkseen ymmärrettävää tietoa terveydestään. Lapset ja nuoret arvostivat terveydenhuollon ammattilaisissa etenkin ihmishuuhdetaitoja. Lisäksi korostettiin asiantuntemusta, luotettavuutta, tavoitettavuutta ja sitä, että terveydenhoitaja tai lääkäri ottaa lasten ja nuorten kokemukset todesta.

”Sellainen joka ei kerro asioita muille ja on joka päivä paikalla”, luonnehti kyselyyn vastannut hyvää terveydenhoitajaa tai lääkärää. Joitakin toiveita esitettiin suotavasta viestintätyylistä: ”Auttava, rohkaiseva, on vaiti, ei hauku tai sano ilkeästi esim. siitä että on ylipainoinen.” ”Puhuisi enemmän ihmisten kielellä, eikä lääkärikielellä.”

Johanna Kiilin yhteenveto *Saan olla sellainen kuin olen ToukoFestin lasten ja nuorten kommentaista www.lapsiasia.fi/nyt/tiedotteet/tiedote/-/view/1565277*

De ungas önskemål till läkarna: ”Tala så man förstår”

■ Barnombudsmannen samlade in barnens och de ungas erfarenheter av hälsovårdstjänsterna på ToukoFest-dagarna i Jyväskylä. Sammanlagt 66 barn och unga besvarade enkäten. En majoritet av deltagarna bedömde att de blir hörda och att de för det mesta får sådan information om sin hälsa som de förstår. Hos de professionella inom hälsovården uppskattade barn och unga särskilt goda interaktiva färdigheter. Dessutom betonades sakkunskap, pålitlighet, tillgänglighet och det att hälsovårdaren eller läkaren tar barnens och de ungas erfarenheter på allvar.

”En sådan som inte berättar saker för andra och som är på plats varje dag”, beskriver en av deltagarna i enkäten en bra hälsovårdare eller läkare. Deltagarna hade också en del önskemål på experternas sätt att kommunicera: ”Hjälper, uppmuntrar, tiger, skäller inte och säger inte på ett elakt sätt t.ex. om man är överviktig.” ”De skulle få använda ett språk som man förstår, inte läkarspråk.”

Johanna Kiilis sammandrag *Saan olla sellainen kuin olen (Jag får vara som jag är) av barnens och ungdomarnas kommentarer på ToukoFest www.lapsiasia.fi/nyt/tiedotteet/tiedote/-/view/1565277*

Nuoret neuvonantajat arvioivat joukkoliikennettä

Nuorille joukkoliikenne on tärkeä palvelu. He korostavat joukkoliikenteen palveluiden laatua määriteltäessä erityisesti henkilökunnan ystävällisyyttä ja palvelualltiutta. Lapset ja nuoret tarvitsevat aikuista enemmän tiedotusta ja mahdollisuutta kääntyä henkilökunnan puoleen pulmatilanteissa myös matkan aikana. Tämä koskee etenkin yksin matkustavia lapsia.

On tärkeää, että joukkoliikenteen ammattilaiset huomaavat lasten ja nuorten tarpeet. Kehittämistä kaipaava myös tiedottaminen erityisryhmille, kuten kuulo- ja näkövammaisille lapsille.

Junien, linja-autojen ja lentokoneiden henkilökunnan palvelualltiutus nousi esille tärkeänä laatutekijänä kun lapsiasiavaltuutetun nuorten neuvonantajaryhmän jäseniltä koottiin näkemyksiä liikenne- ja viestintäministeriölle joukkoliikenteen valtakunnallisen palvelutason määrittämisestä. Lapsiasiavaltuutettu hyödynsi näkemyksiä omassa lausunnossaan.

Nuoret kiinnittivät huomiota myös tarpeeseen määritellä lippujen hinnoitteluun vaikuttavat ikäraajat yhdenmukaisesti eri yhtiöiden ja liikennemuotojen kesken. Käytäntöjä tulisi yhtenäistää myös yksin matkusta-

vien lasten osalta eri joukkoliikennemuodoissa.

Lapsiasiavaltuutetun yhtenä tehtävänä on välittää lasten ja nuorten näkemyksiä heidän oikeuksiensa toteutumisesta ja hyvinvointinsa tilasta aikuisille, erityisesti lainsäätäjälle ja muille päättäjille. Tätä varten lapsiasiavaltuutetun toimiston yhteydessä toimii neuvonantajaryhmä, johon kuuluu 16 iältään 12–19-vuotiaista lasta ja nuorta.

"Bussikuskit ovat pääosin varsin ystävällisiä. Junien konduktööreiltä odottaisin enemmän ymmärrystä asiakkaita kohtaan, jos esimerkiksi asiakkaan tarjoama maksuväline ei kelpaa. Lentokoneissa palvelu pelaa ja henkilökunta on ammattitaitoista."

"Minulle junan palveluhenkilökunta on näyttäytynyt ammattitaitoisena ja ystävällisenä, tosin julkisuudessa olleet tapaukset, joissa ihmisiä olisi poistettu junasta pakkaseen yms. ovat saaneet minut hieman varautuneeksi."

Lausunto kokonaisuutena löytyy verkosta www.lapsiasia.fi/nyt/lausunnot/2011

Unga rådgivare utvärderar kollektivtrafiken

Kollektivtrafiken är en viktig tjänst för unga. När det gäller kvaliteten på kollektivtrafiktjänsterna betonar de särskilt vänligheten och serviceviljan hos personalen. Barn och unga behöver fler möjligheter att få information och vända sig till personalen vid problem under resan än vuxna. Detta gäller särskilt barn som reser ensamma.

Det är viktigt att de som arbetar i kollektivtrafiken ser barnens och de ungas behov. Även informationen till specialgrupper, såsom barn med nedsatt hörsel eller syn, måste utvecklas.

Serviceviljan hos personalen på tåg, bussar och flygplan lyftes fram som en viktig kvalitetsfaktor när medlemmarna i barnombudsmannens grupp av unga rådgivare tillfrågades deras uppfattningar om fastställdet av den riksfattande servicenivån inom kollektivtrafiken. Synpunkterna lämnades till kommunikationsministeriet och barnombudsmannen utnyttjade dessa åsikter också i sitt eget utlåtande.

De unga fäste även uppmärksamhet på behovet att införa enhetliga åldersgränser för biljettpiserna i alla bolag och trafikformer. De efterlyste även enhetliga-

re förfaranden i olika trafikformer för barn som reser ensamma.

En av barnombudsmannens uppgifter är att förmedla barnens och de ungas åsikter om hur deras rättigheter förverkligas och om deras välbefinnande till vuxna, särskilt till lagstiftaren och andra beslutsfattare. I detta syfte har barnombudsmannens byrå en rådgivande grupp med 16 unga i åldern 12–19 som medlemmar.

"Bussförarna är oftast ganska vänliga. Av tågkonduktörerna skulle jag vänta mig mer förståelse för kunderna om exempelvis det betalningsmedel som kunden erbjuder inte fungerar. På flyget är servicen smidig och personalen kompetent."

"Jag har upplevt att servicepersonalen på tågen är kompetent och vänlig, men de fall som behandlats i offentligheten där människor avisats från tåget och lämnats ute i vinterkylan gör mig fundersam."

Utlåtandet finns i sin helhet på webbadressen (på finska) www.lapsiasia.fi/nyt/lausunnot/2011

Lapset odottavat älykkäitä autoja

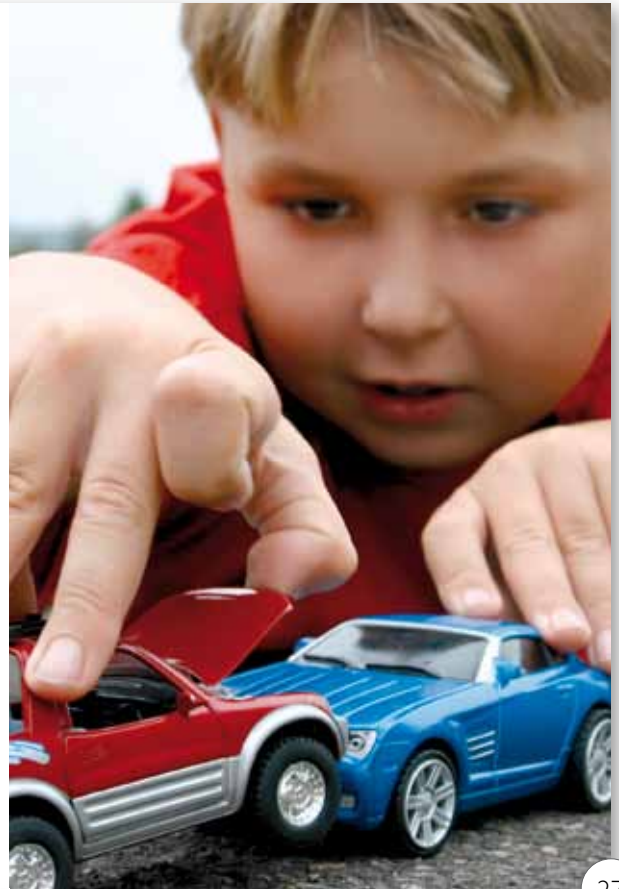
Suomen Lasten parlamentin jäsenet antoivat palautteensa *Tieliikenteen turvallisuussuunnitelmasta*. Palaute on huomioitu lapsiasiavaltuutetun lausunnossa liikenne- ja viestintäministeriölle 19.5.2011.

Lasten mielestä tärkeitä liikenneturvallisuusasioita ovat

- pyöräilykypärän käyttöön ohjaaminen myös yläkouluissa
- kevyen liikenteen väylien rakentaminen
- nopeusrajoitukset koulujen ja päiväkotien lähellä
- vanhempien hyvä esimerkki
- uuden teknologian hyödyntäminen

"Vois kehittää systeemin, että jos auton kuljettajalla ei ole turvavyötä, käsijarru ei vapaudu ja ei pääse liikkeelle"
(Jarkko 12 v., Kittilä)

"Voishan autossa olla jokin sellainen haastavampi käynnistysjuttu, ettei sitä pysty juopuneena ratkaisemaan"
(Nelli-Sofia 14 v., Ähtäri)

27

Barnen väntar sig intelligenta bilar

Medlemmarna i Barnens Parlament i Finland gav sin respons på säkerhetsplanen för vägtrafiken. Responserna har beaktats i barnombudsmannens utlåtande till kommunikationsministeriet den 19 maj 2011.

Barnen ansåg att viktiga trafiksäkerhetsfrågor är att

- även högstadieelever uppmuntras att använda cykelhjälm
- bygga leder för lätt trafik
- införa hastighetsbegränsningar in närheten av skolor och daghem
- föräldrarna visar gott exempel
- utnyttja den nya teknologin

"Man skulle kunna utveckla ett system som gör att det inte är möjligt att släppa handbromsen och starta bilen om föraren inte har kopplat säkerhetsbältet."

(Jarkko 12 år, Kittilä)

"Startsystemet på bilen kunde vara så komplicerat att berusade förare inte klarar av att starta den."

(Nelli-Sofia 14 år, Etseri)

Huomioita lapsen oikeuksista Suomessa

Lapsiasiavaltuutettu seuraa lapsen oikeuksien tilaa tekemällä omia selvityksiä, tapaamalla lapsia ja nuoria, seuraamalla tutkimusta sekä lapsiasiavaltuutetulle tulevia kansalaisyhteydenottoja.

Vuonna 2011 lapsiasiavaltuutettu raportoi ensimmäisen kerran lasten oikeuksista myös YK:lle.

Lapsen oikeuksien päivän teemana oli viime vuonna kasvatus.

28

3

kuva/bild: Laura Koivunen

Observationer om barnets rättigheter i Finland

Barnombudsmannen följer med förverkligandet av barnets rättigheter genom att göra egna utredningar, träffa barn och unga, följa med forskningen och behandla medborgarnas meddelanden och frågor till barnombudsmannen. År 2011 rapporterade barnombudsmannen för första gången om barnets rättigheter även till FN. Temat för internationella barndagen i fjol var fostran.

YK:lta osuva arvio lapsen oikeuksista Suomessa

Lapset ja nuoret toivovat koulun arkeen enemmän yhteisöllisyyttä, vaikutusmahdollisuuksia, erilaisuuden hyväksyntää sekä kiusaamisen torjumista. Suorituspainetta pitää vähentää kaikenikäisiltä ja tarjota apua vanhemmille, joiden vaikeudet varjostavat lasten elämää.

Näitä terveisiä lapsiasiavaltuutettu välitti myös YK:n lapsen oikeuksien sopimusta valvovalle komitealle vuonna 2011. Komitea arvioi joka viides vuosi jäsenvaltioiden toimintaa lapsen oikeuksien toteutumisen edistämiseksi ja antaa niille suosituksensa kehittämistoimiksi. Vuonna 2011 oli Suomen vuoro olla arvioitava. YK:n raportointia Maria Herczog kävi Jyväskylässä tapaamassa myös lapsia ja nuoria.

Komitea oli otti suosituksissaan tarkoin huomioon lasten ja nuorten toukokuussa Jyväskylässä esittämät

näkemykset sekä lastensuojelujärjestöjen ja lapsiasiavaltuutetun raportit. Se esitti kesäkuussa 2011 Suomelle antamissaan suosituksissa koulun arkeen lisää lasten osallistumista, yhteisöllisyyttä sekä erilaisuuden hyväksymistä.

Myös lastensuojelun laatu ja yleensä lapsipolitiikan hajanaisuus olivat arvion kipukohtia. Komitea ilmaisi huolensa suomalaisen lastensuojelun laatuun ja kehotti lisäämään sijaishuollossa perhesijoitusta sekä kehittämään järjestelmällisemmin lastensuojelun laatua ja valvontaa.

Parannusta vaativat myös huoltajuuksien pitkä kesto, nuorten masennuksen ja itsemurhien suuret määrät, mielenterveyspalvelujen puute sekä lasten kokema syrjintä. Lisäksi komitea muistutti Suomea sen kansainvälisistä velvoitteista ja odottaa 0.7 prosentin kehitysaputavoitteen toteutuvan vuoteen 2015 mennessä.

Suomen osalta YK:n lapsen oikeuksien komitealle raportoi komitean unkarilainen jäsen Maria Herczog. Hän tapasi myös romani- ja saamelaislapsia ja nuoria vierailullaan Jyväskylässä toukokuussa.

Rapporten om Finland lämnades till FN:s barnkommitté av kommitténs ungerska medlem Maria Herczog. Hon mötte även romska och samiska barn och unga under sitt besök i Jyväskylä i maj.

FN gav en träffande bedömning av barnets rättigheter i Finland

Barn och unga efterlyser mer gemenskap, möjligheter att påverka, tolerans och motarbetande av mobbning i skolans vardag. Prestationspressen ska minskas i alla åldersgrupper och hjälp erbjudas föräldrar vilkas svårigheter överskuggar också barnens liv.

Dessa hälsningar skickade barnombudsmannen år 2011 också till den kommitté som övervakar FN:s konvention om barnets rättigheter. Kommittén utvärderar medlemsstaternas åtgärder för att främja genomförandet av barnets rättigheter vart femte år och ger dem rekommendationer för utveckling av verksamheten. År 2011 stod Finland i tur att bli utvärderad. FN:s rapporterare Maria Herczog besökte Jyväskylä, där hon också träffade barn och unga.

I sina rekommendationer beaktade kommittén ingående både de åsikter som barn och unga framförde i Jyväskylä i maj och barnskyddsorganisationernas och barnombudsmannens rapporter. I sina rekommenda-

tioner, som lämnades till Finland i juni 2011, föreslog kommittén att möjligheterna till deltagande, gemenskap och tolerans ökas i skolorna.

Andra punkter som kräver åtgärder är barnskyddets kvalitet och barnpolitikens allmänna splittring. Kommittén uttryckte sin oro över det finländska barnskyddets inriktning på anstaltsvård och uppmanade Finland att öka antalet placeringar i familj i anslutning till vård utom hemmet samt att utveckla barnskyddets kvalitet och övervakning mer systematiskt.

Andra omständigheter som kräver förbättringsåtgärder är de långa vårdnadstvisterna, den höga förekomsten av depression och självmord bland unga, bristen på mentalvårdstjänster samt diskriminering som barn upplever. Vidare påminde kommittén Finland om dess internationella skyldigheter och väntar sig att landet uppnår u-landshjälp målet på 0,7 procent före utgången av 2015.

Lapsipolitiikan koordinaatio selkeämmäksi

Suomi sai komitealta myös kiitosta ohjelmatyöstä ja uudistuksista, joiden tavoitteena on vahvistaa lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa. Komitean toiveena on kuitenkin lapsipolitiikan selkeämpi koordinaatio eri ministeriön sekä kuntien kesken. Komitea toivoo myös parempaa lapsen oikeuksiin liittyvää koulutusta lasten kanssa työskenteleville sekä vähemmistöjen, kuten vammaisten, romanien ja saamelaislasten olojen parantamista.

Komitean palautteista Suomelle keskusteltiin loka-kuussa seminaarissa Eduskunnassa. Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula nosti YK:n palautteista tärkeimmiksi ne, joita lapset ja nuoret ovat itse tuoneet esille: koulun arkeen yhteisöllisyyttä, vaikutusmahdollisuuksia sekä kiusaamisen torjumista.

Myös perheympäristöä ja sijaishuoltoa koskevat kohdat ovat lapsille ja nuorille tärkeitä. He toivovat perheidensä saavan apua ajoissa. Lisäksi on tarvetta tehostaa oikeusturvasta tiedottamista. Keskeisiä ovat myös kansallisten vähemmistöjen ja vammaisten aseman parantaminen sekä lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten koulutus ihmisoikeusasioissa ja vuoro-vaikutustaidoissa.

LAPSIYSTÄVÄLLISEEN SUOMEEN!

Enemmän aikuisten läsnäoloa ja vähemmän yksinäisyyttä.

Enemmän leikkiä ja vähemmän suorittamista.

Enemmän ehkäiseviä palveluita ja varhaista tukea.

Lapsille enemmän mahdollisuuksia osallistua ja tulla kuulluksi.

YK:n lapsen oikeuksien komitean suositukset Suomen valtiolle www.lapsiasia.fi/lapsen_oikeudet/raportointi

Samordningen av barnpolitiken måste göras klarare

Finland fick också beröm av kommittén för sitt programarbete och de reformer som avser att främja förverkligandet av barnets rättigheter i Finland. Kommit-

tén efterlyste dock en klarare samordning av barnpolitiken mellan de olika ministerierna och kommunerna, bättre utbildning i barnets rättigheter för dem som arbetar med barn samt förbättrade omständigheter för minoriteter, såsom handikappade barn och romska och samiska barn.

Kommitténs respons till Finland diskuterades i oktober i ett seminarium i riksdagen. Som FN:s viktigaste synpunkter lyfte barnombudsmannen Maria Kaisa Aula fram de åsikter som också barnen och de unga framfört: mer gemenskap, möjligheter att påverka och förebyggande av mobbning i skolans vardag.

Även synpunkterna på familjemiljön och på vården utom hemmet är viktiga för barn och unga. De önskar att deras familjer får hjälp i tid. Dessutom ska informationen om rättsskyddet effektiviseras. Viktiga frågor är också förbättrandet av de nationella minoriteternas och de handikappade barnens ställning och utbildning av professionella som arbetar med barn i mänskliga rättigheter och interaktion.

Rekommendationerna av FN:s kommitté för barnets rättigheter till finska staten <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=68142>

MOT ETT BARN-VÄNLIGT FINLAND!

Mer vuxennärvaro och mindre ensamhet.

Mer lek och mindre prestation.

Mer förebyggande tjänster och tidigt stöd.

Mer möjligheter för barnen att delta och bli hörda.

Suomen viimeisin raportointikierron kesti vuodesta 2008 vuoteen 2011

Finlands senaste rapporteringsomgång pågick från 2008 till 2011

2008

Suomen hallitus tekee raporttiluonnoksen.

Finlands regering gör ett rapportutkast.

2009

Kansalaisjärjestöt ja lapsiasiavaltuutettu antavat lausuntonsa raporttiluonnoksesta.

Medborgarorganisationerna och barnombudsmannen avger sina utlåtanden om det.

Jäsenvaltio antaa raportin YK:lle.

Medlemsstaten ger rapporten till FN.

2010

Kansalaisjärjestöt ja lapsiasiavaltuutettu antavat omat täydentävät raporttinsa YK:lle.

Medborgarorganisationerna och barnombudsmannen kompletterar sina rapporter till FN.

2011

Komitea kuulee järjestöjen edustajia ja lapsiasiavaltuutettua.

Kommittén hör organisationernas representanter och barnombudsmannen.

Komitean raporttija käy tutustumassa tilanteeseen.

Kommitténs rapporterare besöker medlemslandet för att bekanta sig med läget.

Komitea kuulee valtion edustajia.

Kommittén hör statens representanter.

Komitea antaa suosituksensa Suomelle.

Kommittén lämnar sina rekommendationer till Finland.

2017

Suomi antaa seuraavan raportin.

Finland lämnar den följande rapporten.

Lapsiasiavaltuutetun julkaisuja YK-raportoinnin tueksi

Barnombudsmannens publikationer som stöder FN-rapporteringen

Report to the UN Committee on the Rights of the Child – Supplementary report to Finland's 4th Periodic Report January 2011

Publications of the Ombudsman for Children in Finland 2011:1.

Raportti YK:n lapsen oikeuksien komitealle – Lisäraportti Suomen hallituksen neljänteen määräaikaisraporttiin (Rapport till FN:s kommitté för barnets rättigheter – Tillägsrapport till Finlands regerings fjärde periodiska rapport)

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011:2.

Sanna Tawah: More Similar than Different The Welfare of Roma Children and Youth and the Realization of their Rights in Finland

Publications of the Ombudsman for Children in Finland 2011:3.

Minna Rasmus: "Being Saami is a Gift" The Welfare of Saami Children and the Realization of their Rights in the Finnish Saami Region

Publications of the Ombudsman for Children in Finland 2011:4.

Kouluviihtyvyydestä tarvitaan kansallinen arviointi

Hyvistä oppimistuloksista huolimatta lapset ja nuoret Suomessa viihtyvät koulussa huonommin kuin ikätoverinsa monissa muissa maissa. Myös YK:n lapsen oikeuksien komitea toivoi Suomen kartoittavan lasten omat näkemykset huonon kouluviihtyvyyden syistä.

Viimeksi teema nousi esille Suomen Lasten Parlamentin jäsenten täysistunnossaan lokakuussa 2011 lapsiasiavaltuutetulle kirjoittamista terveisistä. Lähes puolet niistä koski koulua ja näistä joka neljäs liittyi kouluruokailuun. Lasten kannalta tärkeät koulun parannukset voivat olla hyvin pienistä asioista kiinni.

”Lasten kokemustietoa tulee hyödyntää maailman parhaan koulun kehittämisessä ja kysyä asiasta suoraan lapsilta. Liian usein aikuiset sivuuttavat lasten kokemukset kehittämistyössään”, Maria Kaisa Aula huomauttaa.

Lasten Parlamentin jäsenet toivovat kohennusta kouluoloihin

”Oppiaineet menevät hyvin mutta urheilupalloja tarvitaan!”, kommentoi yksi Suomen Lasten Parlamentin jäsenistä tilannetta koulussaan.

Lapset saivat Tampereen täysistuntonsa yhteydessä marraskuussa 2011 kertoa, mikä on heidän arjessaan hyvin ja missä on parantamisen varaa. Eniten viestejä lapsiasiavaltuutetulle ja samalla päättäjille oli kouluasioista. Lapsiasiavaltuutettu välitti terveiset myös opetusministeri Jukka Gustafssonille, joka piti hyvänä lapsiasiavaltuutetun ehdotusta lasten koulukokemusten selvittämisestä laajemminkin päättäjien tueksi.

Lasten parlamentin jäsenten viesteistä merkittävä osa koski kouluruokaa ja ruokailujärjestelyitä. Ilmaista kouluruokaa arvostetaan, mutta ruuan määrä, laatu tai ruokailun käytännöt ei aina vastaa lasten toiveita. Myös kouluterveydenhuollossa nähtiin kehitettävää: ”Lapsiasiavaltuutettu voisi kertoa päättäjille, että terkkarin pitää olla koululla joka päivä.”

Nationell undersökning av trivseln i skolan behövs

Trots goda inlärningsresultat trivs barn och unga i Finland sämre i skolan än jämnåriga i många andra länder. Även FN:s kommitté för barnens rättigheter önskade att Finland undersöker barnens egna åsikter om orsakerna till den dåliga trivseln i skolan.

Senast aktualiserades detta tema genom de hälsningar som plenum av Barnens Parlament i Finland skickade till barnombudsmannen i oktober 2011. Nästan hälften av hälsningarna handlade om skolan, och var fjärde av dessa gällde skolmaten. Förbättringar i skolan som är viktiga för barnen kan vara mycket små saker.

”Barnens erfarenhetsmässiga kunskaper ska utnyttjas vid utvecklingen av Världens bästa skola, och man ska fråga barnen om deras åsikter. De vuxna lämnar alldeles för ofta barnens erfarenheter utan beaktande i sitt utvecklingsarbete”, påpekar Maria Kaisa Aula.

Medlemmarna i Barnens Parlament efterlyser förbättringar i skolan

”Allt är bra inom läroämnena, men det behövs fler bollar till idrotten!”, kommenterar en av medlemmarna i Barnens Parlament i sin skola.

På sitt plenum i Tammerfors i november 2011 fick barnen berätta vad som är bra i deras vardag och vad som borde förbättras. De flesta synpunkterna som lämnades till barnombudsmannen och samtidigt till beslutsfattarna handlade om skolan. Barnombudsmannen förmedlade hälsningarna också till undervisningsminister Jukka Gustafsson, som betraktade barnombudsmannens förslag att utreda barnens erfarenheter i skolan även i större omfattning, så att beslutsfattarna skulle kunna använda informationen som stöd i sitt arbete.

En betydande del av synpunkterna från Barnens parlament handlade om skolmaten och arrangemanget vid skolbespisningen. Den avgiftsfria skolmaten är uppskattad, men matens mängd, kvalitet eller förfarandena vid bespisningen motsvarar inte alltid barnens önskemål.

Sisu-kissan terveisiä kouluilta

■ Lapsiasiavaltuutetun lasten verkkosivujen (www.lastensivut.fi) maskotti Sisu-kissa kiertää kouluilla. Sisun kierroksilla lapset ottavat valokuvia kouluympäristön mukavista ja korjaamista vaativista paikoista. Lapset pitävät päiväkirjaa Sisun vierailusta.

Keskiviikko 23.11.2011

Maria Kaisa Aulan vierailu Ruskeasuon koululla

"Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula vieraili Ruskeasuon koululla, Ruskiksella, Helsingissä keskiviikkona 23.11.2011. Hän kiersi luokissa ja kyseli oppilailta millainen olisi hyvä koulu. Hän kävi musiikintunnilla. Hänelle näytettiin Sisu-kissan vierailusta otettuja kuvia. Lopuksi hän piti auditoriossa keskustelutilaisuuden oppilaille ja koulun henkilökunnalle. Tilaisuudesta jäi kiinnostunut mielikuva."

Meeri ja Rebekka

Tiistai 29.11.2011

"On aika sanoa hyvästit Sisu-kissalle ja lähettää se kotimatkalle. Vierailu on ollut hyvä ja Sisu on nähnyt Ruskiksella eri paikkoja: kotitalousluokan, uimahallin, pallomeren, ruokasalin. Se oli myös G-luokan mukana Heurekaassa. Toivotamme Sisulle hyvää jatkoa ja joulun odotusta sekä hyviä uusia seikkailuja!"

Terveisin Rebe, Vilma ja Kiia

LASTEN ÄÄNI LAUTASELLE!

Missä vika jos kouluruoka ei maistu? Kannattaa kysyä oppilailta. Suomen Lasten Parlamentin verkkopalvelusta voi ottaa käyttöön maksuttoman kyselytyökalun. Kyselyn ovat kehittäneet lapset itse lapsiasiavaltuutetun kanssa.

www.kouluruokakampanja.fi

33

BARNENS RÖST PÅ TALLRIKEN!

Var är felet om skolmaten inte smakar? Det lönar sig att fråga eleverna. I webbtjänsten för Barnens Parlament i Finland finns ett avgiftsfritt förfrågningsredskap. Enkäten har utvecklats av barn med hjälp av barnombudsmannen.

<http://www.lastenparlamentti.fi/slp/kouluruokakampanja>

Katten Sibus hälsningar från skolorna

■ Katten Sisu, som är maskot för barnombudsmannens webbsidor för barn (www.lastensivut.fi) besöker skolorna. Vid Sibus besök tar barnen fotografier på trevliga ställen och ställen som behöver förbättras i skolmiljön. Barnen skriver dagbok på Sibus besök.

Onsdag 23.11.2011

Maria Kaisa Aula besöker skolan Ruskis

"Barnombudsmannen Maria Kaisa Aula besökte skolan Ruskis i Brunakärr, Helsingfors, onsdagen den 23 november 2011. Hon gick runt i olika klasser i skolan och frågade eleverna hur en bra skola är. Hon var också med på musiklektionen. Elever visade fotografier som togs när katten Sisu besökte skolan. Till slut ordnade hon en diskussion med eleverna och skolans personal i auditoriet. Evenemanget väckte intresse."

Meeri och Rebekka

Tisdag 29.11.2011

"Det är dags att ta avsked av katten Sisu och skicka den på hemresa. Besöket har varit bra och Sisu har sett olika ställen på Ruskis: klassen för huslig ekonomi, simhallen, bollhavet, matsalen. Sisu åkte också med klass G till Heureka. Vi önskar Sisu god fortsättning, en trevlig väntan på julen och roliga nya äventyr!"

Hälsingar Rebe, Vilma och Kiia

Koulukiusaamista vaikeaa ottaa puheeksi

Lasten mielestä koulukiusaaminen on aivan liian yleistä. Siitä ei puhuta tarpeeksi eikä siihen myöskään puututa riittävästi: ”Pitäisi järjestää paperikyselyitä koulukiusaamisesta. Sillä on vaikeaa mennä sanomaan opettajalle: Hei ope, olen koulukiusattu!”

Muut kouluun liittyvät terveiset koskivat muun muassa koulumatkajärjestelyjä ja turvallisuutta, opettajien lomautuksia, liian isoja luokkakokoja, koulun viihtyisyyden tai kurinpidon puutetta sekä homeongelmia. Melkein joka kymmenes vastaajista halusi korostaa lasten kuuntelemista.

”Kunnallista lasten parlamenttitoimintaa pitäisi lisätä lähes joka kuntaan. Kouluissa olisi hyvä olla oppilaskunta (hallitus) ala- ja yläasteella.”

Moni oli myös sitä mieltä, että asiat ovat jo hyvin, varsinkin Suomessa. ”Koulussa on mukavaa ja opettajat ovat hyviä. Parantamista olisi ehkä siinä, että jokaisessa koulussa pitäisi mennä välitunnilla ulos.”

Miten kuntasi arvioi peruskoulun laatua?

Lapset ja nuoret viettävät koulussa huomattavan osan valveillaoloajastaan. Koulun fyysinen ja sosiaalinen

ympäristö vaikuttavat heihin siinä missä varsinainen opetuskin.

Lapsiasiavaltuutettu on kartoittanut eri kyselyissä lasten ja nuorten näkemyksiä viihtyisästä ja hyvästä koulusta. Päättäjien ja koulun aikuisten tulee ottaa lapsille ja nuorille tärkeitä laatutekijät huomioon, kun he arvioivat peruskoulun laatua.

Lapsiasiavaltuutetun selvitysten perusteella kootut lasten omat näkökulmat hyvään kouluun painottavat:

1. viihtyisää, siistää ja terveyttä tukevaa fyysistä ympäristöä (tilojen ja pihan pienet tärkeitä asiat, ”kodikas koulu”)
2. koulupäivän hengähdyshetkien merkitystä (ruokatauon merkitys, maistuva ruoka, välitunnit ja niiden toiminnallisuus)
3. kiusaamisen vähentämistä ja koulun hyvää ilmapiiriä (tasapuoliset opettajat, ryhmäytymisen tuki, ”kaveripäivät”)
4. lasten ja nuorten omien mielipiteiden selvittämistä ja vaikutusmahdollisuuksia koulun arjessa.

Enligt parlamentet finns det omständigheter att förbättra även i skolhälsovården: ”Barnombudsmannen får berätta för beslutsfattarna att hälsovårdaren ska finnas på skolan varje dag.”

Svårt att ta upp mobbning

Enligt barnen är mobbning alldeles för vanligt i skolan. Man talar inte tillräckligt om mobbning och ingriper inte heller tillräckligt ofta: ”Det borde ordnas förfrågningar på papper om mobbning för att det är svårt att gå till läraren och säga: Jag är mobbad!”

De övriga synpunkterna om skolan handlade bland annat arrangemangen för skolresor, trygghet, permitteringar av lärarna, för stora undervisningsgrupper, brist på trivsel eller disciplin samt mögelproblem i skolan. Nästan var tredje av enkättagarna betonar vikten av att lyssna på barnen.

”Kommunal barnparlamentverksamhet borde ordnas i varje kommun. Det vore bra att alla låg- och högstadieskolor hade en elevkår (styrelse).”

Många tyckte också att skolan är rätt bra, särskilt i Finland. ”Det är trevligt i skolan och lärarna är bra. En sak som borde förbättras är att gå ut på rasten i alla skolor.”

Hur utvärderar din kommun grundskolans kvalitet?

Barn och unga tillbringar en betydande del av sin vakna tid i skolan. Skolans fysiska och sociala miljö påverkar dem i lika hög grad som den egentliga undervisningen.

Barnombudsmannen har gjort flera enkäter för att utreda barnens och de ungas åsikter om den trivsamma och goda skolan. Beslutsfattarna och de vuxna i skolan bör beakta kvalitetsfaktorer som är viktiga för barnen och de unga när de utvärderar grundskolans kvalitet.

Enligt barnombudsmannens utredningar betonar barnens egna uppfattningar om den goda skolan:

1. en trivsam, snygg och hälsofrämjande fysisk miljö (de små viktiga sakerna i lokalerna och på gården, ”en hemtrevlig skola”)
2. vikten av små pauser i skoldagen (matpausens betydelse, smaklig mat, raster och rastaktiviteter)
3. mindre mobbning och en god atmosfär i skolan (rättvisa lärare, stöd för gemenskapsbildning, ”kompisdagar”)
4. barnens och de ungas möjligheter att framföra sina egna åsikter och påverka skolans vardag.

Kohti ilon koulua!

■ Esimerkki lapsiasiavaltuutetun kouluselvityksistä on parin vuoden takainen kirjoituskilpailu alakouluikäisille. Se tuotti yli 400 kirjoitusta iloisten lasten koulusta tai kylästä. Aineistoa tulkinneet Tampereen opettajakorkeakoulun tutkijat Susanna Myllylä ja Teija Rantala löysivät kirjoituksista

11 toistuvaa, lapsille tärkeää hyvän koulun teemaa. Selvitys on julkaistu otsikolla *Kohti ilon koulua!*

1. Koulukiusaamisen lopettaminen
2. Ystävien tärkeys
3. Moni-ikäinen yhteisö koulun tukena
4. Maistuva ja riittoisa kouluruoka
5. Taianomainen koulu, jossa on mielikuvitukselle tilaa
6. Urheilleva ja leikkivä koulu
7. Turvallinen koulu, jossa vallitsee työrauha
8. Värikäs ja vihertävä kouluympäristö
9. Kansainvälisyys ja globaalikansalaisen vastuu
10. Innostava opetus
11. Lasten paremmat vaikutusmahdollisuudet

Kohti ilon koulua – lasten näkökulmia viihtyisään kouluympäristöön on ladattavissa ammattikorkeakoulujen julkaisuarkistossa <https://publications.theseus.fi/handle/10024/8012>

Mot en glad skola!

■ Ett exempel på barnombudsmannens skolenkäter var skivtävlingen för lågstadielever som ordnades för ett par år sedan. Den resulterade i över 400 bidrag om en glad skola eller by för barn. Forskarna Susanna Myllylä och Teija Rantala från lärarhögskolan i Tammerfors hittade 11 återkommande teman som handlar om den goda skolan och är viktiga för barnen. Utredningen har getts ut med rubriken *Kohti ilon koulua! (Mot glädjens skola!)*

1. Förhindra mobbning
2. Vikten av vänner
3. En gemenskap med medlemmar i alla åldrar som stöd för skolan
4. Tillräckliga mängder med god mat
5. En magisk skola, som ger utrymme för fantasin
6. En idrottande och lekande skola
7. En trygg skola som ger arbetsro
8. En färggrann och grönskande skolmiljö
9. Internationalism och den globala medborgarens ansvar
10. Inspirerande undervisning
11. Bättre möjligheter att påverka för barn

Publikationen *Kohti ilon koulua – lasten näkökulmia viihtyisään kouluympäristöön (Mot glädjens skola!)* kan laddas ned från yrkeshögskolornas publikationsarkiv <https://publications.theseus.fi/handle/10024/8012>

Aikuisille paremmat valmiudet puuttua lasten ja nuorten kokemaan syrjintään

■ Vähemmistöryhmiin kuuluvat nuoret kokevat erityisen paljon nimittelyä ja ennakkoluuloista suhtautumista, johon aikuiset harvoin puuttuvat. Lasten ja nuorten yleinen kokemus on, että aikuiset eivät huomaa syrjintää. Paitsi koulussa ja harrastuksissa, lapset ja nuoret joutuvat kohtaamaan syrjintää myös kotona. Näin kertoi Itä-Suomen yliopiston sisäasiainministeriölle tekemä tutkimus.

Lapsiasiavaltuutettu ja vähemmistövaltuutettu julkaisivat tutkimuksen perusteella suosituksensa toimenpiteiksi eri vähemmistöryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten oikeuksien toteutumisen edistämiseksi. Syrjinnän ja kiusaamisen kitkemiseksi on tärkeää tunnistaa yhtenä kiusaamisen syynä kuuluminen etnisiin, kielellisiin, uskonnollisiin ja seksuaalivähemmistöihin tai eri vammaisryhmiin. Suositukseen sisältyy ehdotus koulujen yhdenvertaisuussuunnitelman laatimiseksi.

"... se mikä on niinku ärsyttävää tässä kulttuurissa, kun ei siitä sillei valtaväestö tiedä tarpeeksi, niin kun niillä on kauheita epäluuloja aina." (14-vuotias romani)

36

Vuxna behöver bättre beredskap att ingripa i diskriminering av barn och ungdomar

■ Ungdomar som tillhör minoritetsgrupper utsätts för speciellt mycket utskällningar och fördomsfulla inställningar, och vuxna ingriper sällan i dessa fall. Barn och ungdomar upplever i allmänhet att de vuxna inte lägger märke till diskrimineringen. Barn och ungdomar får uppleva diskriminering inte endast i skolan och i samband med fritidssysselsättningar, utan också i hemmet. Det visar en undersökning som gjorts av Östra Finlands universitet på uppdrag av inrikesministeriet.

Med stöd av resultaten av undersökningen publicerade barnombudsmannen och minoritetsombudsmannen sin rekommendation om åtgärder för att främja rättigheterna för barn och ungdomar som tillhör olika minoritetsgrupper. För att sätta stopp för diskrimineringen och mobbningen är det viktigt att man identifierar om mobbningen beror på att den mobbade hör till etniska, språkliga, religiösa och sexuella minoriteter eller olika grupper av handikappade. I rekommendationerna ingår ett förslag om att skolorna gör upp en jämlikhetsplan.

"...det som är irriterande i den här kulturen, som majoritetsbefolkningen inte vet tillräckligt om, är att de alltid har så starka fördomar." (14-årig rom)

Lapsen oikeudet osaksi vammaispolitiikkaa

Lapsiasiavaltuutetun selvityksessä 2010–2011 kartoitettiin erityistä tukea tarvitsevien sekä vammaisten lasten ja heidän perheidensä oikeuksien toteutumista. Tarkoituksena oli nostaa esille lasten ja perheiden arjessaan kohtaamia epäkohtia ja antaa suosituksia toimenpiteiksi lapsen oikeuksien valtavirtaistamiseksi osaksi vammaispolitiikkaa.

Suomalaiseen vammaispolitiikkaan on saatava nykyistä vahvemmin mukaan lapsen oikeuksien näkökulma. Uudistamista tarvitaan niin lainsäädännössä, käytännöissä kuin asenteissakin. Vammaispolitiikassa on ajateltu asioita varsin aikuiskeskeisesti. Lisäksi lapsi tulee nähdä ensisijaisesti lapsena eikä vammansa tai diagnoosinsa määrittämänä.

Myös vammaisilla lapsilla on oikeus osallistua ja vaikuttaa palveluidensa kehittämiseen. Lapset ja nuoret itse toivovat usein enemmän vertaisryhmätöitä, joka vahvistaa itsetuntoa ja itseluottamusta. Ammattilaistenkin on hyvä tarkistaa omia asenteitaan niin, että vammaisia lapsia ei vähätellä tai syrjitä.

Miten uudistaa vammaispolitiikkaa lapsen oikeuksien kannalta?

- Lainsäädäntö ja toimintakäytännöt selkeiksi
- Varhaista tukea lapselle vahvistettava
- Perheille lisää palveluohjausta
- Tuki lapsen oikeudelle elää vanhempiensa kanssa
- Vanhempien uupumusta ehkäistävä
- Esteetön ympäristö tukemaan lapsen ja nuoren osallisuutta

Anne Hujala (toim./ red.):
Erityistä tukea tarvitseva lapsi on ensisijaisesti lapsi – Lapsen oikeudet osaksi vammaispolitiikkaa
(*Ett barn som behöver särskilt stöd är i första hand ett barn – Barnets rättigheter som en del av handikappolitiken*)
Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011:10.

37

Barnets rättigheter ska införas som en del i handikappolitiken

I barnombudsmannens utredning 2010–2011 undersöktes hur rättigheterna för barn som behöver särskilt stöd samt handikappade barn och deras familjer förverkligas. Syftet var att lyfta fram missförhållanden som barnen och familjerna möter i sin vardag och att ge rekommendationer för åtgärder för att integrera barnets rättigheter med handikappolitiken.

Barnets rättigheter måste få större genomslag i handikappolitiken i Finland. Förnyelse behövs såväl inom lagstiftningen som i praktiken och attityderna. Handikappolitiken bygger på relativt vuxencentrerade utgångspunkter. Dessutom ska barnet i första hand ses som barn och inte definieras via dess handikapp eller diagnos.

Även handikappade barn har rätt att delta och påverka utvecklingen av tjänsterna. Barn och unga önskar ofta mer gruppverksamhet för jämna åren som stärker självkänslan och självförtroendet. Det är bra att också experterna ser över sina attityder, så att handikappade barn inte blir underskattade eller diskriminerade.

Hur kan handikappolitiken förnyas med tanke på barnets rättigheter?

- Lagstiftningen och förfarandena ska göras klara och tydliga
- Det tidiga stödet till barnet ska stärkas
- Familjerna behöver mer service- och rådgivning
- Stöd till barnets rätt att bo med sina föräldrar
- Utbrändhet bland föräldrarna ska förebyggas
- En framkomlig miljö stöder barnens och de ungas deltagande

Huonokuuloisen lapsen toivomus: ”Hei kato mua”

■ Lapsen osallistuminen ja vaikuttaminen vaatii aikuisen ja lapsen kohtaamista ja vuorovaikutusta. Kuuro ja huonokuuloinen lapsi jää helposti porukasta ulkopuolelle. Näin voi joskus käydä jopa omassa kodissa saati sitten päiväkodissa, koulussa tai harrastuksissa.

Tasavertainen oikeus ymmärtää, saada tietoa, viestiä ja tulla ymmärretyksi on lapsen kehityksen kannalta avainasia. Kuuron ja huonokuuloisen sekä viittomakielisen lapsen kannalta oikeus osallistua on kynnyksen takana: Ymmärrätkö mitä puhutaan? Ymmärretäänkö minua?

Aikuisten velvollisuus on taata lasten yhdenvertainen kohtelu ja tarvittavat tukitoimet riippumatta siitä ovatko lapset sisäkorvaistutteen avulla puhekieltä käyttäviä tai viittomakielisiä. Molemmat tarvitsevat tukea, todettiin lapsiasiavaltuutetun vuosiseminaarissa Jyväskylässä syyskuussa 2011.

”Kansallisesti näistä tukitoimista on luotava eri tahojen yhteistyönä vahvempi näkemys. Tilanne on nyt liian hajanainen ja jännitteinenkin”, harmittelee lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula.

Lapsiasiavaltuutettu, Kuurojen Liitto sekä Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto julkaisivat toukokuussa 2012 selvityksen kuurojen ja huonokuuloisten lasten asemasta. Maarit Widberg-Palp teki selvitykseen laajan haastattelututkimuksen viittomakielisten lasten arjesta. Irja Seilola kartoitti huonokuuloisten, pääasiassa puhekieltä käyttävien lasten arkea. Yhteensä haastateltiin lähes 90 lasta ja 24 perheen vanhempia. Lisäksi koottiin yhteen lapsen oikeuksien, kielisten oikeuksien ja vammaisten ihmisten oikeuksien näkökulmaa.

Tavoitteena on tukea kuulo- ja viittomakielialan aikuisten parempaa yhteistyötä lasten parhaaksi. Lasten erilaisista kommunikaation tavoista huolimatta heillä on paljon yhteistä: he ovat ensisijaisesti lapsia, joille läheiset oman perheen ihmissuhteet ja kaverit ovat tärkeitä, heillä on oikeus oppia uutta ja harrastaa, kasvaa ja kehittyä täysiin mahdollisuuksiinsa, elää turvallista elämää sekä vaikuttaa omaan arkeensa. Lapset eivät halua tulla kohdatuiksi kuulonsa määrättäminä.

Kaksikielisyys on mahdollisuus

Suurelle osalle kuuroista ja huonokuuloisista lapsista asennetaan nykyisin sisäkorvaistute. Se ei kuitenkaan korvaa täysin kuuloa vaan lisäksi tarvitaan monia tukitoimia. Osa lapsista käyttää myös viittomakieltä. Aikuisten velvollisuus on tukea lapsen oikeutta tulla ymmärretyksi omalla kielellään. Puhe- ja viittomakieli voivat lapsen arjessa toimia myös toisiaan täydentävinä.

Kielivalinnat ja kuulokojeratkaisut voivat aiheuttaa jännitteitä ammattilaisten ja vanhempien kesken. Erilaisia kommunikaatioon liittyviä ratkaisuja tulisi pohtia lapsen ja perheen kanssa laajasti. Kielitieteen asiantuntijat korostavat puhe- ja viittomakielisen kaksikielisuuden mahdollisuuksia. Selvityksen tärkeä viesti on, että viittomakieli ja puhekieli eivät ole toisiaan pois sulkevia vaan niitä olisi hyvä tarkastella toisiaan täydentävinä mahdollisuuksina lapsen parhaan näkökulmasta.

Tällä hetkellä alle 18-vuotiaita eri tavoin kuuroja ja huonokuuloisia lapsia on noin tuhat. Jokaisen lapsen polku on yksilöllinen. Vaikka lapsen kasvamista ja kehittymistä on tukemassa tavanomaista runsaampi joukko perheen ulkopuolisia henkilöitä, niin kuitenkin päätös lapsen kommunikaatiosta on aina perheiden omalla vastuulla. kaikkien kielten ja kommunikointimuotojen tulee saada kehittyä rinnakkain.

Vanhemmille tulee antaa monipuolista tietoa mutta myös vanhempien kielivalintoja tulee ammattilaisten kunnioittaa. Kuntoutuksen ja tulkkauspäätösten tulee seurata lapsen kehitystä ja tarpeita joustavasti.

*”Ja en haluu mun kuuloa parantaa koska mä oon tällanen, nii tällanen oma itteni.”
(poika 11 v.)*

*”Mulla on aika uudet kuulolaitteet, ja usein unohdan laittaa ne aamulla korviin.”
(tyttö 10 v.)*

38

Toim./red: Kirsi Pollari, Johanna Kiili:
”Hei kato mua!” Vuorovaikutus ja hyvinvointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä
("Snälla, titta på mig" Interaktion och välbefinnande bland döva barn och barn med nedsatt hörsel)

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:3.

Ett barn med nedsatt hörsel ber: ”Snälla, titta på mig”

■ Barnets deltagande och påverkan kräver att den vuxna och barnet möts och växelverkar. Döva barn och barn med nedsatt hörsel blir lätt utanför. Detta kan ibland hända till och med i barnets eget hem, på dagis eller i skolan och fritidsaktiviteterna.

En jämlik rätt att förstå, få information, kommunicera och bli förstådd är av grundläggande betydelse för barnets utveckling. Barn som är döva eller har nedsatt hörsel eller använder teckenspråk behöver klara av flera hinder för att kunna delta: Förstår jag vad de andra säger? Förstår de mig?

De vuxna är skyldiga att garantera att alla barn bemöts på ett jämlikt sätt och att nödvändiga stödåtgärder vidtas, oberoende om barnen förstår talat språk med hjälp av ett implantat i innerörat eller använder teckenspråk. Båda grupperna behöver stöd, konstaterades i barnombudsmannens årsseminarium i Jyväskylä i september 2011.

”Olika aktörer på det riksomfattande planet måste i samarbete skapa en starkare uppfattning om dessa stödåtgärder. Nu är läget alltför splittrat och det finns också spänningar på detta område”, säger barnombudsmannen Maria Kaisa Aula bekymrat.

I maj 2012 publicerade barnombudsmannen, Dövas förbund samt Hörselskadade Barns Föräldraförbund en utredning om omständigheterna för döva barn och barn med nedsatt hörsel. Maarit Widberg-Palo gjorde en omfattande enkät om vardagen för barn som använder teckenspråk. Irja Seilola utredde vardagen för barn som har nedsatt hörsel men som inte använder teckenspråk. Sammanlagt intervjuades nästan nittio barn och föräldrarna i 24 familjer. Dessutom samlades in information med perspektiv på barnets rättigheter, de språkliga rättigheterna och rättigheterna för handikappade.

Målet är att stöda utvecklingen av samarbetet mellan vuxna i området för nedsatt hörsel och teckenspråk för barnens bästa. Trots att barn kommunicerar på olika sätt har de mycket gemensamt: de är i första hand barn för vilka familjerelationerna och kompisarna är viktiga och som har rätt att lära sig nya saker, ägna sig åt fritidsaktiviteter, växa och utvecklas fullt ut enligt sina egna förutsättningar, leva ett tryggt liv och påverka sin egen vardag. Barnen vill inte bli definierade genom sin hörsel.

Tvåspråkighet är en möjlighet

En stor del av de döva barnen och barnen med nedsatt hörsel får numera ett implantat i innerörat. Implantatet ersätter dock inte hörseln helt, utan kräver många andra stödåtgärder. En del av barnen använder också teckenspråk. De vuxna är skyldiga att stöda barnets rätt att bli förstådd på barnets eget språk. Tal- och teckenspråk kan komplettera varandra i barnets vardag.

Valet av språk och hörapparat kan orsaka spänningar mellan experterna och föräldrarna. Det är viktigt att diskutera ingående lösningarna i anslutning till kommunikationen med barnet och familjen. Experter inom språkvetenskap understryker de möjligheter som tvåspråkighet – talat språk och teckenspråk – erbjuder. Enligt undersökningen är det viktigt att tänka på att teckenspråket och det talade språket inte utesluter varandra, utan de borde betraktas som kompletterande möjligheter utifrån barnets bästa.

I Finland finns för närvarande cirka tusen barn under 18 år som har hörselskador av olika slag. Varje barn utvecklas individuellt. Även om barnets uppväxt och utveckling får stöd av en större grupp utomstående än normalt, är det dock alltid familjerna som svarar för besluten om barnets kommunikation. Alla språk och former av kommunikation ska få utvecklas parallellt.

Föräldrarna bör ges mångsidig information, men experterna ska respektera föräldrarnas språkval. Rehabiliteringen och besluten om tolkning bör följa barnets utveckling och behov flexibelt.

*”Jag vill inte förbättra min hörsel eftersom det är så här jag är.”
(pojke 11 år)*

*”Jag har en ganska ny hörapparat, men jag glömmer ofta att sätta den i örat.”
(flicka 10 år)*

Lapset haluavat kasvatukselta hoivaa, rakkautta ja rajoja

■ Lapsiasiavaltuutetun toimisto keräsi Suomen Lasten Parlamentin jäseniltä Tampereen täysistunnossa marras-kuussa 2011 mielipiteitä myös kasvatuksesta. Tällä sivulla on lainattu näitä lasten terveisiä kasvatuksesta.

Lasten mielestä hyvä kasvattaja pitää huolta, arvostaa lasta ja asettaa rajoja. *"Sellainen joka katsoo perään ja r-
kastaa riittävästi."*

Mutta liikaakaan vanhemman ei pidä huolehtia: *"Aikuisen tulisi jättää nuori rauhaan, mutta kuitenkin olla lähellä jos nuori tarvitsisi apua tai tietoa tms."*

Lasten vastauksissa korostui kasvattajan esimerkin merkitys. Hyvä kasvattaja antaa lapselle aikaansa. Hän ei saa huutaa eikä käyttää päihteitä tai väkivaltaa. *"Lapset eivät halua kuulla huutamista tai vanhempien riitelystä."*

Suomen Lasten Parlamentin jäsenet kirjoittivat lapsiasia-
valtuutetulle näkemyksiään hyvästä kasvattajasta marras-
kuussa 2011.

40 VEM FOSTRAR BARNET?

Material om fostran finns i avsnittet *Kuka lasta kasvattaa* (Vem fostrar barnet) på barnombudsmannens webbplats på adressen http://www.lapsiasia.fi/perustieto/kuka_lasta_kasvattaa

Temana för Internationella barndagen samlades i samarbete med Centralförbundet för Barnskydd broschyren *Kasvata ilolla* (Fostrar med glädje). Flera tusen exemplar av broschyren delades ut på olika evenemang.

Broschyren finns på adressen www.lskl.fi/verkkokauppa

KUKA LASTA KASVATTA?

Kasvatusaiheista aineistoa on koottu lapsiasiavaltuutetun verkkopalvelun osastoon Kuka lasta kasvattaa www.lapsiasia.fi/perustieto/kuka_lasta_kasvattaa

Lapsen oikeuksien päivän teemat koottiin yhteistyössä Lastensuojelun Keskusliiton kanssa esitteeseen *Kasvata ilolla*, jota jaettiin tuhatmäärin eri tilaisuuksissa.

Esite löytyy osoitteesta www.lskl.fi/verkkokauppa

Barnen väntar sig omsorg, kärlek och gränser av sin fostran

■ I plenum för Barnens Parlament i Finland i november 2011 samlade barnombudsmannens byrå också in parlamentsmedlemmarnas åsikter om fostran. Synpunkterna citeras i denna publikation.

Enligt barnen ska en god fostrare sköta om och uppskatta barnet och sätta gränser för barnet. *"En sådan som sköter om en och ger tillräckligt med kärlek."*

Men föräldrarna ska inte heller vara alltför beskyddande: *"Den vuxna ska lämna den unga i fred, men det är ändå bra att vara i närheten om den unga skulle behöva hjälp eller information eller något sån't."*

Betydelsen av fostrarens exempel lyftes fram i barnens svar. En god fostrare ger barnet av sin tid. Fostraren får inte skrika eller använda berusningsmedel eller våld. *"Barnen vill inte höra föräldrarna skrika eller gråla."*

Medlemmarna i Barnens Parlament i Finland skrev till barnombudsmannen om sina åsikter om den goda fostraren i november 2011.

Kasvatuksesta kannattaa puhua

■ Lapsen oikeuksien päivän kansallinen teema – lapsen oikeus kasvatukseen – osui otolliseen aikaan. Kasvatuksesta on keskusteltu mediassa, hiekkalaatikoilla ja ammattikasvattajien palaverissa jo pitempään. Ilmassa on tilausta myönteiselle vaihtoehdolle, joka ei nujerra lasta koivuniemen herralla eikä myöskään ihannoï puolihuolimaton tai kritiikittä myötäilevää kaverivanhemmuutta.

Kasvatus on lapsen kohtaamista ja kuulolla olemista. Myös vanhemmillä on oikeus saada kasvatukseen tarvittavaa aikaa ja tukea. Jokainen aikuinen kasvattaa omalla esimerkillään ja jokapäiväisillä valinnoillaan.

Yksin vai yhdessä? Se on pienestä kiinni, todettiin lapsiasiavaltuutetun, Suomen Vanhempainliiton sekä 15 muun kansallisen tahon kannanotossa lapsen oikeuksien päivänä.

Hyvä kasvattaja on

*Sellinen joka huolehtii,
mutta antaa myös olla itsenäinen.*

Antaa kuria tarvittaessa. Ei käy käsiksi, osaa auttaa ja neuvoa ja huolehtia kun on jotain vikana. Tottakai tukkapölyyn saa antaa, TARVITTAESSA.

Ei saa käyttää väkivaltaa, rajat pitää olla, mutta ei liian tiukat. Säännöistä pitää keskustella lasten kanssa.

Vastuullinen, tarpeeksi tiukka, osaa hommansa, tietää mitä tekee.

Sellinen, joka on samanlainen sekä aamulla, että illalla.

Heidän pitää opastaa lapsensa aktiiviseksi ja muutenkin hyväksi kansalaisiksi.

Suomen lasten Parlamentin jäsenet kirjoittivat terveisiä lapsiasiavaltuutetulle marraskuussa 2011.

Det lönar sig att tala om fostran

■ Det nationella temat för Internationella barn-dagen – barnets rätt till fostran – togs upp vid en gynnsam tidpunkt. Fostran har diskuterats redan en längre tid i medierna, i sandlådorna och på de professionella fostrarnas möten. Det finns beställning på ett positivt alternativ som inte trycker ned barnet eller idealiserar ett halvslarvigt eller okritiskt instämmande kompisföräldraskap.

Fostran är att möta barnet och att lyssna på honom eller henne. Även föräldrarna har rätt att få den tid och det stöd för fostran som behövs. Varje vuxen fostrar med sitt eget exempel och med sina dagliga val.

Ensam eller tillsammans? Det är inte mycket som behövs, konstaterades i barnombudsmannens, Finlands Föräldraförbunds och 15 andra nationella aktörers ställningstagande på Internationella barndagen.

En god fostrare

Ser efter barnet men låter barnet också vara självständigt.

Håller disciplin vid behov. är inte våldsam, kan hjälpa och ge råd om det uppstår problem.

*Får naturligtvis lugga barnet
OM DET ÄR NÖDVÄNDIGT.*

Får inte använda våld, men måste sätta gränser, men de får inte vara för snäva. diskuterar reglerna med barnen.

Tar ansvar, är tillräckligt strikt, kan sin sak, vet vad han eller hon gör.

Är likadan både på morgonen och på kvällen.

Hjälper barnen att bli aktiva och även på andra sätt bra medborgare.

Medlemmar i Barnens Parlament i Finland skrev hälsningar till barnombudsmannen i November 2011.

Lapsen oikeuksien päivän kannanotto pienien tekojen arvosta:

Yksin vai yhdessä? Se on pienestä kiinni

Teemme joka päivä valintoja, joilla vaikutamme omaan ja muiden elämään. Lapsista näemme huomenna, mikä meille aikuisille on ollut tärkeää tänään. Jokainen aikuinen kasvattaa esimerkillään.

■ Suomalaisessa arjessa teemme valinnan olla tervehtimättä bussikuskia, junassa vierellä istuvaa tai naapurin lapsia pihalla. Teemme myös valinnan olla syömättä yhdessä – jaamme vähäisesti perheen kanssa yhteisen ruokapöydän. Esittäydymme liian harvoin toisillemme; esimerkiksi koulussa opettajat vanhemmille, vanhemmat opettajille, vanhemmat toisilleen. Meillä ei ole tapana pysähtyä, jos huomaamme lapsen tai nuoren päihtyneenä perjantai-iltana. Sivustakatsojana annamme kovin helposti kiusaamisen tai syrjinnän jatkua.

Marraskuun 20. päivänä vietetään lapsen oikeuksien päivää. YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa aikuisia lasten kohtaamiseen. Se velvoittaa aikuisia kasvattamaan lapsia kunnioittamaan jokaisen ihmisarvoa ja huolehtimaan lähimmäisistä.

Siksi haluamme kannustaa jokaista suomalaista parempiin valintoihin. Suomalainen kasvatuskulttuuri on päivitettävä. Lapsia ei pidä jättää kasvamaan yksin. Vanhempia ei pidä jättää kasvatustehtävässään yksin.

Yksin pärjäämisen tilalle on luotava yhdessä tekemisen henki. Lapsi haluaa luottaa Sinuun. Katso lasta silmiin. Kuuntele ja ole läsnä. Kohtaaminen luo tukea, tuttuutta ja turvallisuutta.

Uusia lakeja tai talousarvioita ei tässä muutoksessa jätetä odottamaan. Voimme aloittaa heti, itsestämme.

1. Tervehditään.

2. Syödään yhdessä.

3. Tutustutaan toisiimme.

4. Pysähdytään apua tarvitsevan kohdalla.

5. Otetaan kantaa, jos lähimmäistä kiusataan tai syrjitään

**Parempi arki
lapsille ja nuorille
on pienestä kiinni.
Minusta, sinusta – meistä.**

Lapsen oikeuksien päivänä 20.11.2011

Lapsiasiavaltuutettu

Suomen Vanhempainliitto

Lastensuojelun Keskusliitto

Nuorten Keskus

Opetusalan ammattijärjestö OAJ

Opetushallitus

PTK – poikien ja tyttöjen keskus

Suomen evankelisuterilainen kirkko / Kirkkohallitus

Seurakuntien Lapsityön Keskus

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi

Suomen ortodoksinen kirkko

Suomen sosiaali ja terveys – SOSTE

Suomen Yrittäjät

Taloudellinen tiedotustoimisto

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK

Yleisradio, Lapset ja Nuoret

Allekirjoittajat osallistuivat syksyllä 2011

Kasvatuksen Foorumiin pohtien suomalaisen kasvatuskulttuurin uudistamista otsikolla *Yksin kasvamisen ja yksin kasvattamisen aika on ohi.*

Kouluterveyskyselyn mukaan alle puolet peruskouluikäisistä lapsista syö perheen kanssa iltapäivällä tai illalla yhteisen aterian. Noin kolmannes peruskouluikäisistä ei syö koululounasta päivittäin. OECD-maista Suomessa perheet syövät vähiten yhdessä. *Vanhempien Barometri 2011*:n mukaan 53 % alakoululaisten ja 76 % yläkoululaisten vanhemmista kertoi tuntevansa lapsensa luokan vanhemmat melko tai erittäin huonosti.

Ställningstagandet på barnens rättigheters dag påminner om värdet av små handlingar:

Ensam eller tillsammans? Det hänger på så lite

Varje dag gör vi val som påverkar vårt eget och andra människors liv. I morgon ser vi på barnen vad som har varit viktigt för oss vuxna i dag. Varje vuxen fostrar genom att fungera som förebild.

■ I den finländska vardagen gör vi ofta valet att låta bli att hälsa på busschauffören, den som sitter bredvid oss på tåget eller grannens barn på gården. Vi gör också valet att inte äta tillsammans – vi delar sällan matbordet med de andra i familjen. Vi presenterar oss för varandra alltför sällan, till exempel lärarna för föräldrarna i skolan, föräldrarna för lärarna, föräldrarna för varandra. Vi har inte för vana att stanna upp om vi ser ett barn eller en ungdom som är berusad en fredagskväll. Vi står ganska lätt vid sidan om och låter mobbning eller uteslutning fortsätta.

Den 20 november firas Barnkonventionens dag. FN:s konvention om barnens rättigheter förpliktar vuxna att möta barnen. Den förpliktar vuxna att uppfostra barnen till att respektera allas människovärde och att bry sig om sin nästa.

Därför vill vi uppmuntra alla finländare till att göra bättre val. Den finländska uppfostringskulturen måste uppdateras. Barn får inte lämnas att växa upp ensamma. Föräldrar får inte lämnas ensamma med sin uppfostringsuppgift.

I stället för att alla ska klara sig ensamma måste vi skapa en anda av att göra saker tillsammans. Barnet vill lita på dig. Se barnet i ögonen. Lyssna och var närvarande. Möten skapar stöd, bekantskap och trygghet.

Vi behöver inte vänta på nya lagar eller budgetar för att genomföra denna ändring. Vi kan börja omedelbart, med oss själva.

1. Vi hälsar.
2. Vi äter tillsammans.
3. Vi lär känna varandra.
4. Vi stannar när någon behöver hjälp.
5. Vi tar ställning om någon närstående blir mobbad eller utesluten.

En bättre vardag för barnen och för oss alla hänger på så lite. På mig, på dig – på oss.

Barnkonventionens dag den 20.11.2011

Barnombudsmannen

Finlands Föräldraförbund

Centralförbundet för barnskydd

Lutherska ungdomscentret i Finland, Nuorten Keskus

Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ

Utbildningsstyrelsen

PTK – poikien ja tyttöjen keskus

Ev. luth. kyrkan i Finland / Kyrkostyrelsen

Seurakuntien Lapsityön Keskus

Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC

Finlands Ungdomssamarbete Allians rf

Finlands ortodoxa kyrka

SOSTE Finlands social och hälsa rf

Företagarna i Finland

Ekonomiska Informationsbyrån

STTK Tjänstemannacentralorganisationen

YLE, Barn och ungdom

De undertecknade deltog under den hösten 2011 i *Forum för fostran och dryftade* en förnyelse av den finländska uppfostringskulturen under rubriken *Tiden för att växa upp och uppfostra ensam är förbi*.

Enligt en skolhälsoenkät äter färre än hälften av barnen i grundskoleåldern en gemensam måltid med familjen på eftermiddagen eller kvällen. Ungefär en tredjedel av grundskoleleverna äter inte skollunch dagligen. Av alla OECD-länder äter familjerna i Finland minst tillsammans. Enligt Föräldrabarometern 2011 uppgav 53 % av föräldrarna till lågstadielever och 76 % av högstadieföräldrarna att de kände de övriga föräldrarna i sitt barns klass ganska eller mycket dåligt.

Lapsiasiavaltuutetun visio: Hyvä lapsuus kaikille!

- Enemmän aikuisten läsnäoloa ja vähemmän yksinäisyyttä.
- Enemmän leikkiä ja vähemmän suorittamista.
- Enemmän ehkäiseviä palveluita ja varhaista tukea.
- Lapsille enemmän mahdollisuuksia osallistua ja tulla kuulluksi.

Kaikissa yhteiskunnan päätöksissä lapsen etu tulee asettaa etusijalle. Tavoitteena on se, että mahdollisimman monella lapsella ja nuorella Suomessa on riittävän pitkä ja huoleton lapsuus. Jokaisella alle 18-vuotiaalla on oikeus olla lapsi.

Lapsiasiavaltuutettu on hallinnollisesti sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva itsenäinen viranomaisena. Tehtävä on määritelty laissa lapsiasiavaltuutetusta (1221/2004).

Toimipaikka on Jyväskylä. Lapsiasiavaltuutetun apuna toimii valtioneuvoston asettama lapsiasianeuvottelukunta (asetus 274/2005).

www.lapsiasia.fi > perustietoa > toiminta > Strategia 2010 (pdf)

44

Barnombudsmannens visio: En god barndom för alla!

- Mer vuxennärvaro och mindre ensamhet.
- Mer lek och mindre prestation.
- Mer förebyggande tjänster och tidigt stöd.
- Mer möjligheter för barnen att delta och bli hörda.

I alla samhällsbeslut ska barnets bästa sättas främst. Målet är att så många barn och ungdomar som möjligt i Finland ska få en tillräckligt lång och sorglös barndom. Varje person under 18 år har rätt att vara barn.

Barnombudsmannen är en självständig myndighet i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet. Uppgiften har fastställts i lagen om barnombudsmannen (1221/2004).

Verksamhetsställe är Jyväskylä.

En barnombudsmannadelegation som tillsatts av statsrådet bistår barnombudsmannen (förordning 274/2005).

www.lapsiasia.fi
www.lastensivut.fi
www.barnombudsman.fi

Julkaisuja kasvatusteemasta Publikationer om fostran

Elina Nivala (toim./ red.): *Kymmenen kysymystä kasvatuksesta. (Tio frågor om fostran)*

Julkaisijat: Lapsiasiavaltuutetun toimisto, Seurakunnalliset lapsi- ja nuorisotyön palvelujärjestöt, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja Suomen Vanhempainliitto ry. (yhteisjulkaisu, verkko- ja painoversio)
Utgivare: Barnombudsmannens byrå, Seurakunnalliset lapsi- ja nuorisotyön palvelujärjestöt, Institutet för hälsa och välfärd THL och Finlands Föräldraförbund r.f.

Keskustelukirja kyseenalaistaa suomalaista kasvatuskulttuuria hallitsevia näkemyksiä. Kysymyksiä esittävät lapsiasiavaltuutetun ohella lastenpsykiatri Jukka Mäkelä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta, opetusneuvos ja pappi Kalevi Virtanen seurakunnallisten lapsi- ja nuorisotyön palvelujärjestöjen edustajana sekä toiminnanjohtaja Tuomas Kurttila Suomen Vanhempainliitosta. Kirjan on toimittanut yliopistonlehtori Elina Nivala Itä-Suomen yliopistosta.

Debattboken ifrågasätter de uppfattningar som dominerar kulturen för fostran i Finland. De som ställer frågor är barnombudsmannen, barnpsykiater Jukka Mäkelä från Institutet för hälsa och välfärd THL, undervisningsrådet och prästen Kalevi Virtanen som representant för församlingarnas serviceorganisationer för barn- och ungdomsarbete samt verksamhetsledare Tuomas Kurttila från Finlands Föräldraförbund. Boken har redigerats av universitetslektor Elina Nivala från Östra Finlands universitet.

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2011. Aikaa lapselle – arvoa kasvatukselle. Barnombudsmannens årsbok 2011. Tid för barnet – värde åt uppfostran.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisu 2011:8.
Barnombudsmannens byrå. Publikationer 2011:8.

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2011 on päättäjän käsikirja lasten ja nuorten tärkeistä asioista. Lähtökohtana on eri tahojen yhdessä laatima lasten ja nuorten hallitusohjelma 2011–2015. Kaksikielisenä suomeksi ja ruotsiksi toteutettu julkaisu on samalla lapsiasiavaltuutetun vuotuinen selonteko valtioneuvostolle.

Barnombudsmannens årsbok 2011 är beslutsfattarens handbok i viktiga frågor som gäller barn och ungdomar. Utgångspunkten är barnens och de ungas regeringsprogram 2011–2015. Den tvåspråkiga publikationen, som ges ut på finska och svenska, är samtidigt barnombudsmannens årliga redogörelse till statsrådet.

45

Kuritusväkivallan haitoista eri kielillä Om de skadliga verkningarna av kroppslig aga på olika språk

Slå inte barnet! Nationella handlingsprogrammet för att minska kroppslig aga mot barn 2010–2015. Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2011:12.

Don't hit the child! National Action Plan to Reduce Corporal Punishment of Children 2010–2015. Ministry of Social Affairs and Health, Reports and Memorandum 2011:9.

Lapsiasiavaltuutettu sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö toimittivat kansallisen kuritusväkivallan vastaisesta ohjelmasta yhteenvetot myös ruotsiksi ja englanniksi. Nämä löytyvät verkosta www.stm.fi/julkaisut.

Barnombudsmannen och social- och hälsovårdsministeriet redigerade sammandrag om den nationella kampanjen mot kroppslig aga också på svenska och engelska. De finns på webbadressen www.stm.fi/julkaisut.

Lapsiasiavaltuutetun ja THL:n yhteistyönä on tuotettu esitteitä kuritusväkivallan haitoista suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Ne kokosivat antia pohjoismaisesta seminaarista Hanasaaren kulttuurikeskuksessa 8.–9. joulukuuta 2011.

Barnombudsmannen och THL har i samarbete producerat broschyrer om de skadliga verkningarna av kroppslig aga på finska, svenska och engelska. De sammanfattar resultaten av det nordiska seminarieriet, som ordnades på Hanaholmens kulturcentrum den 8 och 9 december 2011.

www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/ajankohtaista/kuukauden_teema/helmikuu_2012/anna_lapselle_mahdollisuus_hyvaan_kasvuun

Palveluohjausta ja oikeusturvatieidotusta parannettava

■ Lapsiasiavaltuutettu seuraa kansalaisyhteydenottojen kautta lasten oikeuksien tilaa. Lapsiasiavaltuutetun toimistoon saapuvien kansalaisyhteydenottojen määrä ja sisältö ovat jo monen vuoden ajan kertoneet tarpeesta parantaa kuntien palveluohjausta ja viranomaista tiedottamista oikeusturva-asioista.

Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula kehottaa kuntia järjestämään puhelinpalvelunsa ja neuvontansa vastaamaan tarvetta. ”On lasten ja perheiden oikeusturvan kannalta huolestuttavaa, että esimerkiksi lastensuojelun ja erotilanteiden asioissa kuntien viranhaltijoita on vaikea tavoittaa”, Maria Kaisa Aula sanoo.

Eniten yhteydenottoja lapsiasiavaltuutetulle tulee lastensuojelun avo- ja sijaishuoltoa koskevista kysymyksistä. Näitä on neljännes kaikista. Myös lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevia yhteydenottoja saapuu runsaasti.

”Lastensuojelua koskevien yhteydenottojen määrä on jatkuvasti kasvanut siitä lähtien, kun lapsiasiavaltuutetun toimisto aloitti toimintansa. Tämä kertoo ainakin siitä, että asiakkailla ei ole riittävästi tietoa omassa asiassa tai yleisesti lastensuojelusta. Lisäksi resurssien

puute monissa kunnissa on ilmeinen eikä aikaa ole riittävästi yhtä lasta tai perhettä kohden”, toimiston lakimies Jaana Tervo toteaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaat tarvitsevat enemmän tietoa omassa asiassa. Vanhemmat kokevat usein, etteivät ole tulleet kuulluiksi tai eivät ole saaneet riittävästi informaatiota.

”Erityisesti lastensuojelussa asiakkaat eivät usein tiedä miten heidän asiansa etenee, mikä merkitys eri toimintavaihtoehtoilta ja toimenpiteillä on, mitkä ovat asiakkaan oikeudet ja oikeusturvakeinot”, Jaana Tervo sanoo.

Lasten kohtelu urheiluseuroissa puhuttaa

Uutena teemana kansalaisyhteydenotoissa nousi esiin lasten kohtelu urheiluseuroissa.

”Kun lapsi kokee epäasiallista kohtelua urheiluseuran taholta, oikeusturvakeinot ovat vähäiset. Viranomaisen epäasiallisesta kohtelusta on mahdollista tehdä kantelu, mutta yhdistysten osalta koetaan neuvottomuutta, jos seuran johto ei suhtaudu epäkohtaan vakavasti”, Jaana Tervo huomauttaa.

Servicerådgivningen och rättsskyddsinformationen måste förbättras

■ Barnskyddsombudet följer upp läget inom barnets rättigheter med hjälp av medborgarkontaktarna. Antalet och innehållet av de medborgarkontakter som barnombudsmannens byrå får har redan i flera års tid vittnat om att kommunernas servicerådgivning och myndigheternas information om frågor i anslutning till rättsskyddet måste förbättras.

Barnombudsmannen Maria Kaisa Aula uppmanar kommunerna att ordna sin telefonservice och rådgivning så att de motsvarar behovet. ”Det är oroväckande med tanke på barnens och familjernas rättsskydd att kommunens tjänsteinnehavare är svåra att nå i ärenden som gäller exempelvis barnskyddet och skilsmässor, säger Maria Kaisa Aula.

Flest kontakter från medborgarna får barnombudsmannen i frågor som gäller öppen vård och vård utom hemmet inom barnskyddet. De utgör en fjärdedel av alla frågor. Barnombudsmannen får också många frågor om omvårdnad och umgängesrätt.

”Antalet kontakter som gäller barnskyddet har kontinuerligt ökat från det att barnombudsmannens byrå

inledde sin verksamhet. Detta vittnar åtminstone om att klienterna inte har tillräckligt med information om sitt eget ärende eller om barnskyddet i allmänhet. Dessutom lider många kommuner uppenbarligen av brist på resurser, och det finns inte tillräckligt med tid för varje barn eller familj”, konstaterar byråns jurist Jaana Tervo.

Klienterna inom social- och hälsovården behöver mer information om sina egna ärenden. Föräldrar upplever ofta att de inte blivit hörda eller fått tillräcklig med information.

”Särskilt inom barnskyddet vet klienterna ofta inte hur deras ärenden fortskrider, vilken betydelse olika verksamhetsalternativ och åtgärder har, och vilka rättigheter och rättsskyddsmedel klienten har”, säger Jaana Tervo.

Behandlingen av barn i idrottsklubbarna väcker diskussion bland föräldrarna

Ett nytt tema för medborgarkontaktarna var behandlingen av barn i idrottsklubbarna.

”Taloudelliset seikat eivät saa liiaksi ohjata lasten harrastustoimintaa. Lapsilla tulee olla mahdollisuus harrastaa vapaasti ja omilla ehdoillaan. Lapsia tulee kohdella harrastuksissa yhdenvertaisesti. Myös vammaisten lasten oikeudesta harrastuksiin tulee kunnissa huolehtia.”

Palveluista kerrottava myös lapsille ja nuorille

Vuonna 2011 lapsiasiavaltuutetun toimistoon tuli kansalaisilta 452 yhteydenottoa, kun niitä edellisvuonna saapui 406. Yhteydenottoihin vastataan niiden saapumisjärjestyksessä. Vastaamisessa oli kuukausien viive. Oikeuskansleri on todennut ratkaisussaan kansalaisen kanteluun, ettei tilanne täytä hyvän hallinnon vaatimuksia.

”Toimiston tehtäviin ei kuulu yksittäisten lasten ja perheiden tilanteiden käsittely. Hallintolain mukaisen neuvonnan jatkuva kasvu on yllättänyt, eivätkä pienen toimiston voimavarat tähän riitä. Myös kuntien ja muiden viranomaisten tulisi tiedottaa palveluista ja oikeuksista paremmin”, lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula huomauttaa.

LASTEN SIVUILTA

TIETOA OMISTA OIKEUKSISTA

Lapsiasiavaltuutetun sivut kertovat alakouluikäisille lapsille heidän omista oikeuksistaan ja lasten elämään liittyvistä teemoista. Viime vuoden teemoja olivat ystävyys, luovuus, kasvatus, perhe ja eläimet. Lapset tuottavat myös itse aineistoa sivuille.

Lasten sivuja kehitetään yhteistyössä Jyväskylän yliopiston Agora Centerin kanssa. Tuoreimmassa uudistuksessa etusivulle lisättiin eloa ja muokattiin rakennetta niin että uutiset lapsille on entistä helpompi löytää. Sivulla kävi vuoden aikana 17 854 kävijää.

BARNENS SIDOR GER INFORMATION OM BARNETS EGNA RÄTTIGHETER

Barnombudsmannens webbplats berättar för barn i lågstadieåldern om deras egna rättigheter och behandlar teman i anslutning till barnens liv. Fjolårets teman var vänskap, kreativitet, fostran, familjen och djur. Även barn producerar innehåll till sidorna.

Barnens webbsidor utvecklas i samarbete med Agora Center vid Jyväskylä universitet. I den senaste uppdateringen av webbplatsen gjordes startsidan mer levande. Samtidigt ändrades webbplatsens struktur så att nyheterna för barn är ännu lättare att hitta än tidigare. Webbplatsen hade 17 854 besökare under året.

”När ett barn upplever att det behandlas på ett osakligt sätt i en idrottsklubb, finns inte många rättsskyddsmedel att tillgå. Om en myndighet gör sig skyldig till osakligt bemötande kan man alltid lämna ett klagomål, men om ledningen i en förening inte tar ett missförhållande på allvar är man ofta rädlös”, konstaterar Jaana Tervo.

”Ekonomiska omständigheter ska inte styra barnens fritidsaktiviteter i alltför hög grad. Barn ska ha möjlighet att ägna sig åt olika fritidsintressen fritt och på sina egna villkor. Barnen ska också behandlas jämligt i fritidsaktiviteterna. Även kommunerna ska slå vakt om handikappade barns rätt till fritidsaktiviteter.”

Barn och unga ska informeras om tjänsterna

År 2011 mottog barnombudsmannen 452 medborgarkontakter jämfört med 406 året innan. Medborgarkontakterna besvaras i den ordning de tas emot. Svaren dröjde i flera månader. Justitiekanslern har i sitt avgörande av ett klagomål som lämnats av en medborgare att situationen inte uppfyller kriterierna för god förvaltning.

Sosiaali- ja potilasasiamiesten sekä valtion aluehallintovirastojen tulee parantaa tiedottamista omasta toiminnastaan, asiakkaiden ja potilaiden oikeuksista ja oikeusturvakeinoista.

Lapsiasiavaltuutetun mielestä myös kouluissa voisi tiedottaa lapsille ja nuorille tarkoitetuista palveluista, joita nuoret usein eivät tiedä hakea ilman ohjausta.

”Viranomaisten tulisi kertoa palveluista ja oikeuksista myös lapsille ja nuorille heille ymmärrettävällä tavalla”, Maria Kaisa Aula toteaa.

Lasten sivuille ”Apua moneen ongelmaan”

Lapsiasiavaltuutetun toimiston oma panos tiedontarpeisiin on uusi Apua moneen ongelmaan –osio Lasten sivuille www.lastensivut.fi. Lapsiasiavaltuutetun alakouluikäisille suunnatuille sivustolle kootaan lapsille tietoa, kenen puoleen missäkin pulmassa voi kääntyä. Palvelun on tarkoitus toteutua vielä vuoden 2012 aikana.

Lisäksi kerrotaan selkokielellä valvovista viranomaisista ja heidän toiminnastaan.

Sivujen kehittäminen on osa lapsille suunnattua oikeusturva-asioista tiedottamista.

Lapsille kerrotaan esimerkiksi, keneen viranomaiseen he voivat olla yhteydessä, jos he ovat joutuneet rikoksen uhriksi tai jos koulussa kiusaamiseen liittyviä asioita ei selvitetä kunnolla.

Vastaavaa tietoa kootaan myös lapsiasiavaltuutetun www.lapsiasia.fi sivuille. Lapsiasiavaltuutetun toimisto kehittää lasten ja nuorten oikeusturva-asioista tiedotusta myös yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

”Det ankommer inte på byrån att behandla enskilda barns och familjers ärenden. Den kontinuerliga ökningen av rådgivning i enlighet med förvaltningslagen har överraskat oss, och vår lilla byrå har inte tillräckliga resurser för denna verksamhet. Även kommunerna och de övriga myndigheterna ska ge bättre information om tjänster och rättigheter”, påpekar barnombudsmannen Maria Kaisa Aula.

Social- och patientombudsmännen och statens regionförvaltningsverk ska förbättra sin information om sin egen verksamhet samt om klienternas och patienternas rättigheter och rättsskyddsmedel.

Enligt barnombudsmannens åsikt skulle man också kunna ge information i skolorna om tjänster som är avsedda för barn och unga men som de unga ofta inte kan söka utan handledning.

”Myndigheterna borde berätta om tjänster och rättigheter också för barn och unga på ett sätt som de förstår”, konstaterar Maria Kaisa Aula.

”Hjälp i många problem” på barnens sidor

Barnombudsmannens byrås satsning på informationsbehovet är det nya avsnittet Apua moneen ongelmaan

på Barnens sidor (Hjälp i många problem) www.lastensivut.fi. På barnombudsmannens webbplats för barn i lågstadiet samlas information för barn om till vem de kan vända sig i olika problemsituationer. Avsikten är att tjänsten lanseras redan under 2012.

På sidorna finns också lättläst information om tillsynsmyndigheter och deras verksamhet.

Utvecklingen av sidorna är en del av rättsskyddsinformation till barn.

Barnen får veta exempelvis vilken myndighet de ska kontakta om de blivit offer för ett brott eller om frågor i anslutning till mobbning inte utreds ordentligt i skolan.

Motsvarande information läggs också ut på barnombudsmannens webbplats www.lapsiasia.fi. Barnombudsmannens byrå utvecklar informationen om barnens och de ungas rättsskyddsärenden också i samarbete med andra myndigheter.

Lapset ja nuoret tarvitsevat tietoa oikeuksistaan potilaana

■ Lapset ja nuoret eivät saa tarpeeksi ymmärrettävää tietoa omista oikeuksistaan potilaana. He ottavat harvoin suoraan yhteyttä potilasasiamieheen, vaikka näiden palvelujen tulisi olla kaikenikäisten potilaiden saatavilla jokaisessa terveydenhuollon yksikössä.

Potilasasiamiesjärjestelmää voi kehittää lapsiystävällisemmäksi paremmilla resursseilla, tiedottamisella ja koulutuksella, kertoo lapsiasiavaltuutetun toimiston keväällä 2011 julkaistu selvitys.

”Vanhemmat yleensä hoitavat hyvin lastensa asioita, mutta silti joskus on terveydenhuollossa tilanteita, joissa alaikäiset tarvitsevat suoraan neuvoja”, sanoo asiaa lapsiasiavaltuutetun toimistolle selvittänyt Kirsi Pollari.

Myös niillä lapsilla, jotka syystä tai toisesta eivät voi tukeutua vanhempiensa apuun, on oltava mahdollisuus pohtia luottamuksellisesti asioita terveydenhuollon henkilökunnan kanssa. Alaikäisellä on oikeus saada potilasasiamieheltä ohjausta, jos tuntee saaneensa huonoa hoitoa tai kohtelua. Hänen tulee voida myös itsenäisesti selvittää asiaansa.

Toteutuvatko oikeutesi? (Förverkligas dina rättigheter?)

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011:11.

Esitteessä kerrotaan lapsen ihmisoikeuksista Suomessa sekä lapsiasiavaltuutetun toiminnasta selkokielellä.

Broschyren informerar om barnets mänskliga rättigheter i Finland och om barnombudsmannens verksamhet på ett lättläst språk.

Pollari Kirsi: Lapsen asema potilasasiamiesten työssä – lapsen oikeus osallistua ja tulla kuulluksi. (Barnets ställning i patientombudsmännens arbete – barnets rätt att delta och bli hörd)

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011:9.

Barn och unga behöver information om sina rättigheter som patient

■ Barn och unga får inte tillräckligt begriplig information om sina rättigheter som patient. De tar sällan direkt kontakt med patientombudsmannen, även om dessa tjänster borde vara tillgängliga för patienter i alla åldrar.

Patientombudsmannasystemet kan bli barnvänligare genom bättre resurser, information och utbildning, framgår ur den utredning som barnombudsmannens byrå publicerade våren 2011.

”Föräldrarna sköter i allmänhet väldigt bra om sina barns ärenden, men trots allt uppstår det ibland situationer inom hälsovården där minderåriga direkt skulle behöva råd”, säger Kirsi Pollari vid barnombudsmannens byrå, som har utrett saken.

Även de barn som av någon anledning inte kan få hjälp av sina föräldrar bör ha en möjlighet att konfidentiellt fundera över saker tillsammans med hälsovårdspersonalen. En minderårig som anser att vården eller bemötandet har varit dåligt har rätt att få råd av patientombudsmannen. Barnet bör även självständigt kunna reda ut sitt ärende.

Lapsiasiavaltuutetun johtopäätökset kansalaisyhteydenotoista 2011

Lapsiasiavaltuutettu pyrkii vaikuttamaan mm. lausunnoin ja aloittein epäkohtiin, joista kansalaisten suorat yhteydenotot kertovat. Viestien yhteisenä piirteenä korostui tiedontarve olemassa olevista oikeuksista ja palveluista.

1. Tarvitaan enemmän yleistä, kaikki kuntalaiset tavoitettavaa tiedottamista kunnan palveluista. Erityisesti tulisi parantaa henkilökohtaista neuvontaa, kuten palveluohjausta. Tämän ohella tulee varmistaa työntekijöiden tavoitettavuus. Esimerkiksi akuuteissa erolanteissa voi olla vaikea tavoittaa kunnan lastenvalvojaa.

2. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaat tarvitsevat enemmän tietoa omassa asiassa. Vanhemmat kokevat usein, etteivät ole tulleet kuulluiksi tai eivät ole saaneet riittävästi informaatiota. Erityisesti lastensuojelun asiakkaiden kohdalla ilmenee, että he eivät tiedä miten heidän asiansa etenee, mikä merkitys eri toimintavaihtoehtoilta on, mitkä ovat asiakkaan oikeudet ja oikeusturvakeinot.

Kansalaisyhteydenotot aihealueittain vuonna 2011

Medborgarkontakternas teman 2011

50

Barnombudsmannens slutsatser av medborgarkontakterna 2011

Barnombudsmannen strävar efter att bland annat med utlåtanden och initiativ att påverka de missförhållanden som de direkta kontakterna med medborgarna avslöjar. Ett gemensamt drag hos alla meddelanden från medborgarna var behovet av information om medborgarnas rättigheter och existerande tjänster.

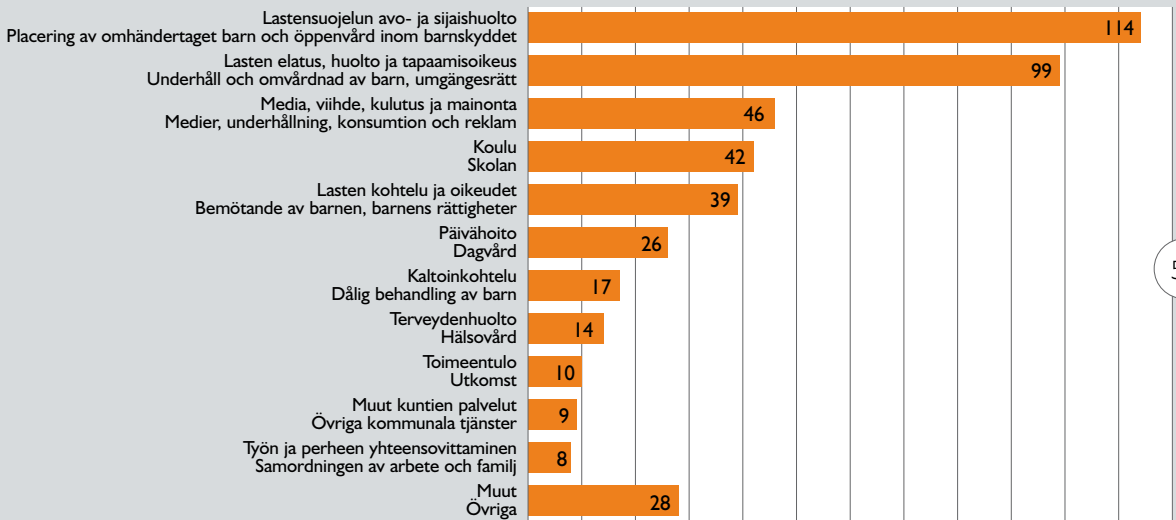
1. Det behövs mer allmän information om kommunens tjänster som når alla kommuninvånare. Särskilt ska den personliga rådgivningen, såsom service- och rådgivningen, förbättras. Dessutom ska personalens tillgänglighet säkerställas. Exempelvis i akuta skilsmässosituationer kan det vara svårt att nå kommunens barnövervakare.

2. Klienterna inom social- och hälsovården behöver mer information om sina egna ärenden. Föräldrar upplever ofta att de inte blivit hörda eller fått tillräckligt med information. Särskilt inom barnskyddet framgår det ofta att klienterna inte vet hur deras ärenden fortskrider, vilken betydelse olika verksamhetsalternativ och åtgärder har, och vilka rättigheter och rättsskyddsmedel klienten har.

3. Lasten ja perheiden asioissa tulee kehittää oikeusturva-neuvontaa. Tämä tarve nousee esille erityisesti sosiaalihuollon palveluiden ja koulutoimen osalta. Vanhemmillä on epätietoisuutta siitä, mihin voi olla yhteydessä, kun he kokevat itsensä tai lapsensa joutuneen epäasiallisen kohtelun tai oikeudenloukkauksen kohteeksi.

4. Kuntien sosiaali- ja potilasasia-miesten sekä aluehallintoviras-tojen viranomaisten tulee parantaa tiedottamista omasta toiminnastaan, asiakkaiden ja potilaiden oikeuksista ja käytettävissä olevista oikeusturva-keinoista.

5. Lasten harrastustoiminta ei saa olla liikaa taloudellisten seikko-
jen ohjaamaa. Lapsilla tulee olla mah-
dollisuus harrastaa vapaasti ja omilla
ehdoillaan. Harrastuksissa lapsia tulee
kohdella yhdenvertaisesti. Myös vam-
maisten lasten oikeudesta harrastuk-
siin tulee kunnissa huolehtia.

3. Rättsskyddshandledningen i ärenden som gäller barn och familjer måste förbättras. Detta behov framhävs särskilt inom socialvården och skolväsendet. Föräldrar vet inte vilken instans de kan kontakta när de upplever att de själva eller deras barn har utsatts för osakligt bemötande eller en rättskränkning.

4. Kommunernas social- och patientombudsmän och statens regionförvaltningsverk måste förbättra sin information om sin egen verksamhet, om klienternas och patienternas rättigheter samt om tillgängliga rättsskyddsmedel.

5. Barnens fritidsverksamhet ska inte styras av ekonomiska omsättningsmöjligheter i alltför hög grad. Barn ska ha möjlighet att ägna sig åt olika fritidsintressen fritt och på sina egna villkor. Barnen ska bemötas jämlikt i fritidsaktiviteterna. Kommunerna ska också slå vakt om handikappade barns rätt till fritidsaktiviteter.

Lapsiystävällinen oikeus vaatii aikuisilta asennemuutosta

■ Lasten ja nuorten oikeusturvan parantaminen on yksi lapsiasiavaltuutetun toiminnan painopisteistä. Laajempuna viitekehystenä ovat Euroopan neuvoston lapsiystävällisen oikeuden suuntaviivat, jotka hyväksyttiin loppuvuodesta 2010. Ne kattavat alaikäisen näkökulman oikeuksista tiedottamisesta prosessin loppuun, kun päätös tai tuomio on annettu ja sen jälkihoitoon.

”On tärkeää, että joku kertoo lapselle, mitä päätöksestä seuraa”, lapsiasiavaltuutetun lakimies Jaana Tervo muistuttaa.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan alaikäiselläkin pitää olla oikeus tehdä kantelu. Suomessa alle 15-vuotiaiden puhevalta omissa asioissaan ei ole vielä itsestään selvää. YK:n lapsen oikeuksien komitea on suositellut Suomelle asian kuntoon saattamista. Jaana Tervo arvioi, että Suomessa tarvitaan vielä asennevaikuttamista tämän tarpeen ymmärtämiseksi.

”Yleensä huoltaja tekee kantelun alaikäisen puolesta, mutta on tilanteita, joissa oikeusturvakeinojen on oltava lapsen tai nuoren itse käytettävissä. Esimerkiksi

terveydenhuollossa nuori voi kieltää luovuttamasta tietoaan aikuiselle. Lastensuojelussa taas huoltajan omat intressit voivat estää hakemasta oikeutta lapselle,” Jaana Tervo toteaa.

Lapsen kokemuksen huomioon ottamista tarvitaan myös oikeuskäsittelyssä tai lapsen ollessa todistajan asemassa. Edunvalvojan nimeämiseen, henkilökunnan osaamiseen ja tilojen lapsiystävällisyyteen tulee panostaa. Kyse on myös oikeuksien ja niihin liittyvien palvelujen tunnetuksi tekemisestä lapsille ja nuorille.

Oikeuslaitoksen ja laillisuusvalvojen käytäntöjen ja toimitilojen muuttaminen nykyistä lapsiystävällisemmiksi voi viedä vuosia, mutta työ on käynnistetty. Tiedonkulkua lapsille, nuorille ja heidän läheisilleen voidaan parantaa pianikin.

”Lapset eivät esimerkiksi tiedä, mihin tehdä ilmoitus jos heihin on kohdistunut rikos. He eivät ehkä edes tiedosta, mikä on laitonta ja saattavat syyllistää itseään esimerkiksi seksuaalisen häirinnän tapauksessa”, Jaana Tervo sanoo.

Lapsiasianeuvottelukunta on tehnyt lasten edunvalvonnan järjestämisestä aloitteen, jossa kiinnitetään

Ett rättsväsende som tar hänsyn till barnens behov förutsätter en attitydförändring av de vuxna

■ Att förbättra rättsskyddet för barn och unga är en av tyngdpunkterna i barnombudsmannens verksamhet. En mer allmän referensram är Europarådets riktlinjer för ett rättsväsende som tar hänsyn till barnens behov, som fastställdes i slutet av 2010. De omfattar allt från information om rättigheterna till slutet av den process då ett beslut eller en dom avges och åtgärderna efter detta ur den minderåriga personens perspektiv.

”Det är viktigt att någon berättar för barnet vad ett beslut innebär”, påminner jurist Jaana Tervo vid barnombudsmannens byrå.

Enligt FN:s barnkonvention ska även minderåriga ha möjlighet att lämna ett klagomål. I Finland är det inte självklart att under 15-åringar har talerätt i sina egna ärenden. FN:s kommitté för barnets rättigheter har rekommenderat att Finland åtgärdar detta. Enligt Jaana Tervos bedömning behöver dock attityderna i Finland påverkas för att man ska förstå detta behov.

”I allmänhet är det vårdnadshavaren som lämnar ett klagomål för det minderåriga barnets räkning, men

det finns situationer där rättsskyddsmedlen ska vara tillgängliga för barnet eller den unga. Exempelvis inom hälsovården kan en ung person neka att hans eller hennes uppgifter lämnas till en vuxen. Inom barnskyddet kan den vuxnas eget intresse förhindra att man söker rättvisa åt barnet”, konstaterar Jaana Tervo.

Beaktande av barnets erfarenhet behövs också vid domstolshandläggningar eller då barn kallas till vittne i domstol. Man måste också satsa på utnämmandet av intressebevakare, personalens kunnande och lokalernas barnvänlighet. Det handlar också om att göra barnens och de ungas rättigheter och tjänsterna i anslutning till dem kända bland barn och unga.

Det kan dröja flera år innan rättsväsendets och laglighetsövervakarnas förfaranden och verksamhetslokaler blir barnvänligare än i dag, men arbetet har inletts. Informationen till barn, unga och deras närstående kan förbättras till och med relativt snabbt.

”Barn vet exempelvis inte var de ska göra anmälan om de blivit utsatta för ett brott. De vet kanske inte ens vad som är olagligt och kan skuldbelägga sig själva

huomiota lasten edunvalvonnan kehittämistarpeisiin lastensuojelussa, rikosprosessissa ja vaikeissa huolto-riidoissa. Aloite on luettavissa lapsiasiavaltuutetun verkkosivuilla (www.lapsiasia.fi/nyt/aloitteet)

Euroopan neuvoston lapsiystävällisen oikeuden suuntaviivat *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice* on julkaistu englanniksi Euroopan neuvoston verkkosivuilla. Lapsiasiavaltuutetun toimisto julkaisee vuoden 2012 aikana suosituksia suomen kielelle käännettynä.

Linjaukset Euroopan neuvoston verkkosivuilla englanniksi
http://bit.ly/coe_childfriendly_justice

Lapsinäkökulma vahvistuu vankeinhoidossa

Rikosseuraamusvirasto käynnistää lapsi- ja perhetyön linjausten laatimisen ja järjestää henkilöstölle koulutusta lapsinäkökulmasta. Oikeusministeriö puolestaan haluaa varmistaa lapsiystävällisten tapaamisten kehittämisen. Virasto ja oikeusministeriö kertoivat suunnitelmistaan vastauksessaan lapsiasianeuvottelukunnan aloitteeseen.

Lapsiasianeuvottelukunta ehdotti maaliskuussa 2011 aloitteessaan oikeusministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle sekä rikosseuraamusvirastolle lapsi- ja perhetyön strategian laatimista, vankiperheiden lapsia koskevan tietopohjan vahvistamista sekä lapsen oikeuksien sisällyttämistä vankeinhoiton henkilöstön koulutukseen. Neuvottelukunta ehdotti myös, että jokaisessa vankilassa olisi lapsiasioiden vastuuhenkilö Ruotsin tapaan. Myös kuntien lastensuojelun tulisi huomioida vankiperheiden tarpeet.

Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula pitää tärkeänä myös suunniteltua yhteistyön tiivistämistä kuntien lastensuojelun ja Kriminaalihuollon tukisäätiön kanssa.

”Mikäli lupaukset toteutuvat, saadaan lähivuosina paljon paremmin tietoa siitä, kuinka monen lapsen elämään vanhempien vankeusrangaistus vaikuttaa. Vanhempien vankeuden haittavaikutukset heidän lastensa arkeen tulee minimoida”, hän korostaa.

exempelvis om de blir utsatta för sexuella trakasserier”, berättar Jaana Tervo.

Barnombudsmannadelegationen har lämnat ett initiativ om organiseringen av barnens intressebevakning. Initiativet fäster uppmärksamhet vid behoven att utveckla barnens intressebevakning inom barnskyddet, vid brottsmål och i svåra vårdnadstvister. Initiativet har lagts ut på barnombudsmannens webbplats på adressen www.lapsiasia.fi/nyt/aloitteet.

Europarådets riktlinjer för ett rättsväsende som tar hänsyn till barnens behov *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice* har publicerats på engelska på Europarådets webbplats. Barnombudsmannens byrå publicerar en finskspråkig översättning av rekommendationerna under 2012.

Riktlinjer på Europarådets websida på engelska
http://bit.ly/coe_childfriendly_justice

Barnperspektivet blir starkare inom fängvården

Brottspåföljdsverket påbörjar arbetet med att utarbeta riktlinjer för barn- och familjearbetet och ordna personalen utbildning om barnperspektivet. Justitieministe-

riet vill i sin tur säkerställa utvecklandet av barnvänliga möten. Brottspåföljdsverket och justitieministeriet berättade om sina planer i sitt svar på barnombudsmannadelegationens initiativ.

I ett initiativ i mars 2011 föreslog barnombudsmannadelegationen att justitieministeriet, social- och hälsovårdsministeriet och Brottspåföljdsverket utarbetar en strategi för barn- och familjearbetet, stärker kunskapsunderlaget om barn i fångfamiljer samt införandet av barnets rättigheter i utbildningen av personalen inom fängvården. Delegationen föreslog också att varje fängelse fick en ansvarsperson för barnvården på samma sätt som i Sverige. Även barnskyddet i kommunerna borde beakta fångfamiljernas behov.

Barnombudsmannen Maria Kaisa Aula betraktar också den planerade intensifieringen av samarbetet mellan barnskyddet i kommunerna och Stiftelsen för Kriminalvårdens Främjande som ett viktigt initiativ.

”Om löftena infrias, förbättras våra möjligheter att få information under de närmaste åren om hur många barns liv som påverkas av att någon av föräldrarna fått ett fängelsestraff. De skadliga verkningarna av en förälders fängelsestraff i deras barns vardag måste minimeras”, betonar hon.

Lausunnot ja aloitteet vaikuttavat

■ Lapsiasiavaltuutettu vaikuttamistyön välineitä ovat selvitykset, aloitteet, lausunnot, aloitteet ja julkaisut. Lapsiasiavaltuutetun toimisto osallistui vuoden 2011 mittaan myös seitsemään valtionhallinnon työryhmään. Työryhmät käsitelivät mm. sisäisen

turvallisuuden ohjelman valmistelua, vanhempainvapaiden uudistamista sekä päihdeperheiden lasten tukemista.

Lausuntoja annettiin ministeriöille ja eduskunnalle yhteensä 31. Niistä huomattava osa annettiin

Utlåtanden och initiativ har påverkan

■ Barnombudsmannen använder utredningar, initiativ, utlåtanden och publikationer i sitt arbete för att påverka. År 2011 medverkade barnombudsmannens byrå också i sju arbetsgrupper inom statsförvaltningen. Arbetsgrupperna behandlade bland annat beredningen av programmet för intern säkerhet, re-

formen av föräldraledigheterna och stödet till barn i missbrukarfamiljer.

Barnombudsmannen gav sammanlagt 31 utlåtanden till ministerier och riksdagen. En betydande del av dem gavs till utrikesministeriet, och gällde utvärdering av FN:s och Europarådets fördrag om mänskliga

ulkoministeriölle ja ne arvioivat erilaisia YK:n sekä Euroopan Neuvoston ihmisoikeussopimuksia ja niihin liittyviä raportteja. Muina aiheina olivat muun muassa koulutukseen liittyvät ehdotukset, tieliikenteen turvallisuussuunnitelma, joukkoliikenteen valtakunnallinen palvelutaso sekä isyyslain ja adoptiolain uudistaminen.

Lapsiasiavaltuutetun johdolla ja tämän työn tukena toimiva asiantuntijoista koottu lapsiasianeuvottelukunta teki myös vuoden mittaan useita aloitteita. Aiheina olivat muun muassa vankiperheiden lasten oikeuksien vahvistaminen, verkoperusteisen nuoriso- ja lastensuojelutyön kehittäminen sekä kuntauudistus. Kaikki lausunnot, aloitteet ja kannanotot löytyvät lapsiasiavaltuutetun verkkopalvelusta www.lapsiasia.fi.

Lapsiasiavaltuutetun tukena toimii nuorten neuvonantajien ryhmä, johon kuuluu 16 yli 13-vuotiasta jäsentä. Ryhmä kokoontuu toimistolla 5–6 kertaa vuodessa. 2011 nuoret tekivät retken eduskuntaan sekä tapasivat opetusministeri Henna Virkkusen.

Barnombudsmannen biträds av en grupp unga rådgivare, som består av 16 medlemmar över 13 år. Gruppen sammanträder på barnombudsmannens byrå 5–6 gånger om året. År 2011 gjorde ungdomarna en exkursion till riksdagen och träffade undervisningsminister Henna Virkkunen.

rättigheter och rapporter i anslutning till dem. Andra ämnen var bland annat förslag i anslutning till utbildningen, säkerhetsplanen för vägtrafiken, den nationella servicenivån inom kollektivtrafiken samt reformen av faderskaps- och adoptionslagen.

Även barnombudsmannadelegationen, som fungerar under barnombudsmannens ledning och som dennes stöd, lämnade flera initiativ under året. De handlade bland annat om stärkandet av rättigheterna för barn i fångfamiljer, utvecklingen av det webbaserade ungdoms- och barnskyddsarbetet samt kommunreformen. Alla utlåtanden, initiativ och ställningstaganden finns i barnombudsmannens webbtjänst på adressen www.lapsiasia.fi.

Myös vapaaehtoisten rikostaustat selvitettävä

Lapsiasiavaltuutettu halusi toimistolle tulleiden kansalaisyhteydenottojen perusteella jouduttaa lainsäädännön tarkistamista, jotta lasten kanssa työskentelevien rikostausta selvitettäisiin nykyistä paremmin. Lapsiasiavaltuutettu jätti vuoden 2012 alussa asiaa koskevan aloitteen oikeusministeriölle sekä työ- ja elinkeinoministeriölle.

Ministeriöt vastasivat maaliskuussa 2012, että uuden lainsäädännön valmisteluun perustetaan työryhmä. Lisäksi nykyisen lainsäädännön toimivuudesta ja uudistamistarpeista käynnistetään selvitys.

Lapsiasiavaltuutetun aloite kiinnitti huomiota siihen, ettei pelkästään pitkäaikaisissa työ- ja virkasuhteissa lasten kanssa toimivien taustojen selvittäminen riitä. Laki tulee ulottaa myös vapaaehtoistyöhön ja yrittäjätoimintaan. Kotonaan perhepäivähoitoa tarjoavien tai perhehoitajina toimivien puolisoiden taustat tulisi niin ikään selvittää. Lisäksi taustat tulisi tarkistaa säännöllisesti esimerkiksi kolmen vuoden välein.

Även frivilligarbetarnas brottsbakgrund ska utredas

Utifrån de medborgarkontakter som barnombudsmannens byrå mottagit ville barnombudsmannen snabba upp justeringen av lagstiftningen, så att brottsbakgrunden för personer som arbetar med barn skulle utredas mer ingående än i dag. Barnombudsmannen lämnade ett initiativ om detta till justitieministeriet och till arbets- och näringsministeriet i början av 2012.

I mars 2012 svarade ministerierna att de utser en arbetsgrupp med uppdraget att bereda den nya lagstiftningen. Dessutom inleds en utredning av den nuvarande funktionen av och behovet att reformera den nuvarande lagstiftningen.

Barnombudsmannens initiativ fäste uppmärksamhet vid att det inte räcker med att endast utreda brottsbakgrunden för personer som arbetar med barn i långvariga arbets- och tjänsteförhållanden. Lagen måste utsträckas även till att omfatta frivilligarbetet och företagarkerksamheten. Även bakgrunden för makar till dem som tillhandahåller familjevård i sitt eget hem eller som fungerar som familjevårdare bör utredas. Dessutom bör bakgrunden kontrolleras regelbundet, exempelvis med tre års intervaller.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto 2011

Lapset ja nuoret osallistuivat entistäkin tiiviimmin lapsiasiavaltuutetun toimiston työhön. Nuorten neuvonantajaryhmän sekä Suomen Lasten Parlamentin jäsenten näkemyksiä koottiin useisiin lapsiasiavaltuutetun toimiston lausuntoihin ministeriöille.

Barnombudsmannens byrå 2011

Barn och unga deltar alltmer i arbetet vid barnombudsmannens byrå. Åsikter av rågivargruppen för unga och medlemmar i Barnens Parlament i Finland samlades in för flera utlåtanden som barnombudsmannens byrå lämnade till olika ministerier.

Lasten ja nuorten vahvan osallistumisen vuosi 2011

■ Lasten ja nuorten kokemustiedon hyödyntämistä palveluiden laadun arvioinnissa edistettiin niin terveydenhuollossa kuin lastensuojelussa. *Uskomme sinuun – Usko Sinäkin* -kiertueella toimiston asiantuntijat yhteistyökumppaneineen tapasivat yhteensä 120 kodin ulkopuolelle sijoitettua lasta ja nuorta. Yli 50 lapsipotilaan näkemykset terveydenhuollosta välitettiin osaksi Euroopan neuvoston kyselyä. Huonokuuloisten ja kuurojen lasten arvioita omasta arjestaan koottiin yhteistyössä Kuurojen Liitto ry:n kanssa.

Lasten ja nuorten näkökulma välittyi myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen seurantaan. Lapsiasiavaltuutettu osallistui ensimmäistä kertaa raportointiin YK:n lapsen oikeuksien komitealle lapsen oikeuksien tilasta Suomessa. Lapsiasiavaltuutettu koordinoi raportointia Maria Herczogin sekä lasten ja nuorten vaikuttajaryhmien tapaamisen Jyväskylässä. Sekä lasten ja nuorten että lapsiasiavaltuutetun viestit huomioitiin hyvin komitean suosituksissa Suomen hallitukselle.

Lapsen oikeuksien viestinnän teemana oli lapsen oikeus kasvatukseen. Yhteistyökumppaneiden kanssa

julkaistiin artikkelikirja *10 kysymystä kasvatuksesta*. Sen pääviestiksi kiteytyi *Yksin kasvattamisen ja yksin kasvamisen aika on ohi*. Yhteistyö kasvatusteemassa tiivistyi Suomen Vanhempainliiton, THL:n ja seurakunnallisten palvelujärjestöjen kanssa.

Vuoden aikana ilmestyi merkittäviä verkkojulkaisuja, kuten selvitys potilasasiamiesten työstä lapsinäkökulmasta, tutkimus lapsivaikutusten arvioinnista Suomessa ja kansainvälisesti sekä linjaus vammaispolitiikkaan ”Erityistä tukea tarvitseva lapsi on ensisijaisesti lapsi”. Lapsen oikeuksista tiedotettiin lapsille sekä uudistuneilla lasten sivuilla että selkokielisellä esitteellä.

Valtionhallinnossa keskityttiin vaikuttamaan uuden hallituksen ohjelmaan. Yhteistyöverkoston kanssa koottu ”Lasten ja nuorten hallitusohjelma” jaettiin kansanedustajille sekä puolueille ja julkaistiin myös lapsiasiavaltuutetun vuosikirjassa. Vuosikirja jaettiin uudelle eduskunnalle ”päättäjän käsikirjaksi” lapsisyntävälliseen Suomeen. Lapsiasiavaltuutetun toimisto rohkaisi myös kuntapäättäjiä lasten kokemustiedon hyödyntämiseen.

Ett år av aktivt deltagande för barn och unga 2011

■ Utnyttjandet av barnens och de ungas erfarenhetsbaserade kunskaper vid utvärdering av kvalitet främjades inom både hälsovården och barnskyddet. På *Uskomme sinuun – Usko Sinäkin*-turnén träffade byråns experter och deras samarbetspartner sammanlagt 120 barn och unga som placerats utanför hemmet. Över 50 barnpatienters åsikter om hälsovården skickades till Europarådet för att införas i rådets enkät. Barn med nedsatt hörsel och döva barn fick bedöma sin vardag. Uppgifterna samlades in i samarbete med Dövas förbund.

Barnens och de ungas perspektiv tillämpades även inom uppföljningen av förverkligandet av FN:s barnkonvention. Barnombudsmannen deltog för första gången i rapporteringen till FN:s kommitté för barnets rättigheter om förverkligandet av barnets rättigheter i Finland. Barnombudsmannen samordnade en träff mellan rapportören Maria Herczog och opinionsbildargrupper för barn och unga i Jyväskylä. Såväl barnens och de ungas som barnombudsmannens budskap beaktades omsorgsfullt i kommitténs rekommendationer till Finlands regering.

Temat för informationen om barnets rättigheter var

barnets rätt till fostran. Tillsammans med samarbetspartner publicerades artikelsamlingen *10 kysymystä kasvatuksesta* (10 frågor om fostran). Dess huvudsakliga budskap var *Tiden att fostra ensam och att växa upp ensam är förbi*. Samarbetet kring fostran med Finlands Föräldraförbund, Institutet för välfärd och hälsa THL och församlingarnas serviceorganisationer intensifierades.

Under året utgavs viktiga webbpublikationer, såsom en utredning av patientombudsmännens arbete från barnens perspektiv, en undersökning av barnkonsekvensbedömningen i Finland och internationellt samt ställningstagandet till handikappolitiken om att ett barn som behöver särskilt stöd är i första hand ett barn. Information om barnets rättigheter för barn publicerades både på barnombudsmannens nya sidor för barn och i en lättläst broschyr.

Inom statsförvaltningen låg fokus på att påverka det nya regeringsprogrammet. Barnens och de ungas regeringsprogram, som sammanställdes tillsammans med samarbetsnätverket delades ut till riksdagsledamöterna och partierna, och publicerades också i barnombudsmannens årsbok. Årsboken delades ut till den nya

Lapsiasianeuvottelukunta linjasi kantansa kuntaau-distukseen. Se myös vauhditti vankiperheiden lasten aseman ja oikeuksien edistämistä. Lapsiasiavaltuutettu ja vähemmistövaltuutettu antoivat yhteiset suositukset lasten kokeman syrjinnän vähentämisestä.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto hankki toimeksiantosopimuksen perusteella palveluita Medita Communication Oy:ltä Jyväskylästä (tiedotuksen tuki ja toimintakertomuksen toimitustyö), Workshop Pälvä Oy:ltä Helsingistä (graafinen ja visuaalinen suunnittelu) sekä Jyväskylän yliopiston Agora Game Lab:lta (lasten verkkosivut). Käännöspalveluita ostettiin Semantix Oy:ltä. Tiedotusvälineiden seurantalpalvelu ostettiin Cision Oy:ltä.

Tietoa lapsiasiavaltuutetun toiminnasta:

Toimintasuunnitelma vuodelle 2011

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011:5.

Verksamhetsplan 2011

Barnombudsmannens byrås publikationer 2011:6.

Toimintakertomus 2011

www.lapsiasia.fi/julkaisut/

Lapsiasiavaltuutetun vuosi 2011 numeroina

- Tehtiin 5 aloitetta
- Annettiin 31 lausuntoa ministeriöille ja eduskunnalle
- Osallistuttiin 7 valtionhallinnon työryhmään
- Eri tilaisuuksissa esiinnyttiin aikuisille 66 kertaa
- Lapsia tavattiin 40 tilaisuudessa
- Otettiin vastaan 452 yhteydenottoa kansalaisilta
- Tuotettiin 11 julkaisua
- Julkaistiin 48 tiedotetta ja netti uutista
- Mediaosumia keskimäärin 49 / kk
- Lapsiasiavaltuutetun omia kirjoituksia mediassa 24
- www.lapsiasia.fi sivuilla kävi 38 000 eri kävijää
- Lasten sivuilla www.lastensivut.fi 17 854 kävijää
- Käytettiin 505 825 euroa, joista palkkoihin 313 246 euroa ja toimintamenoihin 192 579 euroa
- Yleiseen viestintään ja tiedotukseen käytettiin toimintamenoista noin 42 000 euroa. Lapsen oikeuksien edistämiseen ja tiedotukseen käytettiin noin 41 000 euroa

riksdagen som ”beslutsfattarens handbok” till ett barnvänligt Finland. Barnombudsmannens byrå uppmunttrade också de kommunala beslutsfattarna att utnyttja barnens erfarenhetsbaserade kunskaper.

Barnombudsmannadelegationen tog också ställning till kommunreformen. Delegationen bidrog också till att snabba upp främjandet av barnens ställning och rättigheter i fångfamiljer. Barnskyddsombudsmannen och minoritetsombudsmannen gav gemensamma rekommendationer för minskning av den diskriminering som barn upplever.

Utifrån ett uppdragsavtal upphandlade barnombudsmannens byrå tjänster av Medita Communication Oy i Jyväskylä (stöd för informationen och redigering av verksamhetsberättelsen), Workshop Pälvä Oy i Helsingfors (grafisk och visuell design) samt Agora Game Lab vid Jyväskylä universitet (barnens webbplats). Översättningstjänster upphandlades av Semantix Oy. Tjänsten för uppföljning av medierna upphandlades av Cision Oy.

Information om barnombudsmannens verksamhet:

Toimintasuunnitelma vuodelle 2011

Barnombudsmannens byrås publikationer 2011:5.

Verksamhetsplan 2011

Barnombudsmannens byrås publikationer 2011:6.

Verksamhetsberättelse 2011

www.lapsiasia.fi/julkaisut/

Barnombudsmannens år 2011 i siffror

- 5 initiativ
- 31 utlåtanden till ministerier och riksdagen
- Medverkan i 7 arbetsgrupper inom statsförvaltningen
- 66 framträdanden i evenemang för vuxna
- Träffar med barn i 40 evenemang
- 452 mottagna medborgarkontakter
- 11 publikationer
- 48 meddelanden och webbnyheter
- Genomsnitt 49 träffar i medierna per månad
- 24 texter av barnombudsmannen publicerades i medierna
- Webbplatsen www.lapsiasia.fi hade 38 000 besökare
- Barnens sidor på adressen www.lastensivut.fi hade 17 854 besökare
- Utgifterna var 505 825 euro, varav 313 246 euro utgjordes av löner och 192 579 euro av verksamhetsutgifter
- Av verksamhetsutgifterna utgjorde kommunikation och information 42 000 euro och främjandet av barnets rättigheter och kommunikation likaså 41 000 euro

Esimerkkejä tapaamisista lasten ja nuorten sekä aikuisten kanssa vuonna 2011

Vuoden 2011 aikana toimiston henkilökunta tapasi yhteensä noin 950 lasta ja nuorta eri tilaisuuksissa. Lapsiasiavaltuutetun toimisto oli mukana myös 67 aikuisille tarkoitettussa tilaisuudessa eri puolilla maata.

Exempel på sammankomster med barn och unga samt vuxna år 2011

År 2011 mötte byråns personal cirka 950 barn och unga på olika evenemang. Barnsombudmannens byro deltog 67 olika evenemang på olika håll i landet.

 Tapaamiset lasten ja nuorten kanssa

 Lapsiasiavaltuutetun toimiston luento- ja puhetilaisuuksia aikuisille

Sisu-kissan vierailut kouluilla

OULU

USUS-kiertue

MUHOS

USUS-kiertue

KUOPIO

USUS-kiertue

VAASA

4.10. USUS-kiertueen nuorten foorumi

ÄÄNEKOSKI

13.10. Keskiuomaalaisten vaikuttajanuorten foorumi

SUOLAHTI

Nuoriso-ohjaajaksi opiskelevien tilaisuus

JYVÄSKYLÄ

11.3. Nuorisovaltuustojen liiton Keski-Suomen piirikokous

15.–16.3. Tieteen päivät eskari-ikäisille Jyväskylän yliopistolla

Selviytyjät-tiimi

Nuoret Neuvonantajat

PORI

USUS-kiertue

TAMPERE

14.–15.11. Suomen lasten parlamentin suuristunto

Loue, Tervola

Oulu
Uleåborg

Muhos

JYVÄSKYLÄ

25.2. ELY-keskuksen seminaari: puheenvuoro lasten ja nuorten liikenneturvallisuudesta *Liikenneturvallisuus – elämän ja kuoleman kysymys*

LAHTI

24.8. Sihti ja Seitti hankkeiden loppuseminaari: puhe *Eropalveluiden kehittäminen*

JÄRVENPÄÄ

31.3. Romanit ja kirkko -neuvottelupäivät: puhe *Romanilasten hyvinvointi ja oikeuksien toteutuminen*

HELSINKI

16.2. Helsingin yliopistosairaala: puhe *Lasten oikeudet sairaalassa – osa tulevaisuuden laatutyötä*

23.3. Tiukula -talo: *Minä selviydyn* -foorumi aikuisille sijaishuollon kehittäjille

10.5. Valtakunnallisilla sosiaaliamiespäivät: puhe *Lapsen oikeudet ja sosiaaliamiesten työ*

29.9. Pääkaupunkiseudun lastensuojelupäivät: avauspuheenvuoro

6.10. Etelä-Suomen aluehallintoviraston lähialueyhteistyön seminaari Pietarin alueen lastensuojelutoimijoille: puhe *Kansallinen lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan toimintaohjelma vuosille 2010–2015*

23.11. Suomessa toimiville kirkkoille ja uskonnollisille yhteisöille järjestetty Sosiaali- ja terveysministeri Paula Risikon tilaisuus: *Lapsella on oikeus kasvatukseen* -alustuspuheenvuoro keskustelulle

Helsinki

17.11. Plan-lastenhallituksen juhлагаala
USUS-kiertue

Espoo
USUS-kiertue

Lahti

Lahti

Järvenpää

Träskända

Helsinki

Helsingfors

Ruskeasuo, Helsinki

Helsinki

Helsinki

Helsinki

Helsinki

Helsinki

Helsinki

Helsinki

Helsinki

Helsinki

Helsinki

Helsinki

Helsinki

Helsinki

Helsinki

Helsinki

Helsinki

Helsinki

Helsinki

Lapsiasiavaltuutettu somessa!

60

Lapsiasiavaltuutettu mukaan sosiaaliseen mediaan

■ Entistä useammalle suomalaiselle internet on jo tärkein media. Myös lapsiasiavaltuutetun mediaaktiivisuuden painopiste on siirtymässä verkkoon ja sosiaaliseen mediaan. *Twitter*-päivitykset nostettiin lapsiasiavaltuutetun verkkopalvelun etusivulle. *Facebookissa* Maria Kaisa Aulan henkilökohtainen profiili kokosi lyhyessä ajassa yli 1 600 seuraajaa.

Lapsiasiavaltuutetun verkkopalvelut toimivat suomeksi ja valituin osin ruotsiksi, englanniksi ja saameksi.

Lapsiasiavaltuutetun medianäkyvyys hiljensi erittäin vilkkaasta edellisvuodesta. Osumia oli perinteisessä mediassa edelleen keskimäärin 49 kuukaudessa. Media kommentoi muun muassa vanhempainvapaatyöryhmän ehdotuksia, perheiden yhteisen ajan merkitystä ja mahdollisuuksia saada kotiapua arkeen sekä alkoholin mielikuvamainonnan kieltämistä.

Mediatilaa saivat myös lapsiasiavaltuutetun ehdotus lapsi- ja perheministeristä sekä suomalaisen kasvatuserinteen uudelleen arviointi. Tutkimustieto van-

hempien uupumuksen yhteydestä kuritusväkivallan käyttöön herätti huomiota, kuten myös uutinen isovanhempien yhteydenotoista lapsiasiavaltuutetulle ja tämän ehdotus lapsen ihmissuhteiden turvaamiseksi perheiden erotilanteissa.

Toimittajat nostivat esille Jehovan todistajien uskonnollisen yhteisön ongelmat sekä seksuaalirikoksiin tuomittuja lasten kanssa työskentelemästä estävän lain-säädännön puutteet. Lapsiasiavaltuutetun toimisto laati kannanoton lasten oikeuksista uskonnollisissa yhteisöissä sekä vauhditti aloitetta lasten kanssa työskentelevien rikostaustaa koskevan lain uudistamiseksi.

Odotettua vähemmän huomiota sai YK:n lapsen oikeuksien komitean edustajan perehtyminen lapsen asemaan ja oikeuksiin Suomessa. Komitean suositukset Suomen hallitukselle valmistuivat kesäkuussa ja keskustelu osuvista huomioista hiljensi kesälomakauden käynnistyttyä.

Barnombudsmannen medverkade i de sociala medierna

■ Internet är numera det viktigaste mediet för allt fler finländare. Även barnombudsmannen håller på att förflytta tyngdpunkten av sina medieaktiviteter till webben och de sociala medierna. *Twittermeddelandena* placeras på startsidan i barnombudsmannens webbtjänst. I *Facebook* fick Maria Kaisa Aulas personliga profil på en kort tid över 1 600 följare.

Barnombudsmannens webbtjänst innehåller information på finska, och till valda delar även på svenska, engelska och samiska.

Barnombudsmannens synlighet i medierna minskade från året innan, som var mycket livligt. I de traditionella medierna fick barnombudsmannen fortfarande i genomsnitt 49 träffar per månad. Medierna kommenterade bland annat föräldraledighetsarbetsgruppens förslag, betydelsen av gemensam tid för familjerna, familjernas möjligheter att få hemhjälp i vardagen samt förbudet av imagereklam för alkohol.

Medieutrymme fick även barnombudsmannens förslag om en barn- och familjeminister samt om omvärdering av den finländska traditionen inom uppfostran.

Forskningsresultat om förbindelsen mellan föräldrarnas utbrändhet och användningen av kroppslig åga väckte uppmärksamhet, liksom även nyheten om mor- och farföräldrar som tar kontakt med barnombudsmannen och barnombudsmannens förslag för tryggande av barnets mänskliga relationer vid föräldrarnas skilsmässa.

Journalisterna lyfte fram problemen inom samfundet Jehovas vittnen samt bristerna i lagstiftning som förbjuder personer som dömts för sexualbrott att arbeta med barn. Barnombudsmannens byrå utfärdade ett ställningstagande om barnens rättigheter i religiösa samfund och gav fart åt förslagen om reform av lagen om brottsbakgrunden hos personer som arbetar med barn.

Det besök som representanten för FN:s kommitté för barnets rättigheter gjorde i syfte att informera sig om barnets ställning och rättigheter i Finland väckte mindre uppmärksamhet än väntat. Kommitténs rekommendationer till Finlands regering blev färdiga i juni och diskussionen om de träffande observationerna avtog efter att semesterperioden börjat.

Toimiston henkilöstö ja tehtävät Byråns personal och arbetsbeskrivningar

Maria Kaisa Aula
Lapsiasiavaltuutettu
Barnombudsmannen

- toiminnan ja talouden suunnittelu
- toiminnan yleinen johtaminen
- esimiestehtävät
- vaikuttamistyö ja viestintä
- lausunnot ja aloitteet yhdessä lakimiehen kanssa
- planering av verksamheten och ekonomin
- ledning av verksamheten
- chefsuppgifter
- påverkan och kommunikation
- utlåtanden och initiativ tillsammans med juristen

Jaana Tervo
Lakimies
Jurist

- vaikuttamistyö (lausunnot)
- kansalaisyhteydenotot
- YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen seurantaprosessi
- lasten hyvinvoinnin seuranta, verkostoituminen, tiedottaminen
- lasten mielipiteiden selvittäminen oman vaikuttamistyön tueksi
- lapsiasianeuvottelukunnan sihteeri
- påverkan (utlåtanden)
- medborgarkontakter
- uppföljning av FN:s konvention om barnets rättigheter
- uppföljning av barnens välbefinnande, nätverksbildning, information
- utredning av barnens åsikter som stöd för påverkansarbetet
- barnombudsmannadelegationens sekreterare

62

Kirsi Pollari
Ylitarkastaja
Överinspektör
(24.1.–10.6.2011,
27.12.–31.12.2011)

- hallinto ja talous
- vaikuttamistyö (aloitteet)
- kansalaisyhteydenotot
- lapsiasianeuvottelukunnan sihteeri
- förvaltning och ekonomi
- påverkan (initiativ)
- medborgarkontakter
- barnombudsmannadelegationens sekreterare

Anne Hujala
Ylitarkastaja
Överinspektör
(1.1.–23.1.2011,
11.6.–26.12.2011)

Jouko Laaksonen
Ylitarkastaja
Överinspektör
1.2.2012–

- lasten osallistuminen ja viestintä lapsen oikeuksista
- lasten osallistumismahdollisuuksien edistäminen yleisesti; kansainväliset, kansalliset ja alueelliset toimijaverkostot
- lasten hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisen seuranta ja mielipiteiden selvittäminen
- barnens deltagande och kommunikation om barnets rättigheter
- allmänt främjande av barnens möjligheter till deltagande; internationella, nationella och regionala aktörsnätverk
- utredning av förverkligandet av barnens välbefinnande och rättigheter samt utredning av barnens åsikter

Johanna Kiili
Ylitarkastaja
Överinspektör
1.4.2011–
(virkavapaalla 1.1.2012–)

Pirkko-Liisa Rautio
Osastosihteeri
Avdelningssekreterare

- yhteydenpito, viestintä
- toimistotehtävät
- lapsiasiavaltuutetun sihteerin tehtävät
- laskujen käsittely ja talouden seuranta
- asiakirjojen säilytys ja sähköisen asiakirjahallinnan pääkäyttäjä
- lapsiasiavaltuutetun verkkosivujen päivittäminen
- toimistotavaroiden, lehtien ja kirjojen tilaukset
- kontaktit, kommunikation
- kontorsuppgifter
- barnombudsmannens sekreterare
- behandling av fakturor och uppföljning av ekonomin
- förvaring av handlingar och administratör av den elektroniska dokumenthanteringen
- uppdatering av barnombudsmannens webbsidor
- beställning av kontorsartiklar, tidningar och böcker

www.lapsiasia.fi
www.lastensivut.fi

Senni Arponen
Korkeakouluharjoittelija / högskolepraktikant
(1.9.–31.11.2011)
Suunnittelija / planerare 1.1.–29.2.2012

- selvitys lapsille suunnatuista verkkopalveluista
- kansalaisyhteydenotot
- utredning av webbtjänsterna för barn
- medborgarkontakter

Hanna Ikonen
Korkeakouluharjoittelija / högskolepraktikant
(10.4.–9.7.2011)

- *Apua moneen ongelmaan* -osion valmistelu Lasten sivuille
- beredning av sektionen *Hjälp för många problem* på barnens sidor

Sari Salmijärvi
Työelämävalmennettava / i arbetslivsträning
(2011)

- toimistotyöt
- kontorsarbete

Reetta Peltonen
Lapsiasianeuvottelukunnan sihteeri
(sivutoiminen)
Barnombudsmannadelegationens
sekreterare (på deltid)
11.4.2012 –

Sihteeri / sekreterare **Maarit Kuikka**
15.9.2011–31.1.2012

lapsiasiavaltuutettu@stm.fi
etunimi.sukunimi@stm.fi
förmamn.efternamn@stm.fi

Lapsiasianeuvottelukunnan kokoonpano 2011–2015 Barnombudsmannadelegationens medlemmar 2011–2015

PUHEENJOHTAJA ORDFÖRANDE

Maria Kaisa Aula
lapsiasiavaltuutettu,
Lapsiasiavaltuutetun toimisto
barnombudsman,
Barnombudsmannens byrå

VARAPUHEENJOHTAJA VICE ORDFÖRANDE

Tarja Kahiluoto
neuvotteleva virkamies,
Sosiaali- ja terveystieteiden
konsultativ tjänsteman,
Social- och hälsovårdsministeriet

JÄSENET (VARAJÄSENET) MEDLEMMAR (SUPPLEANTER)

Riitta Viitala
kehittämispäällikkö, Sosiaali- ja terveystieteiden
utvecklingschef, Social- och hälsovårdsministeriet
(*Esa Iivonen*
hallitusneuvos, Sosiaali- ja terveystieteiden
regeringsråd, Social- och hälsovårdsministeriet)

Päivi Rotola-Pukkila
lainsäädäntöneuvos, Ulkoasiainministeriö
lagstiftningsråd, Utrikesministeriet
(*Suvikki Silvennoinen*
ulkoasiainsihteri, Ulkoasiainministeriö
utrikesråd, Utrikesministeriet)

Outi Kemppainen
lainsäädäntöneuvos, Oikeusministeriö
lagstiftningsråd, Justitieministeriet
(*Niklas Wilhelmsson*
erikoissuunnittelija, Oikeusministeriö
specialplanerare, Justitieministeriet)

Antti Simanainen
poliisitarkastaja, Sisäasiainministeriö
polisinspektör, Inrikesministeriet
(*Tiina Sinkkanen*
lainsäädäntöneuvos, Sisäasiainministeriö
lagstiftningsråd, Inrikesministeriet)

Georg Henrik Wrede
johtaja, Opetus- ja kulttuuriministeriö
direktör, Undervisnings- och kulturministeriet
(*Sini Korpinen*
pääsihteri, Opetus- ja kulttuuriministeriö
generalsekreterare, Undervisnings- och kulturministeriet)

Eeva-Riitta Pirhonen
johtaja, Opetus- ja kulttuuriministeriö
direktör, Undervisnings- och kulturministeriet
(*Heli Jauhola*
ylitarkastaja, Opetus- ja kulttuuriministeriö
överinspektör, Undervisnings- och kulturministeriet)

Anna-Liisa Tarvainen
toimitusjohtaja, Liikenneturva
verkställande direktör, Trafikskyddet
(*Anne-Marie Välikangas*
neuvotteleva virkamies, Valtiovarainministeriö
konsultativ tjänsteman, Finansministeriet)

Jukka Mäkelä
kehittämispäällikkö, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
utvecklingschef, Institutet för hälsa och välfärd THL
(*Riittakerttu Kaltiala-Heino*
vastuualuejohtaja, Tampereen yliopistollinen sairaala
ansvarsområdesdirektör,
Tammerfors universitetets centralsjukhus)

ASIAN TUNTIJAT
SAKKUNNIGA

Tommas Kurttila
toiminnanjohtaja, Suomen Vanhempainliitto ry
verksamhetsledare, Finlands Föräldraförbund rf
(**Mikko Oranen**
kehittämispäällikkö,
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL)
utvecklingschef,
Institutet för hälsa och välfärd THL)

Jukka Tahvanainen
pääsihteeri, Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry
generalsekreterare, Finlands Ungdomssamarbete
Allians rf
(**Valtteri Aine**
puheenjohtaja, Suomen Lukiolaisten liitto ry
ordförande, Suomen Lukiolaisten liitto ry)

Päivi Kähkönen
johtaja, Kirkkohallitus
direktör, Kyrkostyrelsen
(**Lasse Halme**
pääsihteeri, Seurakuntien Lapsityön Keskus ry
generalsekreterare,
Seurakuntien Lapsityön Keskus ry)

Aila Puustinen-Korhonen
erityisasiantuntija, Suomen Kuntaliitto
specialsakkunnig, Finlands Kommunförbund
(**Taru Kuosmanen**
tilaajapäällikkö, Tampereen kaupunki
beställarchef, Tammerfors stad)

Elli Aaltonen
ylijohtaja, Itä-Suomen aluehallintovirasto
överdirektör, Regionförvaltningsverket
i Östra Finland
(**Markku Rimpelä**
tilaaja johtaja, Hämeenlinnan kaupunki
beställardirektör, Tavastehus stad)

Pentti Arajärvi
professori, Lastensuojelun Keskusliitto ry
professor, Centralförbundet för Barnskydd rf
(**Anna Roinevirta**
hallituksen jäsen, sosiaalityön johtaja
Lastensuojelun Keskusliitto ry, Janakkalan kunta
styrelsemedlem, direktör för socialarbetet,
Centralförbundet för Barnskydd rf,
Janakkala kommun)

Maarit Alasuutari
puheenjohtaja, Lapsuudentutkimuksen seura ry
ordförande, Lapsuudentutkimuksen seura ry

Anne Alitolppa-Niitamo
monikulttuurisuusasioiden päällikkö, Väestöliitto ry
chef för multikulturella ärenden, Väestöliitto ry

Eva Biaudet
vähemmistövaltuutettu
minoritetsombudsman

Noora Ellonen
erikoistutkija, Poliisiammattikorkeakoulu
specialforskare, Polisyrkeshögskolan

Irmeli Halinen
opetusneuvos, Opetushallitus
undervisningsråd, Utbildningsstyrelsen

Inka Hetemäki
ohjelmajohtaja, Suomen Unicef
programdirektör, Unicef Finland

Mirjam Kalland
pääsihteeri, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry
generalsekreterare, Mannerheims Barnskyddsförbund rf

Kirsti Kurki-Suonio
vanhempi oikeusasiamiehensihteeri,
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
äldre justitieombudsmannasekreterare,
Riksdagens justitieombudsmans kansli

Mia Lumio
lapsiasiamies, Tampereen kaupunki
barnombudsman, Tammerfors stad

Anja Peltonen
johtaja, Kuluttajavirasto
direktör, Konsumentverket

Leo Pekkala
johtaja, Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus
direktör, Centralen för mediefostran och bildprogram

Anneli Pouta
osastojohtaja, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL)
avdelningsdirektör, Institutet för hälsa och välfärd THL

Sirkka Rousu
yliopettaja, Metropolia Ammattikorkeakoulu
överlärare, Metropolia Yrkeshögskola

Merja Salmi
toimitusjohtaja, Länsi- ja Keski-Uudenmaan
sosiaalialan osaamiskeskus Sosiaalitalo
verkställande direktör, Kompetenscentret
inom det sociala området i västra och
mellersta Nyland Socialkompetens

Hannele Sauli
erikoistutkija, Tilastokeskus
specialforskare, Statistikcentralen

Teemu Uusi-Rantala

Lapsen ottama valokuva avautuu täysin vasta keskustelussa

■ Tässä julkaisussa on nuorten kuvaajien otoksia Porin lastenkulttuurikeskuksen joka kolmas vuosi järjestettävästä lasten ja nuorten valokuvafestivaalista *Vähäx valottaa*. Vuoden 2011 teemana oli liike ja liikutus.

”Valokuvaaminen on erilaisten ilmaisujen rikkautta ja lasten valokuvailmaisuus tuo tähän kenttään oman mielenkiintoisen osuutensa. Valokuvaaminen soveltuu myös lasten ympäristösuhteen selvittämiseen, mutta vaatii aikuiselta kuvanymmärtämisen valmiuksia”, sanoo Porin lastenkulttuurikeskuksen toiminnanjohtaja, valokuvataiteilija Päivi Setälä.

”Valokuva voi toimia välineenä, jonka avulla innoitetaan kertomaan aiheesta tai sen avulla herätetään kiinnostus kohteeseen. Se voi johdattaa monenlaiseen keskusteluun ei vain kuvaan tarkoitettusta, vaan myös kaikesta siihen sattumalta osuneesta”, Päivi Setälä sanoo.

Hän muistuttaa, ettei lapsen kuvallinen ilmaisu ole vain suoran todellisuuden kuvausta, vaan suhteessa sekä kuvan tuottamisen tilanteisiin että paikkaan. Valokuvassa sattumilta vaikuttavat ilmentymät, voivat lähemmin tarkasteltuna olla lapselle se olennainen.

”Valokuvan kohteeksi tarkoitettu voi olla näkymättömissä, joko kokonaan kuvan ulkopuolella, ruohikkoon piiloutuneena tai sen edessä onkin jokin este. Tämä ei ole ’väärin kuvattu’ vaan se on lapsen kuvallista ilmaisua”, Päivi Setälä huomauttaa.

Hänestä lapsen ottama valokuva vaatii usein rinnalleen lapsen kertomuksen.

”Syyt kuvaamiseen tai paikkojen merkitys eivät avaudu ilman keskustelua lapsen kanssa. Vaikka kuvassa on ilmaisullista voimaa, kuva yksin ei suoraan kerro lapsen suhteesta paikkaan.”

Porin taidemuseon yhteydessä toimiva kaupungin lastenkulttuurikeskus tuottaa kulttuuripalveluja lapsille ja nuorille koko Satakunnan alueella. Päivi Setälä on johtanut visuaaliseen kulttuuriin ja valokuvaan erikoistunutta keskusta sen perustamisesta 2003 lähtien. Keskus on osa valtakunnallista *Taikalamppu*-verkostoa. Päivi Setälä väittelee tänä vuonna lasten valokuvailmaisusta. Hän sai lastenkulttuurin valtiopalkinnon 2010.

Lisätietoja Porin lastenkulttuurikeskuksesta www.sakulaku.fi

Noora Lehtonen

Pinja Polvi

Aarno Renfors

Maria Viitanen

Betydelsen av fotografier som barnen tagit klarnar genom samtal

■ Årsboken för barnombudsmannens byrå är illustrerad med fotografier som tagits av unga fotografer till fotofestivalen *Vähäx valottaa* (*Gissa om det exponerar*), som centralen för barnkultur i Björneborg ordnar vart tredje år. Temat för 2011 var rörelse – som omfattade både fysisk och emotionell rörelse.

”Fotografering bjuder på många olika uttrycksmöjligheter och barnens fotografiska uttryck är ett särskilt intressant inslag på detta område. Fotografering kan också användas för att utreda barnens relation till sin omgivning, men detta kräver att den vuxna har förmåga att tolka bilder”, säger verksamhetsdirektören för barnkulturcentret i Björneborg, fotokonstnären Päivi Setälä.

”Ett fotografi kan fungera som ett redskap som kan användas för att uppmuntra barn och unga att berätta om ett ämne eller väcka deras intresse för ett särskilt objekt. Ett foto kan väcka diskussioner av många olika slag inte bara om det som finns avsiktligt med på bilden, men också om det som finns med av en slump”, säger Päivi Setälä.

Hon påminner att barnets visuella uttryck inte endast förmedlar barnets direkta upplevelse av verkligheten, utan står också i relation till den situation och den plats

där bilden produceras. Element som vid första ögonkastet verkar slumpmässiga kan vara själva huvudsaken för barnet, när man tar en närmare titt på bilden.

”Det som är avsett att vara motivet för en bild kan vara osynligt, antingen helt utanför bilden, gömd i gräset eller bakom ett hinder. Det är inte ’fel fotograferat’, utan barnets sätt att uttrycka sig visuellt”, påpekar Päivi Setälä.

Enligt hennes åsikt måste ett fotografi som ett barn tagit ofta kompletteras med barnets berättelse.

”Orsaken till att bilden tagits eller platsernas betydelse klarnar inte utan samtal med barnet. Även om en bild har uttrycksmässig kraft, berättar inte bilden ensam om barnets relation till platsen.”

Stadens barnkulturcentrum, som fungerar i anslutning till Björneborgs konstmuseum, producerar kulturtjänster för barn och unga i hela Satakunta. Päivi Setälä har lett det på visuell kultur och fotografi specialiserade centret sedan dess grundande 2003. Centret är en del av det riksomfattande nätverket *Taikalamppu*. Päivi Setälä disputerar i år för doktorsgraden om barnens fotografiska uttryck. Hon fick statspriset i barnkultur 2010.

Mer information om centret för barnkultur i Björneborg www.sakulaku.fi

Johan

Polkuja 2011, porilainen lähiömaisemahanke

Lapsen oikeuksien sopimus lyhyesti

1. Jokainen alle 18-vuotias on lapsi.
2. Lapsen oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle. Ketään lasta ei saa syrjiä hänen tai hänen vanhempiensa ominaisuuksien, mielipiteiden tai alkuperän vuoksi.
3. Lapsia koskevia päätöksiä tehtäessä on aina ensimmäiseksi otettava huomioon lapsen etu.
4. Valtion on toteutettava Lapsen oikeuksien sopimuksen määräämät oikeudet.
5. Valtion on kunnioitettava vanhempien tai muiden lapsen huoltajien vastuuta, oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen kasvatuksessa.
6. Lapsella on oikeus elämään. Valtion on taattava mahdollisimman hyvät edellytykset lapsen henkiinjäämiselle ja kehitykselle omaan tahtiin.
7. Lapsi on rekisteröitävä heti syntymän jälkeen. Syntyneellä lapsella on oikeus nimeen ja kansalaisuuteen. Lapsella on oikeus tuntea vanhempansa ja olla ensisijaisesti heidän hoidettavanaan.
8. Lapsella on oikeus säilyttää henkilöllisyytensä, kansalaisuutensa, nimensä ja sukulaissuhteensa.
9. Lapsella on lähtökohtaisesti oikeus elää vanhempiensa kanssa, jos hänellä on hyvä ja turvallista olla heidän kanssaan. Vanhemmistaan erossa asuvalla lapsella on oikeus tavata ja pitää säännöllisesti yhteyttä kumpaankin vanhempansa. Tapaaminen voidaan estää, jos se on lapsen edun vastaista.
10. Jos lapsi ja hänen vanhempansa joutuvat eri valtioihin, on valtion velvollisuus käsitellä hakemus perheen jälleenyhdistämiseksi myönteisesti ja viivyttämättä.
11. Valtion pitää estää lasten laitton kuljettaminen maasta toiseen.
12. Lapsella on oikeus vapaasti ilmaista mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa. Lapsen mielipide on otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti.
13. Lapsella on mielipiteidensä ilmaisemiseksi oikeus hakea, vastaanottaa ja levittää tietoa ja ajatuksia vapaasti, kunhan se ei loukkaa muiden oikeuksia.
14. Lapsella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Vanhempien lapselle antamaa ohjausta tämän oikeuden käyttämisessä on kunnioitettava.
15. Lapsella on oikeus liittyä yhdistyksiin ja toimia niissä.
16. Lapsella on oikeus yksityisyyteen, kotirauhaan ja kirjesalaisuuteen. Hänen kunniaansa tai mainettaan ei saa halventaa.
17. Lapsella on oikeus saada tiedotusvälineiden kautta sellaista tietoa, joka on tärkeää hänen kehityksensä ja hyvinvointinsa kannalta. Lasta tulee suojella hänen hyvinvointinsa kannalta vahingolliselta tiedolta ja aineistolta.
18. Vanhemmilla on ensisijainen ja yhteinen vastuu lapsen kasvatuksesta. Heillä on oikeus saada tukea tehtäväänsä. Vanhempien tulee toimia lapsen edun mukaisesti. Valtion on turvattava päivähoito- ja lastensuojelupalvelut.
19. Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä.
20. Lapsella, joka ei voi elää perheensä kanssa, on oikeus saada erityistä suojelua ja tukea. Tällöin on kiinnitettävä huomiota lapsen kasvatuksen jatkuvuuteen sekä lapsen etniseen, uskonnolliseen ja kielelliseen taustaan.
21. Lapsi voidaan adoptoida, jos se on hänen kannaltaan paras vaihtoehto.
22. Pakolaislapsella on oikeus saada tarvitsemansa erityinen huolenpito.
23. Vammaisen lapsen pitää saada parasta mahdollista hoitoa ja apua, joka edistää hänen itseluottamustaan ja osallistumistaan.
24. Lapsella on oikeus elää mahdollisimman terveenä ja saada tarvitsemansa terveyden- ja sairaudenhoito. Odottaville äideille on taattava asianmukainen terveydenhoito.
25. Syntymäkotinsa ulkopuolelle sijoitetulla lapsella on oikeus hänelle annetun hoidon ja hänen sijoitukseensa perusteiden ajoittaiseen tarkistamiseen.
26. Lapsella on oikeus sosiaaliturvaan.
27. Lapsella on oikeus hänen kehityksensä kannalta riittävään elintasoon.
28. Lapsella on oikeus saada maksuttomasti perusopetusta. Valtion on edistettävä toisen asteen koulutusta ja opinto-ohjausta sekä ehkäistävä koulunkäynnin keskeyttämistä.
29. Koulutuksen on kehitettävä lapsen yksilöllisiä taitoja, ihmisoikeuksien sekä lapsen oman kielen ja kulttuurin kunnioitusta, vastuullista kansalaisuutta, suvaitsevaisuutta sekä ympäristön suojelua.
30. Vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaan kuuluvalla lapsella on oikeus omaan kulttuuriinsa, uskontoonsa ja kieleensä.

Varsinaisen
sopimustekstin
löydät
lyhentämättömänä
verkkosivuilta
www.lapsiasia.fi

31. Lapsella on oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan sekä taide- ja kulttuurielämään.
32. Lapsella ei saa teettää työtä, joka haittaa hänen opintojaan tai vahingoittaa hänen terveyttään tai kehitystään.
33. Lasta on suojeltava huumeilta ja laittomalta huumekaupalta.
34. Lasta on suojeltava kaikenlaiselta seksuaaliselta hyväksikäytöltä.
35. Valtioiden on estettävä lapsikauppa.
36. Lasta on suojeltava kaikelta hänen hyvinvointiaan uhkaavalta hyväksikäytöltä.
37. Lasta ei saa kiduttaa. Lasta ei saa rankaista julmalla tai halventavalla tavalla. Lapsen vangitsemisen tulee olla viimesijainen keino ja silloinkin on huomioitava hänen ikänsä mukaiset tarpeet.
38. Alle 18-vuotiasta ei saa värvätä armeijaan eikä hän saa osallistua sodankäyntiin. Aseellisissa selkkauksissa on suojeltava lapsia.*
39. Väärinkäytösten uhriksi joutunutta lasta on autettava toipumaan ja hänen sopeutumistaan yhteiskuntaan on edistettävä.
40. Lakia rikkonutta lasta on suojeltava ja hänen oikeuksiaan on kunnioitettava.
41. Jos valtion kansallinen lainsäädäntö turvaa lapselle paremmat oikeudet kuin tämä sopimus, sitä on noudatettava.
42. Valtion on huolehdittava, että kaikki kansalaiset tietävät lapsen oikeudet.
43. Tämän sopimuksen noudattamista valvoo YK:n lapsen oikeuksien komitea.
- 44.–54. Nämä artikkelit ovat päätöksiä sopimukseen liittymisestä, muuttamisesta, siitä raportoisesta ja sopimuksen muusta voimassaolosta.

* Lisäpöytäkirjassa ikäraja on nostettu 15:sta 18 ikävuoteen.

LASTEN OIKEUDET OVAT AIKUISTEN VELVOLLISUUKSIA.

- Viranomaisten on kaikissa lasta koskevilla toimenpiteissään ja päätöksissään arvioitava niiden vaikutukset lapseen, otettava huomioon lapsen etu ja kuunneltava lapsen mielipidettä.

VANHEMILLA JA HUOLTAJILLA ON ENSISIJAINEN VASTUU LAPSENSA HUOLENPIDOSTA JA KASVATUKSESTA.

- Tähän tehtävään heillä on oikeus saada tukea, ohjausta ja neuvontaa.
- Jos vanhemmat tai huoltajat eivät tuesta huolimatta pysty huolehtimaan lapsensa hyvinvoinnista, valtion on turvattava lapselle hyvä hoito sijaishoidon tai adoption kautta.

SOPIMUKSEN NOUDATTAMISTA JA LAPSEN OIKEUKSIEN TOTEUTUMISTA SEURAA YK:N LAPSEN OIKEUKSIEN KOMITEA.

- Sopimukseen liittyneiden maiden tulee raportoida edistymisestään lapsen oikeuksien toteuttamisessa komitealle viiden vuoden välein.
- Komitea esittää saamiensa määräaikaisraporttien pohjalta kunkin maan tilanteesta omat huolenaiheensa ja suosituksensa. Suomessa raportoinnista vastaa ulkoministeriö.

SOPIMUKSEN SISÄLTÖ VOIDAAN TIIVISTÄÄ KOLMEEN ERI TEEMAAN:

Protection

- Lapsella on oikeus erityiseen suojeluun ja hoivaan.

Provision

- Lapsella on oikeus riittävään osuuteen yhteiskunnan voimavaroista.

Participation

- Lapsella on oikeus osallistua ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti itseään koskevaan päätöksentekoon.

Barnkonventionen i korthet

1. Varje människa under 18 år räknas som barn.
2. Barnets rättigheter gäller alla barn. Inget barn får diskrimineras på grund av barnets eller dess föräldrars egenskaper, åsikter eller ursprung.
3. Vid alla beslut som rör ett barn ska barnets bästa prioriteras.
4. Staterna ska förverkliga de rättigheter som fastställs i barnkonventionen.
5. Staterna ska respektera föräldrars och andra vårdnadshavares ansvar, rättigheter och skyldigheter i anslutning till barnets fostran.
6. Varje barn har rätt till livet. Staterna ska trygga bästa möjliga förutsättningar för att barnet ska överleva och utvecklas i egen takt.
7. Barnet ska registreras omedelbart efter födseln. Barnet har från födseln rätt till ett namn och ett medborgarskap. Barnet har rätt att veta vilka föräldrarna är och att i första hand bli vårdat av dem.
8. Ett barn har rätt att behålla sin identitet, sitt medborgarskap, sitt namn och sina släkterelationer.
9. Ett barn har grundläggande rätt att leva tillsammans med sina föräldrar, förutsatt att han/hon har det bra och tryggt med dem. Ett barn som inte bor med sina föräldrar har rätt att träffa och hålla regelbunden kontakt med båda föräldrarna. Ifall det inte är bra för barnet att träffa föräldrarna kan man hindra umgänge.
10. Om barnet och dess föräldrar har kommit att bo i olika länder, är det statens plikt att i positiv anda och utan dröjsmål behandla en ansökan om familjeåterförening.
11. Staten ska hindra olovligt bortförande av ett barn från ett land till ett annat.
12. Barnet har rätt att fritt uttrycka egna åsikter i alla frågor som rör honom/henne. Barnets åsikter ska beaktas med hänsyn till dess ålder och mognadsgrad.
13. För att uttrycka sina åsikter har barnet rätt att fritt söka, ta emot och sprida information och tankar, förutsatt att detta inte kränker andras rättigheter.
14. Barnet har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Den vägledning föräldrarna ger barnet i detta sammanhang ska respekteras.
15. Barnet har rätt att bli medlem i föreningar och verka i dem.
16. Barnet har rätt till privatliv, hemfrid och brevhemlighet. Barnets heder eller anseende får inte kränkas.
17. Barnet har rätt att via massmedier få tillgång till sådan information som är viktigt för dess utveckling och välfärd. Barn ska skyddas mot information och material som kan ha skadlig inverkan.
18. Föräldrarna har det primära och gemensamma ansvaret för barnets fostran. De har rätt att få stöd i sin uppgift. Föräldrarna ska fungera i enlighet med barnets bästa. Staten bör se till att dagvårds- och barnskyddstjänster står till buds.
19. Barnet ska skyddas mot alla former av våld, försummelse och utnyttjande.
20. Ett barn som inte kan bo med sin familj har rätt till särskilt skydd och stöd. I sådana fall ska man beakta kontinuiteten i barnets fostran, och ta hänsyn till barnets etniska, religiösa och språkliga bakgrund.
21. Adoption kan komma i fråga om det ur barnets synvinkel är det bästa alternativet.
22. Ett flyktingbarn har rätt att få den särskilda omsorg han/hon behöver.
23. Ett handikappat barn ska ges bästa tänkbara vård och hjälp som främjar dess självförtroende och delaktighet.
24. Ett barn har rätt till bästa möjliga hälsa och till den hälso- och sjukvård han/hon behöver. Mammor ska garanteras lämplig hälso- och sjukvård.
25. Ett barn som placerats utanför sitt födelsehem har rätt till regelbunden översyn av grunderna för sin omvårdnad och placering.
26. Ett barn har rätt till social trygghet.
27. Ett barn har rätt till den levnadsstandard som behövs för dess utveckling.
28. Ett barn har rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning. Staten ska främja utbildning och studiehandledning på andra stadiet samt förebygga avbrott i studierna.
29. Utbildningen ska utveckla barnets individuella färdigheter, respekt för de mänskliga rättigheterna och för barnets eget språk och egna kultur, ansvarsfullt medborgarskap, tolerans, jämställdhet mellan könen och hänsyn till miljön.
30. Ett barn som tillhör en minoritet eller urbefolkning har rätt till sin egen kultur, religion och sitt eget språk.
31. Ett barn har rätt till vila, lek och fritid, och till att delta i konst- och kulturaktiviteter.
32. Ett barn får inte utföra arbete som kan hindra dess utbildning eller äventyra dess hälsa och utveckling.

En oavkortad version v den exakta konventionstexten hittar du på webbplatsen www.lapsiasia.fi

33. Ett barn ska skyddas från narkotika och olaglig narkotikahandel.
34. Ett barn ska skyddas mot alla former av sexuellt utnyttjande.
35. Staterna ska förhindra handel med barn.
36. Ett barn ska skyddas mot alla former av utnyttjande som kan skada dess hälsa och utveckling.
37. Inget barn får utsättas för tortyr eller annan grym eller förnedrande bestraffning. Att fängsla ett barn får endast användas som en sista utväg, och även då ska man beakta barnets åldersrelaterade behov.
38. En person under 18 år får inte värvas till armén och inte heller delta i krigföring. Vid väpnade konflikter ska barn skyddas.*
39. Ett barn som utsatts för någon form av utnyttjande bör få hjälp till rehabilitering och social återanpassning.
40. Ett barn som brutit mot lagen ska skyddas och barnets rättigheter respekteras.
41. I fall en stats nationella lagstiftning garanterar ett barn större rättigheter än vad barnkonventionen gör, ska de nationella lagarna följas.
42. Staten bör se till att alla medborgare är medvetna om barnets rättigheter.
43. FN:s kommitté för barnets rättigheter övervakar att denna konvention följs.
- 44.–54. Dessa artiklar behandlar beslut om ratificering av och ändringar i konventionen, rapportering om detta samt konventionens övriga giltighet.

* Åldersgränsen i tilläggsprotokollet har höjts från 15 till 18 år.

BARNETS RÄTTIGHETER ÄR VUXNAS SKYLDIGHETER

- I alla sina åtgärder och beslut som rör barn ska myndigheterna bedöma vilka följderna blir för barnet, beakta barnets bästa och lyssna på dess åsikt.

FÖRÄLDRAR OCH VÅRDNADSHAVARE HAR DET PRIMÄRA ANSVARET FÖR BARNETS VÅRD OCH FOSTRAN.

- De har rätt att få stöd, handledning och rådgivning för denna uppgift.
- Om föräldrarna eller vårdnadshavarna trots stödet inte kan se till att barnet har det bra, ska staten genom en placering på fosterhem, barnhem eller genom adoption garantera att barnet får god vård.

FN:S KOMMITTÉ FÖR BARNETS RÄTTIGHETER FÖLJER UPP HUR KONVENTIONEN EFTERLEVS OCH HUR MAN SLÅR VAKT OM BARNETS RÄTTIGHETER.

- Varje land som ratificerat konventionen ska vart femte år rapportera om hur man avancerat i bevakandet av barnets rättigheter.
- Utgående från rapporterna presenterar kommittén sina farhågor och rekommendationer för respektive land. I Finland ansvarar utrikesministeriet för rapporteringen.

INNEHÅLLET I KONVENTIONEN KAN SAMMANFATTAS I TRE OLIKA TEMAN:

Protection

- Barn har rätt till särskilt skydd och speciell omvårdnad.

Provision

- Barn har rätt till tillräcklig andel av samhällets resurser.

Participation

- Barn har rätt att med beaktande av ålder och mognad delta i beslutsfattande som gäller dem själva.

muistiinpanoja | antekningar

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

Lapsiasiavaltuutettu raportoi vuosittain valtioneuvostolle toiminnastaan sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta Suomessa. Tämä vuosikirja on myös tiivis tietopaketti kuntapäätäjille lasten ja nuorten oikeuksista.

Lapset ja nuoret vanhempineen elävät tärkeintä arkeaan kotikunnassa, sen asuinympäristöissä ja palveluissa. Kunta voi ratkaisullaan tukea aikuisten viisaita valintoja lasten hyväksi. Lapsille ja nuorille hyvä kunta on myös veronmaksajan etu. Kunnan palveluista saadaan vaikuttavampia, kun myös lasten ja nuorten tärkeät asiat otetaan huomioon niiden kehittämisessä.

Barnombudsmannen rapporterar årligen till statsrådet om sin verksamhet samt om barnens och ungdomarnas välbefinnande i Finland. Denna årsbok är också ett faktpäckat infopaket om barnens och de ungas rättigheter till kommunala beslutsfattare.

Barn och unga och deras föräldrar lever sin viktigaste vardag i hemkommunen, i dess boendemiljö och med dess tjänster. Kommunen kan med sina lösningar bidra till att de vuxna fattar kloka beslut för barnets bästa. En kommun som är bra för barn och unga är också i skattebetalarnas intresse. Kommunen kan erbjuda tjänster som har större effekt om även de faktorer som är viktiga för barn och unga beaktas vid utvecklandet av kvaliteten.

LAPSIASIAVALTUUTETUN TOIMISTO

Vaasankatu 2, 40100 Jyväskylä
puhelin 0295 163 417
faksi 014 337 4248

lapsiasiavaltuutettu@stm.fi
www.lapsiasia.fi
www.lastensivut.fi

BARNOMBUDSMANNENS BYRO

Vasagatan 2, 40100 Jyväskylä
tfn 0295 163 417
fax 014 337 4248

lapsiasiavaltuutettu@stm.fi
www.lapsiasia.fi
www.lastensivut.fi

ISSN 1798-3991 (painettu | print)
ISSN 1798-4009 (verkkojulkaisu | online)

ISBN 978-952-00-3231-9 (nid. | inh.)
ISBN 978-952-00-3232-6 (PDF)